

Het ITS maakt deel uit
van de Radboud
Universiteit Nijmegen

Bve-deelnemersmonitor 2003-2004

Verslag eerste meting
Beroepsopleidende Leerweg (bol) voltijd

Anja van den Broek | Joyce Kerstens

BVE-DEELNEMERSMONITOR 2003-2004

Bve-deelnemersmonitor 2003-2004

Verslag eerste meting

Beroepsopleidende Leerweg (bol) voltijd

Anja van den Broek

Joyce Kerstens

Nijmegen, oktober 2004

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van OCW

De particuliere prijs van deze uitgave €17,50
Deze uitgave is te bestellen bij het ITS, 024 - 365 35 00.
www.its.ru.nl
foto's omslag: Flip Franssen

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Broek, van den Anja.

Bve-deelnemersmonitor 2003-2004 / Anja van den Broek, Joyce Kerstens -
Nijmegen: ITS
ISBN 90 – 5554 - 263 - 6
NUR 840

© 2004 ITS, Stichting Katholieke Universiteit te Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Stichting Katholieke Universiteit te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Voorwoord

In juni 2004 is KOERS BVE uitgebracht, het middellange termijn beleidsdocument van de overheid (in dit geval de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap). KOERS BVE II stelt de deelnemer centraal. Dat is een logisch vervolg van een beleidslijn die een paar jaar geleden gekozen is, toen geconstateerd werd dat OCW vooral bezig was met de instellingen en te weinig oog had voor diegenen voor wie het hele onderwijssysteem uiteindelijk is opgezet: de bve-deelnemer.

Eén van de redenen waarom de instelling bij OCW zo sterk in beeld was, en de deelnemer minder, is de beperkte kennis over de deelnemer op centraal niveau. Misschien is dit verklaarbaar uit het feit dat er maar 80 instellingen zijn in de BVE-sector en meer dan 450.000 deelnemers of omdat de deelnemer een aantal jaren geleden nog geen eigen organisatie had. Nu is die organisatie, de JOB, er gelukkig wel. De JOB heeft twee keer een Odin uitgevoerd, waarin de oordelen van de deelnemer over zijn instelling en het onderwijs naar voren komen.

De deelnemer komt dus steeds meer aan het woord, ook in beleidsvoorbereiding, waar in toenemende mate behoefte bestond aan landelijke cijfers over de samenstelling van de bve-populatie, hun financiële positie, tijdsbesteding en welbevinden op school. Daarom is er nu de deelnemersmonitor, met informatie over de deelnemer.

Het is de bedoeling dat deze informatie breed beschikbaar wordt gesteld, aan iedereen die met beleid bezig is. Binnen OCW zullen we in ieder geval de resultaten uit dit onderzoek gebruiken bij de beleidsvoorbereiding. Het ministerie hecht veel waarde aan deze achtergrondgegevens voor beleid uit de Bve-deelnemersmonitor.

De gegevensverzameling, analyses en rapportage zijn uitgevoerd door het wetenschappelijk onderzoeksinstituut ITS, verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen. OCW dankt alle bve-deelnemers die aan dit onderzoek hebben meegewerkt alsook de begeleidingscommissie: Menno Visser en Louise Elffers (JOB), Leo de Wit (Bve-Raad), Anna Bakker (Paepon), Teun Eikelboom, Peter Bakker en Justus de Hooge (OCW) voor hun inbreng.

Ministerie van OCW
oktober 2004

Inhoud

1	Opzet en achtergronden van het onderzoek	1
1.1	Achtergronden en thematiek	1
1.2	Onderzoekspopulatie	2
1.3	Steekproefdesign	4
1.4	Dataverzameling, respons en weging	6
1.5	Opbouw van het rapport	10
2	Studeren in het mbo: kernindicatoren	11
2.1	Achtergrondkenmerken	11
2.2	Onderwijsroute en studieverwachting	17
2.3	Studiekeuzemotieven en studieoriëntatie	22
2.4	Studiehouding, motivatie en tijdbesteding	26
2.5	Deelnemerstevredenheid	33
2.6	Studiefinanciering en financiële situatie	36
3	Inzicht in studiehouding	43
3.1	Inleiding op het thema	43
3.2	Achtergrondkenmerken	45
3.3	Studiekeuzemotieven en studieoriëntatie	48
3.4	Motivatie, studiegedrag en tijdbesteding	49
3.5	Deelnemerstevredenheid en probleemervaring	50
3.6	Studiehouding nader verklaard	51
3.7	Samenvatting	55
4	Financiën, tijdbesteding, leengedrag en studiestrategie	57
4.1	Inleiding op het thema	57
4.2	De financiële positie van deelnemers	59
4.3	Financiën en tijdbesteding	60
4.4	Leengedrag en leenaversie	64
4.5	Prestatiebeurs en studiestrategie	67
4.6	Samenvatting	70
5	Tabellenboek	73
	Bijlage 1: Vragenlijst bve deelnemersmonitor 2004	119
	Bijlage 2: Overzicht tabellen en figuren	131
	Bijlage 3: Methodologische uitleg	135

1 Opzet en achtergronden van het onderzoek

1.1 Achtergronden en thematiek

Op verzoek van het ministerie van OCW voert het ITS een onderzoek uit onder deelnemers in het bve-veld (beroepsonderwijs en volwasseneneducatie). Deze rapportage bevat de resultaten van de eerste meting (studiejaar 2003-2004).

Voor het beleid ten aanzien van de bve-sector was er behoefte aan oordelen van de deelnemers zelf. De deelnemersmonitor dient dan ook landelijke beleidsrelevante informatie op te leveren op de volgende terreinen:

- sociaal-economische achtergrondkenmerken;
- leerlingprofiel (tijdbesteding, inkomsten, uitgaven);
- keuzemotieven;
- motieven voor doorstroom naar vervolgonderwijs, omzwaai en/of voortijdige studieuitval;
- kwaliteit van de opleiding en veiligheid op school.

Naast bovenstaande informatie over de leerlingen is dit jaar aandacht besteed aan de invoering van de prestatiebeurs in het mbo (niveau 3 en 4) en mogelijk gevolgen hiervan voor het studieproces van deelnemers.

De overheid ziet de invoering van de prestatiebeurs in het mbo als een prikkel om te presteren en wil met deze maatregel deelnemers meer aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid. De invoering van de prestatiebeurs dient deelnemers aan te zetten een beredeneerde studiekeuze te maken, meer invloed op het eigen studieproces uit te oefenen, het behalen van een diploma te stimuleren en daarmee de kans op voortijdige studieuitval te reduceren. De prestatiebeurs is onderdeel van het versterken van de rechten en plichten van deelnemers in het mbo. De prestatiebeurs wordt vanaf augustus 2005 ingevoerd en zal bestaan uit een basisbeurs, een aanvullende beurs en de OV-studentenkaart die worden uitgekeerd in de vorm van een lening. Deze lening wordt omgezet in een gift als het diploma is behaald.

Daarnaast stelt het kabinet jaarlijks extra middelen beschikbaar om de rechten van de mbo-deelnemers te versterken, onder andere door:

- verbetering van loopbaanoriëntatie en loopbaanbegeleiding (verbeterde intake en meer maatwerk in de begeleiding);
- verbetering van voorlichting aan deelnemers over inhoud en opbouw van de opleidingen (ontwikkeling van een keuzegids voor leerlingen in het vmbo en havo);
- versterking van de medezeggenschap (instellen van instellingsraden in alle bve-instellingen en een financiële vergoeding voor bestuurswerkzaamheden in de vorm van een bestuursbeurs);

- opstarten van campagnes voor verbetering van het imago van het beroepsonderwijs;
- verkennen van mogelijkheden voor het volgen van opleidingen in het buitenland met behoud van studiefinanciering (vergelijkbaar met hoger onderwijs).

1.2 Onderzoekspopulatie

Het mbo (middelbaar beroepsonderwijs) leidt als onderdeel van de bve-sector op voor een groot aantal beroepen. Alle opleidingen kennen een combinatie van theoretische en praktische vorming. Er zijn twee opleidingsvarianten: de beroepsopleidende leerweg (bol) en de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). De bol-opleidingen kennen een voltijd- en een deeltijdvariant en hebben een praktijkdeel (variërend van 20 tot 60 procent); de bbl-opleidingen bestaan voor het grootste gedeelte (ongeveer 60 procent) uit praktijkonderwijs. Inhoudelijk zijn de opleidingen in bol en bbl te onderscheiden naar de sectoren economie, techniek en zorg & welzijn. De opleidingen in bol en bbl worden aangeboden op vier niveaus:

- I: assistentopleiding (met een opleidingsduur van maximaal één jaar) leidt op voor eenvoudige uitvoerende werkzaamheden;
- II: basisberoepsopleiding kent een duur van twee tot drie jaar en bereidt voor op het verrichten van uitvoerende werkzaamheden;
- III: vakopleiding duurt twee tot vier jaar en leidt op tot het volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden;
- IV: middenkaderopleiding (met een duur van drie tot vier jaar) en de specialistenopleiding (kopstudie van één tot twee jaar) leiden op tot volledig zelfstandige uitvoering van werkzaamheden, met een brede inzetbaarheid of specialisatie en geven toegang tot een opleiding in het hoger beroepsonderwijs.

Daarnaast kent de bve-sector een onderdeel volwasseneneducatie (kortweg: educatie). Deze vorm van onderwijs is in de regel toegankelijk vanaf de leeftijd van 18 jaar. De volwasseneneducatie bestaat uit: vavo (voortgezet algemeen volwassenenonderwijs: het zogenaamde tweedekansonderwijs vmbo, havo of vwo) en opleidingen gericht op breed maatschappelijk functioneren, sociale zelfredzaamheid en Nederlands als eerste en tweede taal.

Tabel 1 geeft een overzicht van de deelnemersaantallen in de bve-sector, onderscheiden naar niveau, openingsvariant en opleidingssector¹.

De totale bve-sector telt in 2003 609.800 deelnemers. Hiervan volgt het merendeel (75 procent) een opleiding in de bol of bbl. De overige 25 procent volgt een opleiding in de volwasseneneducatie.

¹ De populatieaantallen zijn herberekend op basis van de totale aantallen volgens de OCW kerncijfers 1999-2003 en de verdeling naar sector volgens Cfi 2002.

Tabel 1 - Indicatie populatieaantallen bve-sector peiljaar 2003 (bron: Cfi 2002 en Kerncijfers 1999-2003 OCW)

	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4	totaal
<i>economie</i>					
bol voltijd	9.750	22.850	26.256	53.881	112.738
bol deeltijd	3.020	5.294	2.919	2.318	13.552
bbl	5.485	16.674	11.459	4.346	37.965
<i>totaal economie</i>	<i>18.256</i>	<i>44.818</i>	<i>40.634</i>	<i>60.546</i>	<i>164.254</i>
<i>techniek</i>					
bol voltijd	5.188	7.707	4.252	51.688	68.835
bol deeltijd	1.222	1.285	349	1.836	4.693
bbl	5.907	40.053	22.116	5.304	73.380
<i>totaal techniek</i>	<i>12.317</i>	<i>49.045</i>	<i>26.717</i>	<i>58.828</i>	<i>146.907</i>
<i>zorg & welzijn</i>					
bol voltijd	1.491	11.085	31.706	43.550	87.832
bol deeltijd	638	1.111	1.610	4.407	7.766
bbl	934	9.326	21.393	15.788	47.442
<i>totaal zorg & welzijn</i>	<i>3.063</i>	<i>21.522</i>	<i>54.710</i>	<i>63.745</i>	<i>143.039</i>
<i>totaal bol-bbl</i>					
bol voltijd	16.429	41.642	62.214	149.119	269.404
bol deeltijd	4.880	7.691	4.879	8.560	26.010
bbl	12.326	66.053	54.968	25.439	158.786
totaal beroepsonderwijs	33.636	115.385	122.061	183.118	454.200
<i>educatie</i>					
KSE niveau 1/2/3	38.700				
KSE niveau 4 (mavo)	5.600				
KSE niveau 5 (havo)	6.800				
KSE niveau 6 (vwo)	2.400				
NT2 niveau 1/2	64.900				
NT2 niveau 3	20.300				
NT2 niveau 4	11.000				
NT2 niveau 5	5.900				
totaal educatie	155.600				
totaal beroepsonderwijs en educatie	609.800				

Er bestaat slechts in beperkte mate een centrale registratie van mbo-deelnemers. Via de IB-Groep zijn de deelnemers voltijd bol geregistreerd in drie verschillende administraties: LCS (les- en cursusgeldregistratie), WTOS (Wet Tegemoetkoming Studiekosten) en SF (studiefinanciering).

Het LCS bevat alle deelnemers in de bve-sector vanaf 16 jaar die lesgeldplichtig zijn. Het betreft hier vooral de groep voltijd bol en de groep die een opleiding volgt in het voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo).

Het totale LCS-bestand bevat 282.025 records² (peildatum april 2004). Ruim 16.000 geregistreerde deelnemers volgt een vavo-opleiding (ongeveer zes procent van de lesgeldplichtigen in het bve-veld). Daarnaast bevat het LCS bestand een beperkt aantal records van lesgeldplichtige scholieren die zijn ingeschreven aan een reguliere school voor voortgezet onderwijs, waarvan als gevolg van fusies de administratiecode van de instelling overeenkomt met die van het ROC (ongeveer 1500 records, één procent van het totaal aantal records). De overige deelnemers volgen een voltijd bol-opleiding. Van alle in LCS geregistreerde deelnemers ontvingen in maart 2004 156.798 personen studiefinanciering.

Gezien de moeilijke bereikbaarheid van de bve-deelnemers, is besloten de eerste meting te beperken tot de voltijd bol-deelnemers. Hiermee bestrijken we ruim 40 procent van alle deelnemers in de bve-sector en richten we ons op de belangrijkste doelgroep van de prestatiebeurs.

Het LCS-bestand bevat een zekere vervuiling: in totaal valt ongeveer zeven procent buiten de doelgroep voltijd-bol (het betreft hier de vavo- en vo-leerlingen) en is dus naar rato onterecht vertegenwoordigd in de steekproef.

1.3 Steekproefdesign

De wijze waarop een steekproef getrokken kan worden, hangt af van enkele factoren: het aantal niveaus van analyse, de doelstelling van het onderzoek, de gewenste nauwkeurigheid van analyse en de verwachte non-respons. In deze paragraaf geven we kort aan welke keuzes er gemaakt zijn en welke argumentatie hierbij richtinggevend is geweest.

Een belangrijke invalshoek voor de steekproeftrekking is het laagste niveau waarop informatie gewenst is of het laagste niveau waarop uitsplitsing van de gegevens in de rapportage wordt beoogd. Voor deze beleidsrapportage is een clustering van opleidingsniveau (niveau 1-2 versus niveau 3-4), de indeling in sectoren en de onderverdeling naar wel/niet studiefinancieringsgerechtigd (ouder en jonger dan 18 jaar) als uitgangspunt genomen.

De omvang van de steekproef per stratum is berekend op basis van een betrouwbaarheidsniveau van 95 procent en een betrouwbaarheidsinterval van 10, volgens de formule:

2 Bron: Informatie Beheer Groep, april 2004: betreft alle ingeschreven deelnemers aan een ROC.

$$n = \frac{M}{\left(\frac{S^2 * (M-1)}{pq} \right) + 1}$$

Waarbij: 'n' de gewenste steekproefomvang representeert; 'M' staat voor de omvang van de populatie; 'p' en 'q' staan voor de verwachte verdeling in de steekproef en 'S' staat voor het gewenste betrouwbaarheidsinterval onder/boven gedeeld door 1,96 voor een 95 procent betrouwbaarheidsniveau. De gehanteerde betrouwbaarheidsmaten bij een aselekt gestratificeerde steekproeftrekking hebben betrekking op het minimaliseren van de kans dat er een type I fout wordt gemaakt (kans dat de 0-hypothese onterecht wordt verworpen).

Er is voorts onderscheid gemaakt tussen de bruto en de netto steekproef. De bruto steekproef is het aantal respondenten dat benaderd wordt. De netto steekproef is het veronderstelde aantal responderende deelnemers dat noodzakelijk is voor een betrouwbare steekproef.

Tabel 2 - Berekening steekproefomvang

	economie		techniek		zorg & welzijn		totaal
	niveau 1-2	niveau 3-4	niveau 1-2	niveau 3-4	niveau 1-2	niveau 3-4	
bol-vt aantallen	32.601	80.137	12.895	55.940	12.576	75.256	269.404
bol-vt verdeling populatie	12,1%	29,7%	4,8%	20,8%	4,7%	27,9%	100%
bolvt steekproef volgens formule	380	382	373	382	373	382	2.272
steekproefomvang bij random steekproeftrekking	275	676	109	472	106	635	2.272
netto-omvang steekproef per procent vertegenwoordiging	80	80	80	80	80	80	
netto (benodigd per procent vertegenwoordiging x percentage vertegenwoordigd in populatie)	966	2.376	382	1.658	373	2.231	7.986
bruto (bij geschatte respons van ongeveer 25%)	3.866	9.503	1.530	6.634	1.492	8.924	31.949

Het betreft hier afgeronde aantallen. De werkwijze beschreven in deze tabel is toegepast op beide bronbestanden (2 x 33.000).

Het is van belang dat er zicht is op de omvang en aard van de populatie zodat een schatting van de verwachte respons mogelijk is. Dit verwachte responspercentage is richtinggevend voor het aantal toe te zenden enquêtes teneinde de netto minimumaantallen te realiseren. In dit onderzoek is voor het bepalen van de omvang van de bruto-

steekproef uitgegaan van een voorzichtige responschatting van 25 procent. De gewenste netto steekproefomvang is daarom vermenigvuldigd met vier.

Aangezien de bronbestanden van de Informatie Beheer Groep geen informatie bevatten over de opleiding waaraan deelnemers studeren, kon de populatie niet worden onderscheiden naar sector en niveau. Om die reden was het noodzakelijk een random steekproef te trekken uit beide bronbestanden (LCS en SF) zodanig dat voldoende vertegenwoordiging van de kleinste cel gegarandeerd is (zie gearceerde cel Tabel 2).

Het gewenste netto responsaantal in deze kleinste cel (373) staat gelijk aan 4,7 procent van de populatie, dit staat voor een minimum aantal van 80 personen per procent vertegenwoordiging. Om een garantie te hebben voor voldoende vertegenwoordiging van deze kleinste cel in het geval van een aselechte steekproeftrekking zijn alle minimum gewenste responsaantallen herberekend naar dit aantal. We komen aldus op een bruto gewenste steekproef uit van 31.949. Dit aantal is afgerond naar 33.000.

Uit het SF bestand is een aselechte steekproef getrokken van 33.000 deelnemers. Uit het LCS bestand is eveneens een aselechte steekproef getrokken van 33.000 deelnemers die niet voorkomen in het SF bestand (niet-studie-financieringsgerechtigden). Ongeveer zeven procent in de steekproef niet-studiefinancieringsgerechtigden is naar verwachting onterecht opgenomen in de steekproef (vavo- en vo-leerlingen). Gecorrigeerd hiervoor omvat de totale bruto steekproef in totaal 30.690 (LCS) en 33000 (SF): 63.690 bve-deelnemers.

1.4 Dataverzameling, respons en weging

De vragenlijst is in nauw overleg tussen het ITS en de begeleidingscommissie samengesteld. In de commissie zaten vertegenwoordigers van de Bve-Raad, de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB), de belangenvereniging van particuliere onderwijsinstituten in Nederland (Paepon) en het ministerie van OCW.

In maart 2004 is een papieren testversie van de vragenlijst getest onder twintig mbo-deelnemers uit niveau 2, 3 en 4. Tijdens deze klassikale afname was toezicht van een docent en een onderzoeker (ITS). Aan de leerlingen is verzocht om de vragenlijst rustig en geconcentreerd in te vullen. Daarnaast is hen gevraagd om aan te geven welke vragen zij niet begrepen of moeilijk vonden. Ook konden zij opmerkingen en vragen over de lijst en suggesties voor verbetering van de vragenlijst vermelden.

Na afloop van de test heeft met enkele deelnemers een kort gesprek plaatsgevonden, waarin zij hun commentaar op de vragenlijst nader konden toelichten.

Uit deze pretest bleek de foutgevoeligheid van de schriftelijke versie van de vragenlijst: problemen met routing, aankruisen van meer antwoordcategorieën terwijl slechts één antwoord is gevraagd en een slechte leesbaarheid van de handgeschreven antwoorden. Bovendien was de formulering van een aantal vragen voor deelnemers onduidelijk of multi-interpretabel.

Naar aanleiding van de pretest zijn de volgende acties ondernomen:

- herformulering van een aantal vragen;
- verstrekken van meer meta-informatie over het invullen van de vragenlijst;
- keuze voor een webenquête in plaats van een schriftelijke enquête met als voordeel dat op basis van de gegeven antwoorden de vragen die niet van toepassing zijn automatisch worden overgeslagen en bepaalde antwoordmogelijkheden kunnen worden geblokkeerd; ook heeft een webenquête de mogelijkheid bepaalde vragen slechts aan specifieke doelgroepen te stellen³.

In mei 2004 is een webvragenlijst online gezet (zie bijlage 1). Via de IB-Groep zijn de 66.000 geselecteerde respondenten schriftelijk benaderd.

Met behulp van een persoonlijke toegangscode in de brief konden de deelnemers de enquête invullen. Respondenten die niet in de gelegenheid waren de lijst via internet in te vullen, konden zich inschrijven voor een telefonische afname.

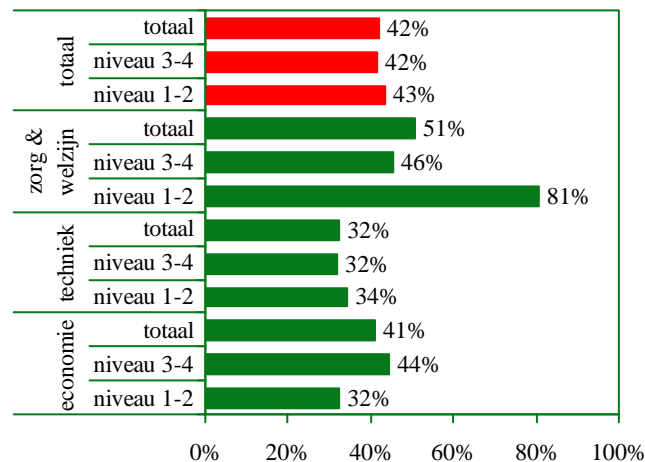
Vier weken na de eerste verzending van de brieven is aan de deelnemers die nog niet hadden gereageerd een schriftelijke rappel gestuurd. Deelnemers konden met het invullen van de enquête meedingen naar een aantal prijzen: een mobiele telefoon of een cadeaubon.

De webenquête heeft in totaal acht weken online gestaan. Na deze periode hadden 27.664 deelnemers de enquête ingevuld, in totaal ruim 44 procent van de gecorrigeerde steekproef (63.690 minus 310 retour afzender: 63.380) en 42 procent van de ongecorrigeerde steekproef (66.000).

Figuur 1 toont de (ongecorrigeerde en ongewogen) responspercentages naar sector en niveau⁴.

3 Zo kregen alleen de studiefinancieringsgerechtigden vragen over studiefinanciering en studietoelagen en zijn vragen over het ouderlijk inkomen alleen gesteld aan deelnemers uit niveau 3 en 4, omdat deze vragen blijken de pretest voor deelnemers uit niveau 1 en 2 veel problemen opleverden.

4 Sector en niveau zijn gegevens die door de deelnemers zelf zijn aangegeven. De bestanden van de IB-Groep bevatten geen informatie over de opleiding.

Figuur 1 - Responspercentages ongewogen respons

Het hoogste (ongecorrigeerde) responspercentage treffen we aan bij de sector zorg & welzijn; de respons is het laagst in de sector techniek. Gezien deze responsverschillen is een weging toegepast zodanig dat de niveaus en sectoren proportioneel een correcte vertegenwoordiging zijn van de populatie. Tabel 3 geeft een overzicht van de weegfactoren⁵.

Tabel 3 - Overzicht weegfactoren

	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4
economie	2,24	1,10	1,34	0,82
techniek	1,88	0,98	1,31	1,31
zorg & welzijn	0,24	0,61	1,02	0,86

De weging heeft geen invloed op de totale aantallen, maar zorgt ervoor dat de cellen die ondervertegenwoordigd zijn worden opgehoogd en de cellen die oververtegenwoordigd zijn worden gereduceerd. De ongewogen responsaantallen zijn in alle tabellen en analyses vermenigvuldigd met deze weegfactoren. De verdeling van de respondenten naar niveau en sector komt op deze wijze overeen met de verdeling in de populatie. In alle analyses en tabellen zijn de gewogen gegevens gepresenteerd.

⁵ Deze weegfactoren zijn berekend met behulp van de volgende formule: (populatie aantal per cel * totale respons) / (responsaantal per cel * totale populatie). Zo tellen bijvoorbeeld de resultaten van de deelnemers economie in niveau 1 voor 2,24 mee; zorg & welzijn in niveau 1 telt voor 0,24.

Tabel 4 geeft een overzicht van de gewogen aantallen in de netto-steekproef.

Tabel 4 - Gewogen responsaantallen (N en %)

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	N	%	N	%	N	%
economie	3.348	56	8.229	38	11.577	42
techniek	1.324	22	5.744	26	7.068	26
zorg & welzijn	1.291	22	7.728	36	9.019	33
geen baan	2.619	44	6.142	28	8.761	32
betaalde baan	3.344	56	15.559	72	18.903	68
thuiswonend	5.225	88	19.689	91	24.914	90
uitwonend	714	12	1.958	9	2.672	10
man	3.117	52	10.127	47	13.244	48
vrouw	2.846	48	11.574	53	14.420	52
eerstejaars	4.447	75	10.463	48	14.910	54
ouderejaars	1.504	25	11.191	52	12.695	46
niet Wet SAMEN	4.129	69	18.696	86	22.825	83
allochtoon SAMEN	1.834	31	3.005	14	4.839	17
sf-	4.093	69	11.035	51	15.128	55
sf+	1.870	31	10.666	49	12.536	45
totaal bol	5.963	100	21.701	100	27.664	100

In niveau 1-2 heeft ruim de helft van de deelnemers een betaalde baan, tegenover bijna driekwart in niveau 3-4.

Het overgrote deel van de voltijd-bol deelnemers woont thuis (88 procent in niveau 1 en 2 en 91 procent in niveau 3-4). De verdeling naar geslacht is nagenoeg evenredig.

De indeling naar eerstejaars en ouderejaars is gemaakt op basis van het eerste jaar van inschrijving. De opleidingen op niveau 1-2 hebben een opleidingsduur van één à twee jaar. Vandaar dat een groot deel van de respondenten in deze niveaus gekwalificeerd is als eerstejaars. In niveau 3 en 4 is ongeveer de helft van de deelnemers in 2003 of 2004 gestart met de opleiding; de andere helft is vóór 2003 met de studie begonnen.

Van de totale responsgroep heeft 45 procent studiefinanciering: in niveau 1 en 2 is dit ruim 30 procent en in niveau 3 en 4 gaat het om bijna de helft van de deelnemers.

Ruim 30 procent van de deelnemers in niveau 1 en 2 behoort tot de allochtone doelgroepen⁶. In niveau 3 en 4 is dit 14 procent.

De hier beschreven kenmerken van de respondentgroep zullen steeds als uitgangspunt fungeren voor de beschrijving van het materiaal en vormen ook de structuur van de tabellen zoals weergegeven in het tabellenboek.

1.5 Opbouw van het rapport

Hoofdstuk 2 bevat een korte schets van de belangrijkste uitkomsten, onderscheiden naar sector en niveau in de vorm van grafieken met een korte uitleg. Daar waar mogelijk zullen de resultaten worden vergeleken met de resultaten van de Studentenmonitor hoger onderwijs⁷.

Vervolgens wordt in de twee daaropvolgende hoofdstukken uitvoeriger ingegaan op de studiehouding van deelnemers in relatie tot achtergrondkenmerken, motivatie en studieverwachting (hoofdstuk 3) en de inkomenssituatie in relatie tot studiefinanciering en de invoering van de prestatiebeurs in het mbo (hoofdstuk 4).

Het rapport sluit af met een overzicht van alle bevraagde aspecten in de vorm van een tabellenboek (hoofdstuk 5).

De bijlage bevat de schriftelijke vragenlijst (bijlage 1), een overzicht van de in het rapport gepresenteerde figuren en tabellen (bijlage 2) en de methodologische verantwoording van de clustering van gegevens (bijlage 3).

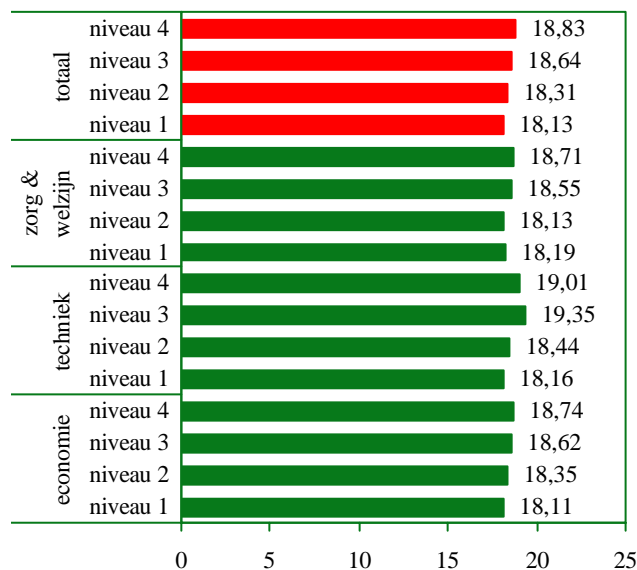
6 Op basis van de criteria van de Wet SAMEN zijn de respondenten ingedeeld naar allochtoon en autochtoon (inclusief buitenlandse deelnemers die niet vallen onder de doelgroepen van de Wet SAMEN). Wet SAMEN (Wet Stimulering Arbeidsdeelname Minderheden) beoogt bedrijven te ondersteunen bij het voeren van multicultureel personeelsbeleid. Tot de doelgroep behoren: (a) personen geboren in Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Antillen, Aruba, voormalig Joegoslavië, of in overige landen in Zuid- of Midden-Amerika, Afrika of Azië met uitzondering van Japan en voormalig Nederlands-Indië; (b) doelgroep van de Wet Rietkerk-uitkering; (c) hun kinderen.

7 Van den Broek, Kerstens, Hulsen & Sijbers, (2004). Studeren in het hoger onderwijs. Studentenmonitor 2003. Den Haag: Sdu.

2 Studeren in het mbo: kernindicatoren

2.1 Achtergrondkenmerken

De gemiddelde leeftijd van deelnemers in de respondentgroep is 18,7 jaar (Figuur 2: peildatum mei 2004). De range loopt van 15,9 jaar tot 31,6 jaar. In het hoger onderwijs zijn (voltijd) studenten gemiddeld 23 jaar oud.

Figuur 2 - Deelnemers naar gemiddelde leeftijd

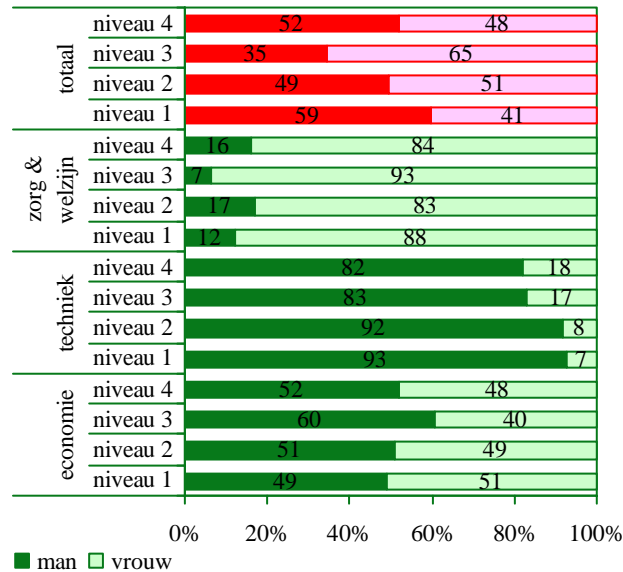
De gemiddelde leeftijd loopt lineair op met het niveau en dus ook met de opleidingsduur. De deelnemers in niveau 1 zijn het jongst (gemiddeld 18,1); deelnemers uit niveau 4 het oudst (gemiddeld 18,8 jaar). Gemiddeld zijn de deelnemers in de sector techniek het oudst (18,9 jaar tegenover 18,5 jaar in de beide andere sectoren).

Figuur 3 toont de deelnemers in de respondentgroep onderscheiden naar geslacht. De totale populatie voltijd-bol deelnemers bestaat uit precies de helft mannen en vrouwen. In de steekproef zijn vrouwen licht oververtegenwoordigd (52 procent)⁸.

⁸ Weging naar geslacht was niet mogelijk omdat de populatiebestanden geen informatie bevatten over sector en niveau.

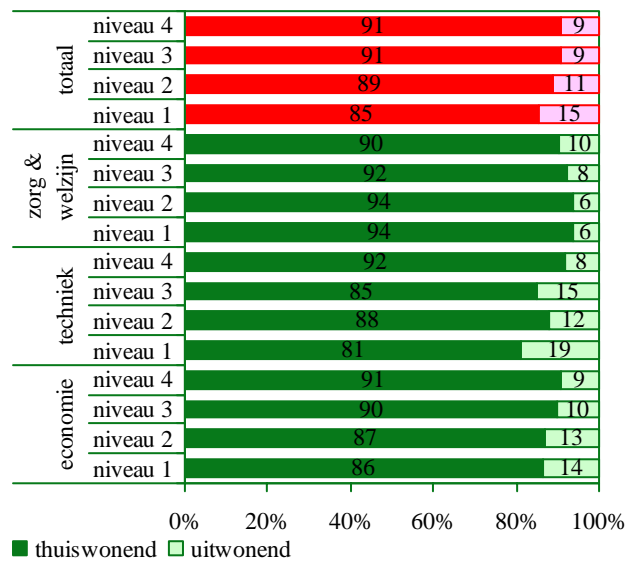
Vrouwen zijn sterk oververtegenwoordigd in de sector zorg & welzijn; mannen zijn ruimschoots oververtegenwoordigd in de sector techniek. Mannelijke deelnemers zijn iets ondervertegenwoordigd in niveau 2 en 3; vrouwelijke deelnemers zijn licht ondervertegenwoordigd in niveau 1 en 4.

Ook in het hoger onderwijs is de verdeling naar geslacht evenredig en zijn de mannen in de sector techniek ruimschoots oververtegenwoordigd (ruim 80 procent mannen versus een kleine 20 procent vrouwen).

Figuur 3 - Percentage mannen en vrouwen

Het merendeel van de bve-deelnemers voltijd bol (90 procent) woont thuis (Figuur 4). Het grootste aandeel uitwonende deelnemers zit in de lagere niveaus. De verschillen tussen de sectoren zijn klein: ongeveer 10 procent in de sectoren economie en techniek woont thuis tegenover 8 procent van de deelnemers in de sector zorg & welzijn. In het hoger onderwijs is ongeveer de helft van de studenten uitwonend.

Figuur 4 - Percentage thuis- en uitwonende deelnemers

Aan de hand van de doelgroepspecificatie in de Wet SAMEN is een indeling gemaakt naar allochtoon en autochtoon⁹. Aan de hand van dit criterium blijkt 17,5 procent van de deelnemers (4839) te behoren tot de doelgroep van de Wet SAMEN.

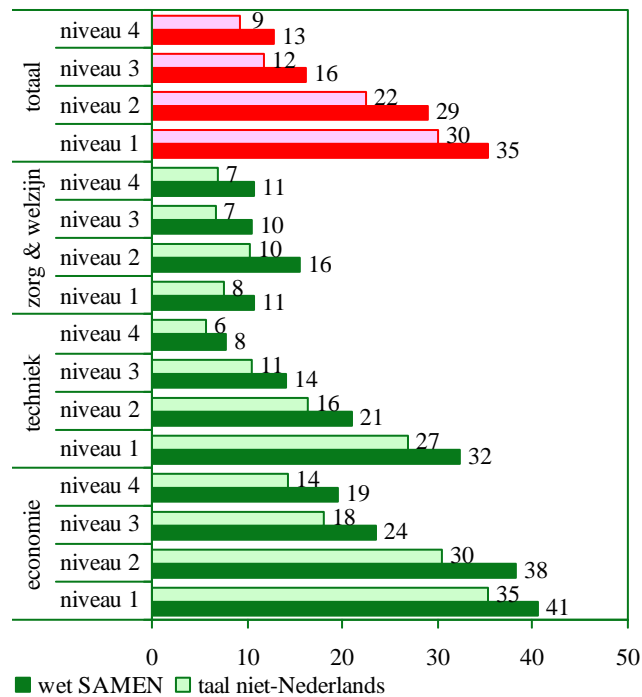
De meeste allochtone deelnemers treffen we aan in niveau 1 en 2 (Figuur 5): tussen de 30 en 35 procent. Het aandeel allochtonen neemt af naarmate het opleidingsniveau stijgt.

Allochtone deelnemers zijn oververtegenwoordigd in de sector economie (in totaal 26 procent tegenover 11 procent in de overige sectoren).

Het hoger onderwijs kent ongeveer negen procent allochtone studenten: tien procent in het hbo en acht procent in het wo.

Ruim 13 procent van de bve-deelnemers (3619) spreekt thuis soms of meestal een andere dan de Nederlandse taal. Deelnemers die thuis soms of meestal een andere dan de Nederlandse taal spreken zijn oververtegenwoordigd in de lagere niveaus en in de sector economie.

9 Autochtoon: inclusief niet-Nederlanders die niet vallen onder de Wet SAMEN.

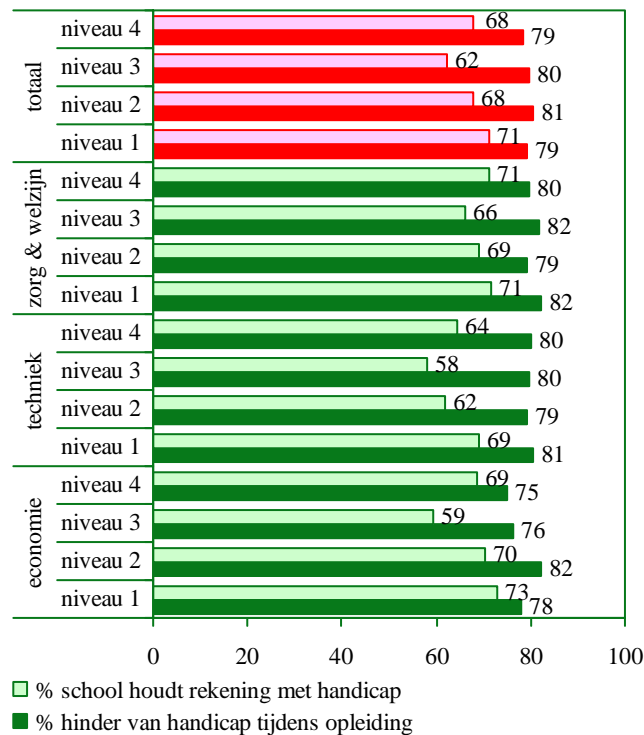
Figuur 5 - Percentage deelnemers volgens doelgroepenbeleid van de Wet SAMEN en taal niet-Nederlands

Van de totale groep leerlingen kampt 11,4 procent met een lichamelijke handicap, een functiebeperking, een chronische ziekte of dyslexie. Het betreft hier een groep van 3149 deelnemers. Van deze groep, die over de niveaus gelijk verdeeld is, heeft ongeveer 80 procent hinder van deze handicap; dit komt overeen met negen procent van de totale respondentgroep.

Het aandeel gehandicapten is het kleinst in de sector economie en het grootst in de sector techniek.

Het hoger onderwijs kent ongeveer negen procent gehandicapte studenten; in het hbo (hoger beroepsonderwijs) is dit percentage iets hoger dan in het wo (wetenschappelijk onderwijs).

Tweederde van de gehandicapten in het mbo geeft aan dat de school rekening houdt met de handicap of dat het niet nodig is om hiermee rekening te houden; bij ruim 30 procent van de gehandicapte deelnemers houdt de school geen of onvoldoende rekening met de handicap.

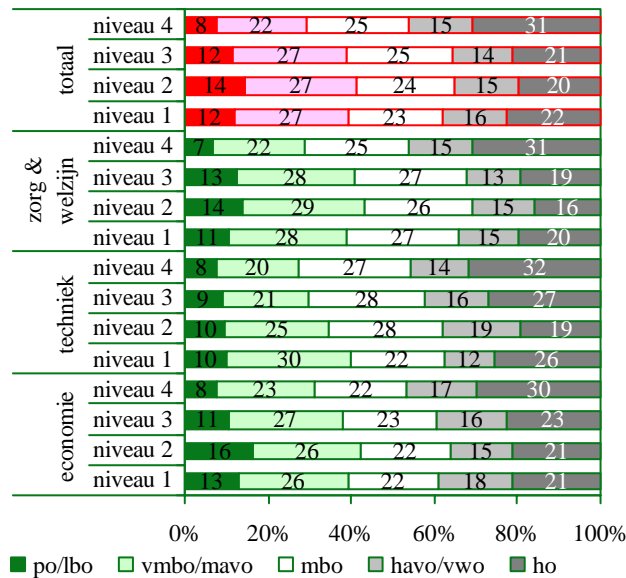

Figuur 6 - Percentage deelnemers met hinder van handicap, extra middelen als gevolg van handicap en waarvan de school rekening houdt met handicap

Figuur 7 toont het hoogste opleidingsniveau van de ouders (vader of moeder). Ongeveer een kwart van de totale groep deelnemers heeft ouders die een opleiding hebben genoten in het hoger onderwijs. Ter vergelijking: van de helft van de studenten in het hoger onderwijs heeft ten minste één van de ouders een opleiding op het niveau van hoger onderwijs.

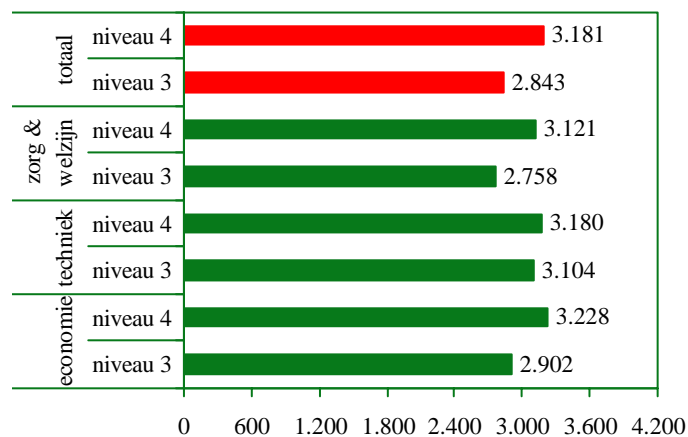
Over het geheel genomen kunnen we concluderen dat deelnemers met hoger opgeleide ouders zijn oververtegenwoordigd in de hogere niveaus.

Verder blijkt dat relatief veel ouders van leerlingen in de sector techniek een beroepsopleiding hebben gevolgd op mbo of hbo-niveau. Dit geldt niet voor de deelnemers in de sector economie, waarvan verhoudingsgewijs veel ouders een opleiding in het voortgezet onderwijs hebben afgerond (mavo, havo, vwo). Ouders van deelnemers in de sector zorg & welzijn zijn in vergelijking met de overige sectoren over het geheel genomen lager opgeleid.

Figuur 7 - Hoogst genoten opleiding van de ouders

Het gezinsinkomen (Figuur 8) is alleen gevraagd aan de deelnemers uit niveau 3 en 4. Het gemiddeld gezinsinkomen is ongeveer €3100 netto per maand. Het gezinsinkomen bij deelnemers in niveau 3 is gemiddeld lager dan dat bij deelnemers in niveau 4 (€2843 versus €3181). Het maandelijkse gezamenlijk inkomen van ouders van deelnemers in de sector zorg & welzijn is gemiddeld lager (€2975) dan in de sectoren economie (€3127) en techniek (€3175).

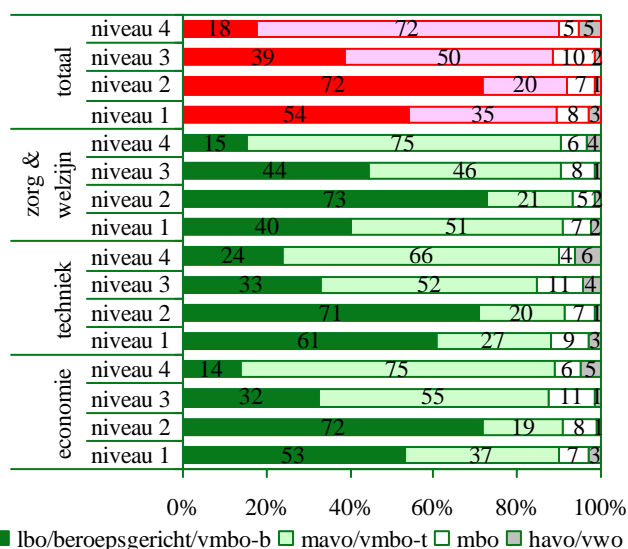
Figuur 8 - Gemiddeld netto gezinsinkomen per maand

Het verschil in gezinsinkomen tussen de beide niveau is het grootst in de sector zorg & welzijn (ruim €360) en het kleinst in de sector techniek (€75).

Het netto ouderlijk maandinkomen bij voltijdstudenten in het hoger onderwijs is ruim €3400 (wo) en ruim €3200 (hbo).

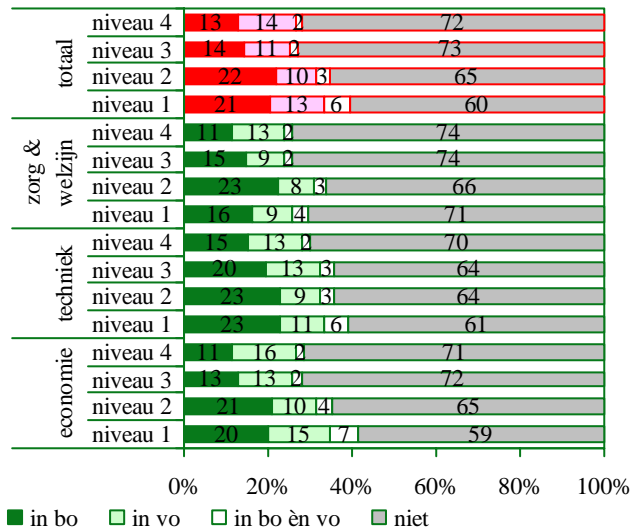
2.2 Onderwijsroute en studieverwachting

Figuur 9 toont de verdeling van de deelnemers naar hoogst genoten vooropleiding. Meer dan de helft van de deelnemers heeft een vooropleiding op het niveau mavo/vmbo-t. Ruim 30 procent, vooral niveau 1 en 2, heeft een (lager) beroepsgerichte vooropleiding gevolgd. Ongeveer 3,5 procent is met een vooropleiding op havo of vwo niveau overgekwalificeerd. Deze groep is verhoudingsgewijs iets groter in niveau 4 en in de sector techniek.

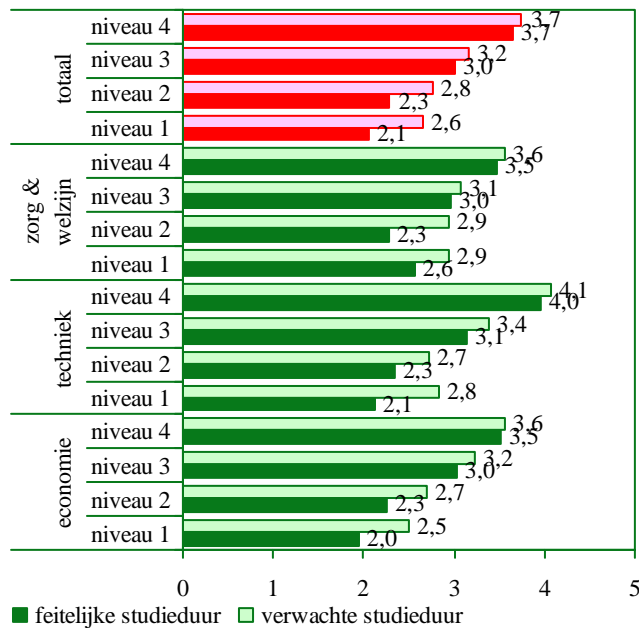
Figuur 9 - Hoogst genoten vooropleiding deelnemers

Gemiddeld heeft 30 procent van de deelnemers ten minste eenmaal gedoubleerd in basisonderwijs of voortgezet onderwijs (Figuur 10). In totaal is 15 procent van de deelnemers wel eens blijven zitten in het basisonderwijs (in het hoger onderwijs ligt dit percentage op zeven); ruim 12 procent doubleerde in het voortgezet onderwijs (in het hoger onderwijs doubleerde 26 procent van de studenten ten minste eenmaal in het vo) en ongeveer 2,5 procent in bo en vo. In niveau I is het aandeel zittenblijvers 40 procent; in niveau 3 en 4 ongeveer 28 procent. In de sector zorg & welzijn is dit aandeel kleiner (27 procent) dan in de overige twee sectoren (31 procent).

Figuur 10 - Doubleren in basisonderwijs en/of voortgezet onderwijs

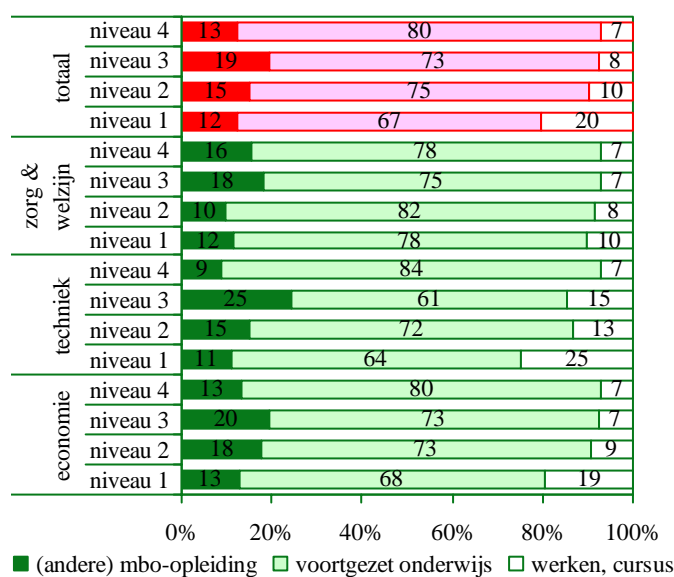
Figuur 11 geeft een overzicht van de feitelijke en de verwachte studieduur.

Figuur 11 - Feitelijke en verwachte studieduur in jaren (gemiddelden)

Het hoogste percentage deelnemers met studievertraging treffen we aan in niveau 1 (30 procent), gevolgd door niveau 2 (25 procent), niveau 3 (13 procent) en niveau 4 (9 procent). Daarnaast zien we kleine verschillen tussen de sectoren. Het percentage deelnemers met een verwachte studievertraging is in de sector techniek ruim 15 procent; in de sector economie 14 procent en bij zorg & welzijn 11 procent.

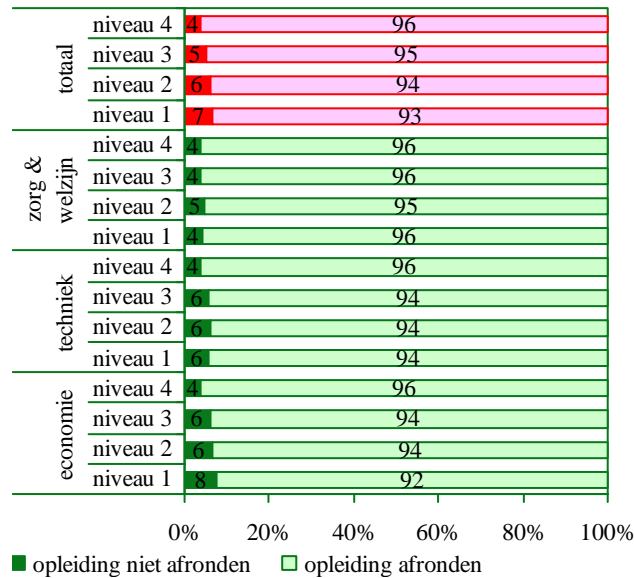
Ongeveer de helft van de respondentgroep is in 2003 of 2004 begonnen met de opleiding. Aan deze groep is gevraagd welke opleiding zij het schooljaar daarvoor hebben gevolgd (Figuur 12).

Figuur 12 - Activiteit vorig studiejaar (alleen instroom 2003-2004: N=14931)

Ongeveer 14 procent van de deelnemers volgde het vorig schooljaar een (andere) mbo-opleiding; driekwart is rechtsreeks afkomstig uit het voortgezet onderwijs en negen procent heeft het jaar ervoor gewerkt of een cursus gevolgd. Deze laatste groep is naar verhouding groot in niveau 1 (ruim 20 procent), met name in de sectoren techniek en economie.

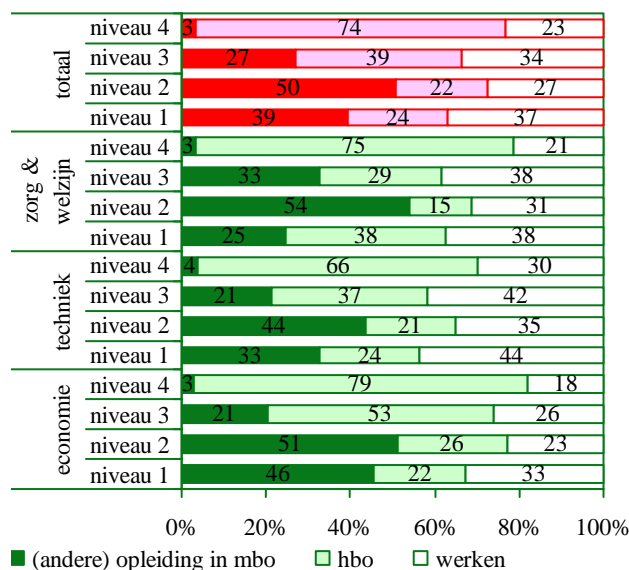
Figuur 13 toont het verwachtingspatroon ten aanzien van het afronden van de opleiding. Ongeveer vijf procent denkt de opleiding niet succesvol te zullen afronden. Deze groep is iets groter bij deelnemers die een vooropleiding hebben op lbo-niveau. Het verwachtingspatroon ten aanzien van het succesvol afronden van de opleiding hangt in sterke mate samen met attitudinale kenmerken als motivatie en studiehouding. We komen hier in hoofdstuk 3 uitgebreider op terug.

Figuur 13 - Verwachting ten aanzien van afronding opleiding

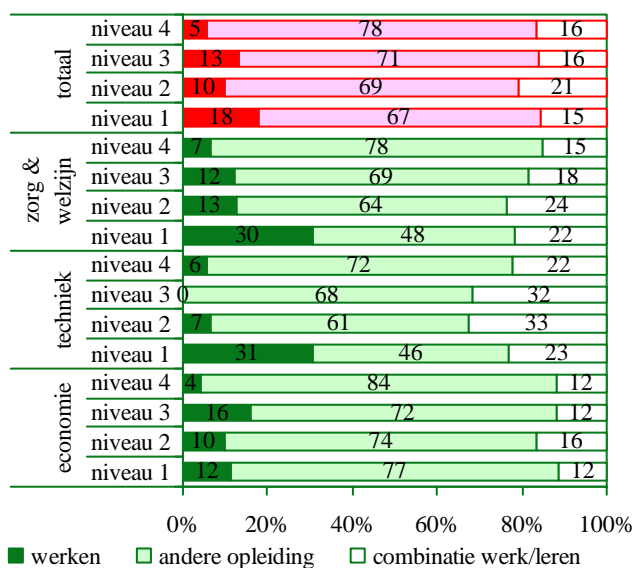
Zowel aan de groep deelnemers die verwacht de opleiding niet te zullen afronden als aan de groep die de opleiding naar alle waarschijnlijkheid wel zal afronden is gevraagd naar het toekomstperspectief. Figuur 14 en Figuur 15 tonen de resultaten achtereenvolgens voor de deelnemers die verwachten hun diploma te halen alsook voor de uitvallers.

Verder studeren na afronding van de opleiding is voor 73 procent van de respondenten het meest voor de hand liggende vervolg na afronding van de huidige opleiding. In totaal geeft 55 procent van de totale steekproef aan na afronding van de mbo-opleiding door te willen stromen naar het hbo. Dit hoge percentage wordt veroorzaakt doordat 74 procent van de deelnemers in niveau 4 (verreweg de grootste groep in de steekproef) verwacht door te stromen naar het hbo. Deelnemers die na afronding willen gaan werken, treffen we vooral aan in niveau 1 (37 procent) en niveau 3 (34 procent). De helft van de deelnemers in niveau 2 verwacht na afronding nog een andere mbo-opleiding te gaan volgen. De verschillen tussen de sectoren wat betreft perspectief na het behalen van het diploma van de huidige opleiding zijn gering.

Figuur 14 - Toekomstperspectief van leerlingen die verwachten hun opleiding te zullen afronden (N=25905)

Het perspectief van deelnemers die verwachten voortijdig de huidige opleiding te staken is voor alle groepen nagenoeg gelijk (Figuur 15).

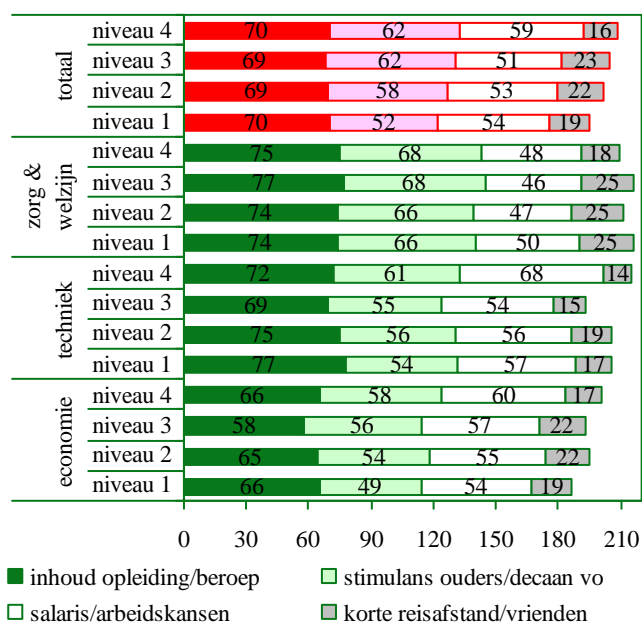
Figuur 15 - Toekomstperspectief van leerlingen die verwachten hun opleiding NIET te zullen afronden (N=1236)

Ruim 70 procent van de potentiële studiestakers gaat naar verwachting een andere opleiding volgen, bijna 20 procent zal kiezen voor een combinatie van werken en leren en een kleine 10 procent zal doorstromen naar de arbeidsmarkt. Deze laatste groep is overigens in niveau 1 in de sectoren techniek en zorg & welzijn naar verhouding het grootst: ongeveer 30 procent.

Een combinatie van werken en leren is vooral een populaire optie bij deelnemers uit niveau 2 en deelnemers in de sector techniek.

2.3 Studiekeuzemotieven en studieoriëntatie

Met behulp van factoranalyses zijn de 11 voorgelegde studiekeuzemotieven geclusterd in vier factoren¹⁰: motieven die te maken hebben met de inhoud van de opleiding en het beroep, met salaris en arbeidskansen, met de stimulans vanuit de ouders of de toeleverende school of met secundaire aspecten als vrienden die dezelfde opleiding volgen, ouders die een vergelijkbare opleiding hebben gevolgd of korte reisafstand. Figuur 16 toont de resultaten.

Figuur 16 - Percentages deelnemers voor wie opgegeven studiekeuzemotieven belangrijk zijn ($\geq 3,5$)

¹⁰ Gemiddelde schaalscores geclusterd naar onbelangrijk ($< 3,5$) en belangrijk ($\geq 3,5$). Voor de uitleg van de factoranalyses zie bijlage 3.

Voor bijna 70 procent van de totale respondentgroep waren inhoudelijke motieven bij aanvang van de opleiding belangrijk en 60 procent werd door ouders of decaan aangemoedigd de gekozen opleiding te gaan volgen. Salaris en arbeidskansen is voor ruim de helft van de leerlingen een belangrijk motief voor de opleidingskeuze. Korte reisafstand en het feit dat vrienden/familie dezelfde opleiding volgen of hebben gevolgd was voor bijna 20 procent een belangrijk keuzemotief.

Motieven ten aanzien van de inhoud van de opleiding en het beroep worden meer dan gemiddeld belangrijk gevonden door deelnemers in de sector zorg & welzijn en in het algemeen ook door deelnemers in niveau 1. Relatief onbelangrijk zijn deze motieven in de sector economie.

Een stimulans bij de studiekeuze door externe betrokkenen (ouders en decanen in het voortgezet onderwijs) is vooral aan de orde in de sector zorg & welzijn. Deze externe betrokkenen waren slechts in geringe mate een drijfveer bij de studiekeuze in de sector economie en over het geheel genomen ook marginaal in niveau 1.

Salaris en arbeidskansen waren als studiekeuzemotief doorgaans onbelangrijk in de sector zorg & welzijn en belangrijk in de sector techniek.

Reisafstand en het feit dat vrienden of ouders een vergelijkbare opleiding volgen of volgden is gemiddeld genomen een onbelangrijk motief bij de techniekleerlingen. In de niveaus 1 en 2 heeft dit motief een beduidend grotere rol gespeeld dan in de niveaus 3 en 4.

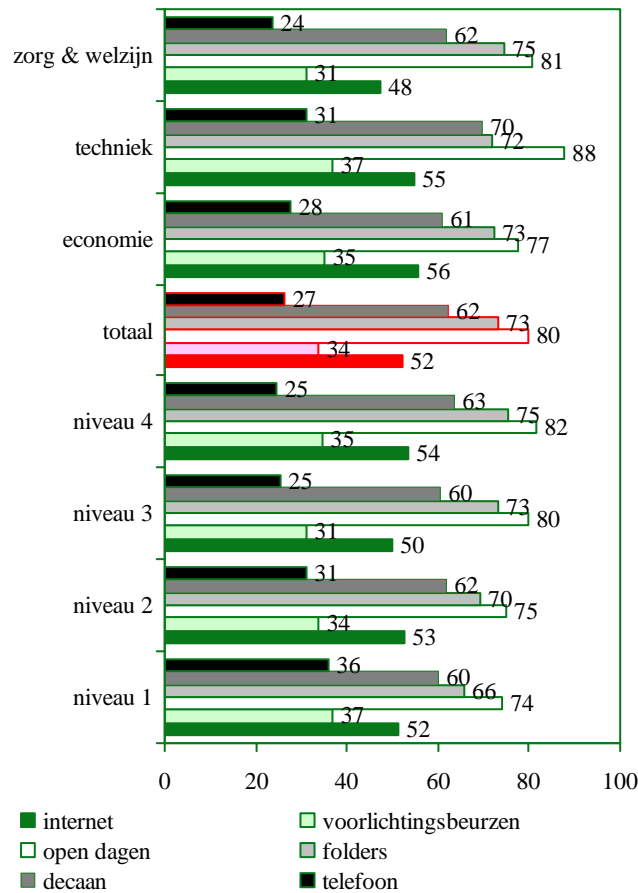
Als we de deelnemers clusteren naar de motieven die zij het meest van belang achtten bij hun studiekeuze, kunnen we concluderen dat de verschillen zich vooral manifesteren tussen de sectoren en minder tussen de niveaus. Techniek- en economiedeelnemers zijn overwegend te typeren als leerlingen met secundaire motieven (salaris, kansen op de arbeidsmarkt, vrienden en reisafstand). Deelnemers in de sector zorg & welzijn laten vooral inhoudelijke motieven en externe stimulans prevaleren.

Bij de invoering van de prestatiebeurs is onder meer aan de orde gesteld dat adequate studiekeuze-informatie voor bve-deelnemers een vereiste is. In deze monitor is daarom gevraagd van welke informatiebronnen de deelnemers bij hun studiekeuze gebruik hebben gemaakt. Figuur 17 toont de resultaten separaat voor de niveaus en sectoren.

Verreweg de meeste deelnemers (in totaal 80 procent) hebben open dagen bezocht. Ook het raadplegen van folders (73 procent) en de schooldecaan (62 procent) is in veel gevallen gebeurd. Ongeveer de helft van de deelnemers zocht informatie via internet. Voorlichtingsbeurzen (landelijke en lokale voorlichtingsbijeenkomsten voor potentiële studenten) en het telefonisch inwinnen van informatie waren minder in trek. Via deze bronnen liet respectievelijk 34 en 27 procent zich informeren.

De verschillen tussen de sectoren en niveaus in de wijze waarop studiekeuze-informatie werd gezocht, zijn betrekkelijk gering.

Techniekleerlingen hebben zich over het algemeen breed georiënteerd. Deelnemers uit de sector zorg & welzijn raadpleegden gemiddeld iets minder vaak internet. Deelnemers uit de niveaus 1 en 2 bezochten in vergelijking met de totale groep iets minder vaak open dagen en oriënteerden zich vaker via de telefoon.

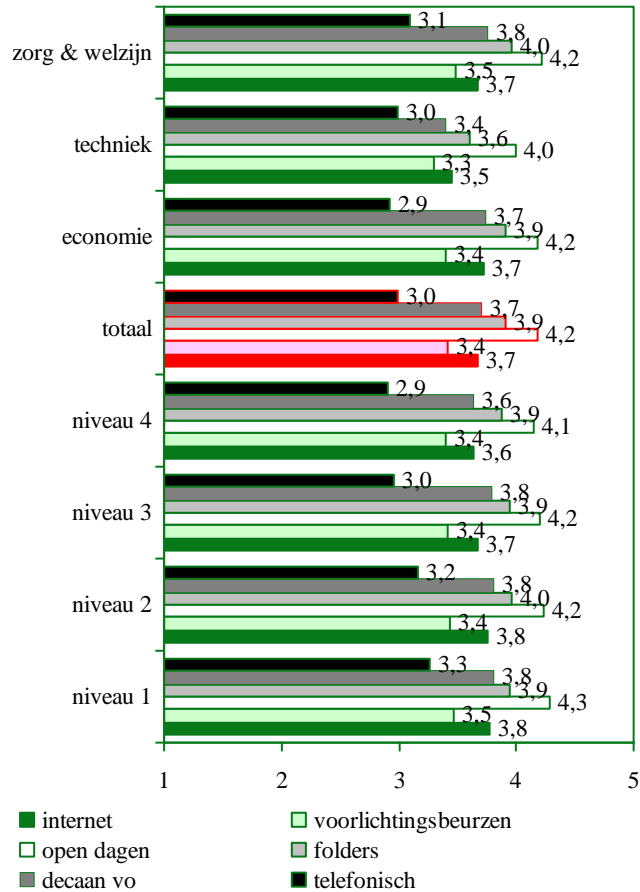

Figuur 17 - Gebruik informatiebronnen bij studiekeuzeoriëntatie (%)

Gemiddeld genomen raadpleegden de deelnemers drie bronnen. Het oordeel over de kwaliteit van de informatiebronnen is weergegeven in Figuur 18.

Deelnemers zijn doorgaans erg tevreden over de studiekeuze-informatie. Het gemiddelde oordeel over de open dagen is zeer hoog (een score van 4,2; 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden). Ook het oordeel over informatie verzameld via folders, decaan vo, internet en voorlichtingsbeurzen is ruim voldoende. De telefonisch verzamelde informatie wordt matig beoordeeld. Het beeld is voor alle niveaus en sectoren nagenoeg gelijk.

De geconstateerde verschillen tussen de individuele deelnemers zijn voor slechts een heel klein deel te herleiden tot de instelling waar de leerlingen hun onderwijs volgen.

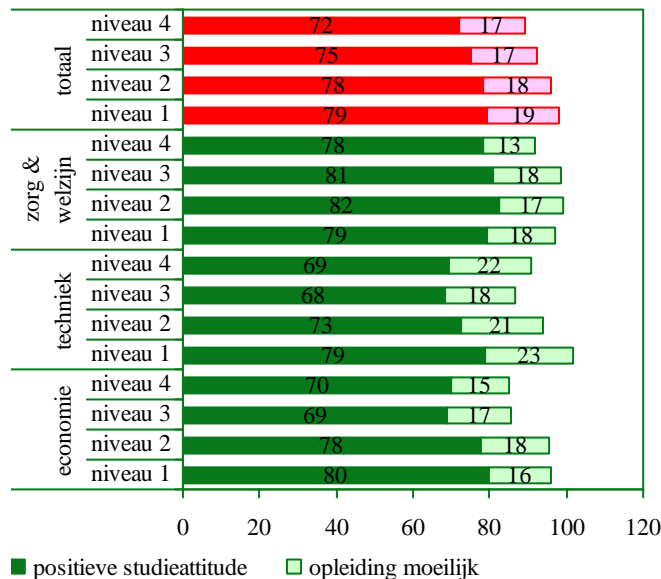

Figuur 18 - Oordeel over de kwaliteit van de studiekeuze-informatie (1=zeer slecht; 5=zeer goed)

Deelnemers oordelen positiever over de studiekeuze-informatie die zij hebben ingewonnen naarmate zij meer gemotiveerd zijn, een positievere studieattitude hebben en minder problemen ondervinden in de persoonlijke sfeer (medeleerlingen, docenten of thuissituatie).

2.4 Studiehouding, motivatie en tijdbesteding

De studiehouding is een factor die is vastgesteld aan de hand van een aantal indicatoren: goede cijfers halen is belangrijk, altijd huiswerk maken, het is belangrijk dat docenten tevreden zijn, tevredenheid over studieprestaties, streven naar snelle studieafronning en alle lessen volgen is belangrijk¹¹. Daarnaast hebben deelnemers een oordeel gegeven over de moeilijkheidsgraad van de opleiding. Figuur 19 toont de resultaten.

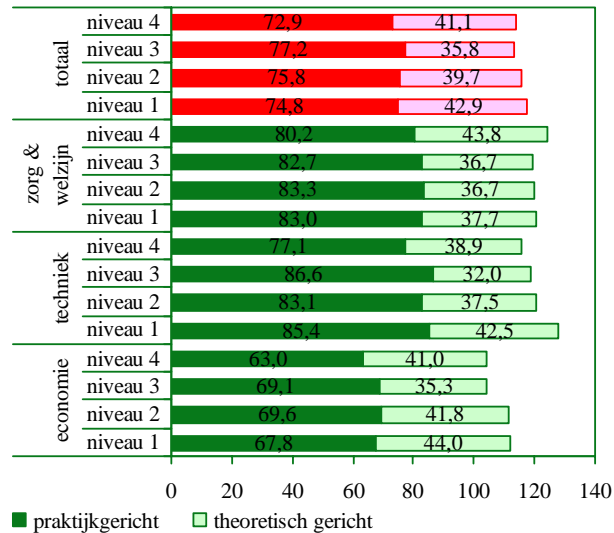
Figuur 19 - Percentage deelnemers met positieve studieattitude en percentage dat de opleiding moeilijk vindt (%>3,5)

Ruim 72 procent van de deelnemers heeft een positieve studiehouding; ongeveer 17 procent beoordeelt de opleiding als moeilijk. Deelnemers in de sector zorg & welzijn tonen over het geheel genomen de meest *positieve studiehouding*. De meest negatieve studiehouding constateren we bij de techniekopleidingen. De studiehouding wordt negatiever naarmate het niveau toeneemt: leerlingen in niveau 1 hebben de meest positieve studiehouding; in niveau 4 treffen we de minst positieve studiehouding aan. In hoofdstuk 3 worden nadere analyses gepresenteerd om de verschillen in studiehouding te verklaren.

Voorals techniekleerlingen beoordelen de opleiding als moeilijk, gevolgd door de economiedeelnemers en daarna door de deelnemers in de sector zorg & welzijn.

¹¹ In hoofdstuk 3 wordt specifiek aandacht besteed aan de verklaring van de studiehouding van bve-deelnemers.

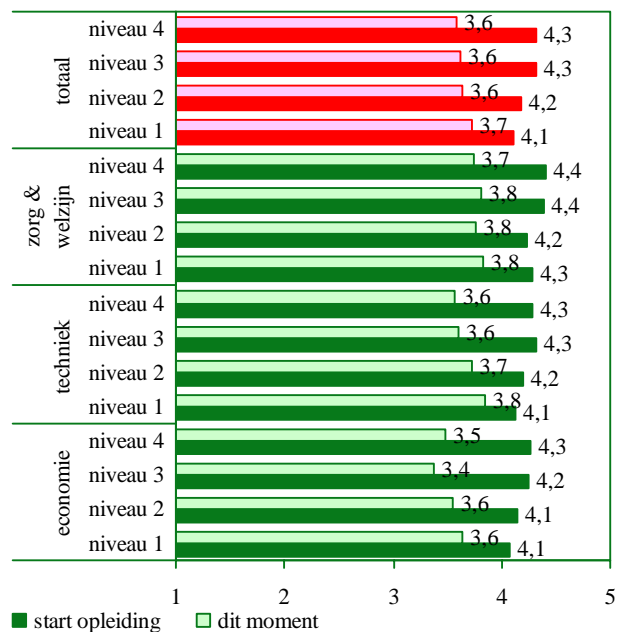
De verschillen in oordeel over de moeilijkheidsgraad van de opleiding tussen de onderscheiden niveaus zijn minimaal.

Figuur 20 - Percentage praktijkgerichte en theoretische gerichte deelnemers

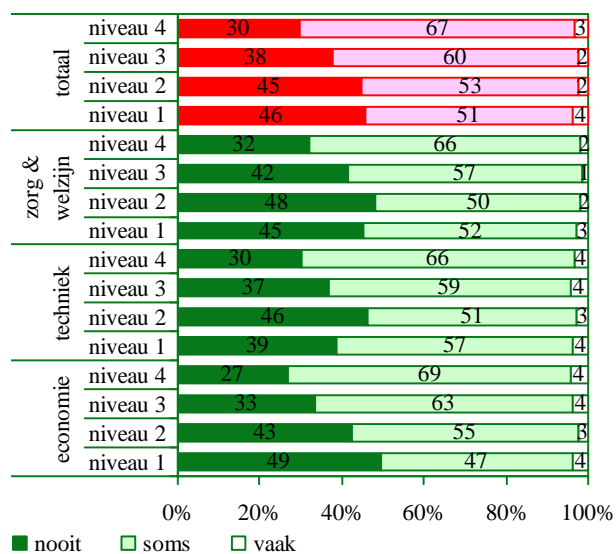
Ongeveer 75 procent van de deelnemers geeft aan praktijkgerichte vakken leuk te vinden (Figuur 20). Een kleiner deel (40 procent) geeft te kennen belangstelling te hebben voor theoretische vakken. In vergelijking met deelnemers in de sector techniek en zorg & welzijn zijn economieleerlingen meer theoretisch en minder praktisch gericht. Deelnemers in niveau 4 zijn meer theoretisch en minder praktijkgericht dan deelnemers in de andere niveaus.

Over het geheel genomen waren alle deelnemers bij aanvang van hun opleiding sterk gemotiveerd (Figuur 21). In vergelijking met de andere twee sectoren toonden leerlingen in de sector zorg & welzijn bij aanvang van hun opleiding de grootste motivatie. Dit geldt ook voor deelnemers in niveau 3 en 4 (in vergelijking met niveau 1 en 2). Gedurende de opleiding daalt de motivatie. Dit is een bekend fenomeen dat we ook aantreffen in het hoger onderwijs. Gedurende de opleiding daalt de motivatie voor de totale groep van 4,3 naar 3,6: dit betekent een stijging van het aantal ongemotiveerde deelnemers van ongeveer 2,5 naar 15 procent in de loop van de opleiding. In het hoger onderwijs stijgt het aandeel ongemotiveerde studenten gedurende de opleiding van 5 naar 12 procent. Deze daling is het sterkst in niveau 3 en 4 en heeft tot gevolg dat de aanvankelijke verschillen in motivatie tussen de onderscheiden niveaus gedurende de opleiding steeds kleiner worden.

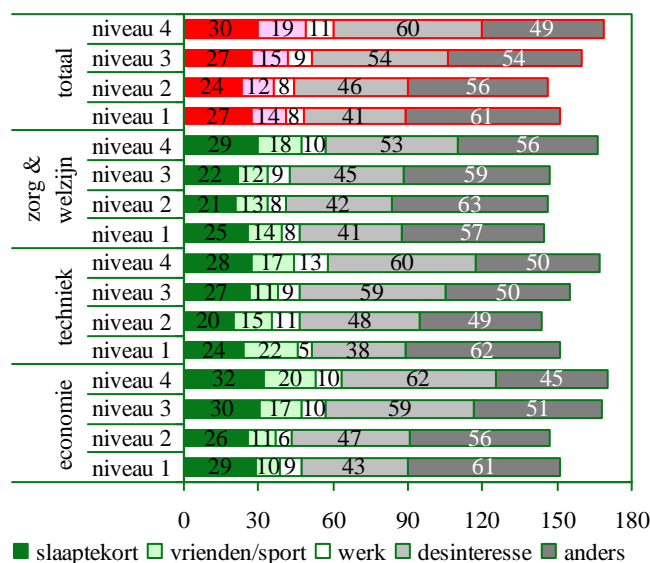
Figuur 21 - Motivatie bij aanvang van de opleiding en op dit moment (1=niet gemotiveerd; 5=zeer gemotiveerd)

Figuur 22 toont mate waarin deelnemers spijbelen.

Figuur 22 - Spijbfrequentie (percentages)

Gemiddeld drie procent van de deelnemers spijbelt frequent. Ruim 60 procent spijbelt soms. Naar verhouding treffen we de grootste groep spijbelaars aan in de sectoren techniek en economie. In niveau 3 en 4 wordt meer gespijbeld dan in niveau 1 en 2. Naarmate leerlingen minder gemotiveerd zijn, spijbelen ze vaker. De spijbelaars zijn bovendien ook te vinden onder de groep deelnemers bij wie de motivatie sterk afneemt sinds het begin van de opleiding. De redenen van spijbelen zijn weergegeven in Figuur 23. Deelnemers konden meer dan één reden aangeven.

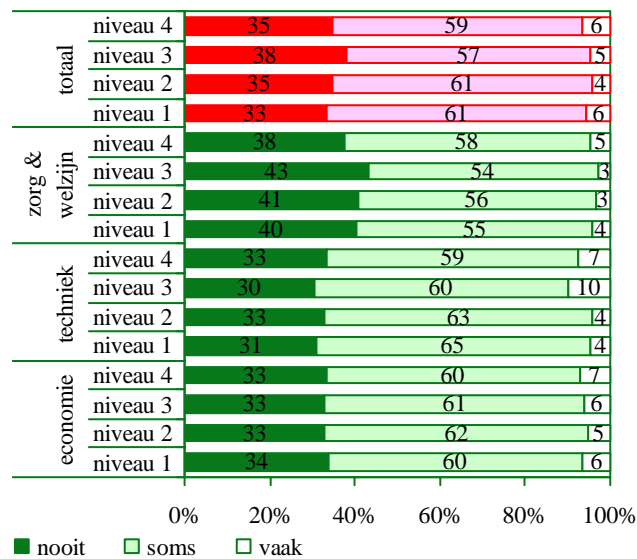

Figuur 23 - Redenen spijbelen (percentages)

Voor bijna 30 procent van de spijbelaars is uitslapen een reden om niet naar school te gaan; 17 procent van de groep geeft aan dat zij onder schooltijd prioriteit geven aan de omgang met vrienden. Ongeveer 10 procent van de spijbelaars werkt onder schooltijd. Voor de grootste groep (56 procent) is desinteresse in de opleiding of school de belangrijkste reden om niet naar school te gaan. De helft van de deelnemers spijbelt om een andere reden.

De verschillen tussen de sectoren en niveaus zijn klein. Deelnemers in de sector zorg & welzijn noemen relatief minder vaak desinteresse als reden om te spijbelen. Deelnemers in niveau 4 noemen iets vaker de omgang met vrienden als reden om te spijbelen.

In de vragenlijst is tevens gevraagd hoe vaak leerlingen te laat op school komen. Figuur 24 toont de resultaten.

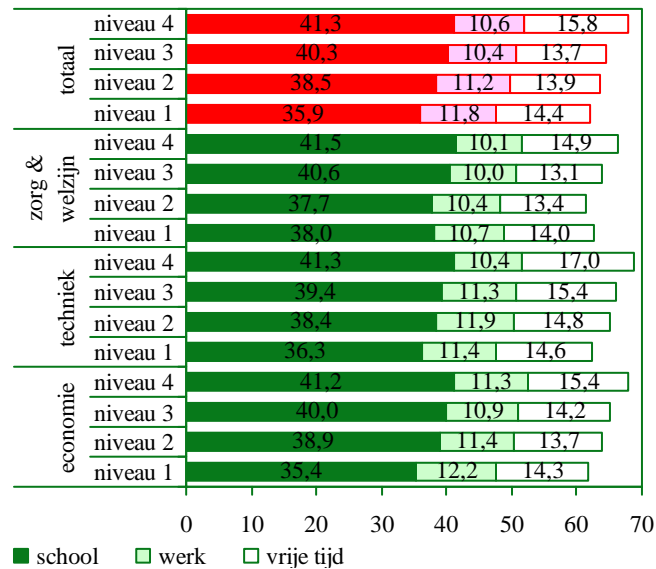
Figuur 24 - Frequentie te laat op school (percentages)

Bijna 60 procent van de leerlingen komt wel eens te laat op school. Slechts zes procent komt regelmatig te laat. Leerlingen die te laat op school komen, zijn vaak iets minder gemotiveerd dan leerlingen die niet of nauwelijks te laat komen; ook vertonen zij vaker spijbelgedrag. De verschillen tussen sectoren en niveaus zijn klein: over het geheel genomen kunnen we concluderen dat leerlingen in de sector zorg & welzijn iets minder vaak te laat op school komen dan leerlingen in de overige twee sectoren.

Figuur 25 toont de gemiddelde tijdbesteding aan school, betaald werk en vrije tijd. Gemiddeld besteden de deelnemers 40 uur per week aan schoolgerelateerde activiteiten; 11 uur aan betaalde arbeid en ongeveer 15 uur aan hobby's, ontspanning en uitgaan. Ter vergelijking: in het hbo besteden voltijdstudenten gemiddeld 33 uur per week aan hun studie; in het wo 29 uur. Aan betaalde arbeid besteden voltijdstudenten in het hoger onderwijs gemiddeld respectievelijk 15 en 14 uur.

Tijdbesteding aan school (onderwijs, stage en huiswerk) verschilt niet significant tussen de sectoren. Wel zijn er verschillen in de tijd die deelnemers besteden aan betaalde arbeid. Voor de totale groep kunnen we concluderen dat leerlingen in de sector economie meer dan gemiddeld tijd besteden aan betaalde arbeid; deelnemers in de sector zorg & welzijn spenderen minder dan gemiddeld tijd aan betaalde arbeid. Leerlingen in de sector techniek besteden meer dan deelnemers in de andere sectoren tijd aan hobby, ontspanning en uitgaan. In de hogere niveaus wordt meer tijd besteed aan school en minder aan betaald werk dan in de lagere niveaus.

Oudere deelnemers spenderen doorgaans iets minder tijd aan school dan jongere deelnemers. De bestede tijd aan school neemt af naarmate leerlingen minder gemotiveerd zijn. De groep ongemotiveerde deelnemers besteedt iets meer tijd aan betaald werk dan de groep gemotiveerde deelnemers¹².

Figuur 25 - Tijdbesteding aan school, werk en vrije tijd (gemiddeld in uren per week)

De redenen voor het verrichten van betaald werk zijn weergegeven in Figuur 26. De vragen in de vragenlijst zijn hiertoe ingedeeld in drie factoren: redenen die te maken hebben met het opdoen van werkervaring of school (werkervaring opdoen, leuk om te werken en werken is onderdeel opleiding), met primaire kosten (betalen opleiding en levensonderhoud) en met extra uitgaven (extra uitgaven en niet willen lenen).

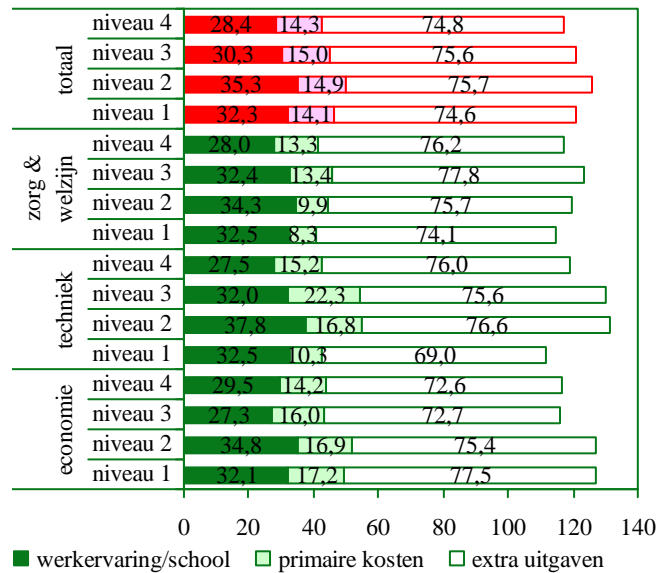
Voor ongeveer 30 procent van de deelnemers is werk in het kader van de school en het opdoen van werkervaring de belangrijkste reden om betaald werk te verrichten; 15 procent van de deelnemers werkt om primaire kosten te kunnen betalen; 75 procent geeft aan dat het kunnen doen van extra uitgaven een motief is om betaalde arbeid te verrichten.

Werken om extra uitgaven te kunnen doen is voor economieleerlingen minder belangrijk dan voor deelnemers in de twee overige sectoren; in de sector zorg & welzijn is dit motief juist wel belangrijk.

12 In hoofdstuk 4 zijn nadere analyses verricht naar de relatie tussen financiële positie van deelnemers, studiefinanciering, tijdbesteding en de studiestrategie.

Voor deelnemers in de sector techniek is het kunnen betalen van primaire kosten een belangrijkere reden om betaald werk te verrichten dan (met name) voor deelnemers in de sector zorg & welzijn.

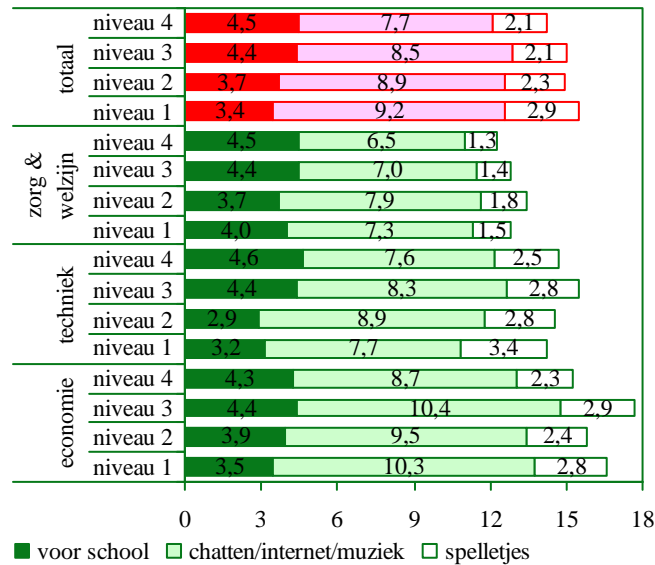
In niveau 1 en 2 is in vergelijking met niveau 3 en 4 werken in het kader van het opdoen van werkervaring en school een belangrijk motief en veel minder het kunnen doen van extra uitgaven.

Figuur 26 - Percentages deelnemers voor wie opgegeven redenen om betaald werk te verrichten belangrijk zijn (%>3,5)

Figuur 27 geeft weer hoeveel uur per week deelnemers gebruik maken van de computer. Ruim 90 procent van de deelnemers beschikt thuis over een computer met internetverbinding.

Meer dan 13 uur per week brengen de deelnemers door achter de computer. Deelnemers in de sector economie lopen hiermee met gemiddeld 14,4 uur voorop; deelnemers in de sector zorg & welzijn gebruiken de computer met gemiddeld 11,6 uur per week iets minder vaak. Van de 13 uur die deelnemers doorbrengen achter de computer wordt ruim acht uur besteed aan internetten, chatten of muziek downloaden; gemiddeld vier uur per week wordt de pc ingezet voor schoolwerk en ongeveer twee uur per week is gereserveerd voor spelletjes. Leerlingen uit de lagere niveaus gebruiken de computer iets minder vaak voor school dan leerlingen uit de hogere niveaus.

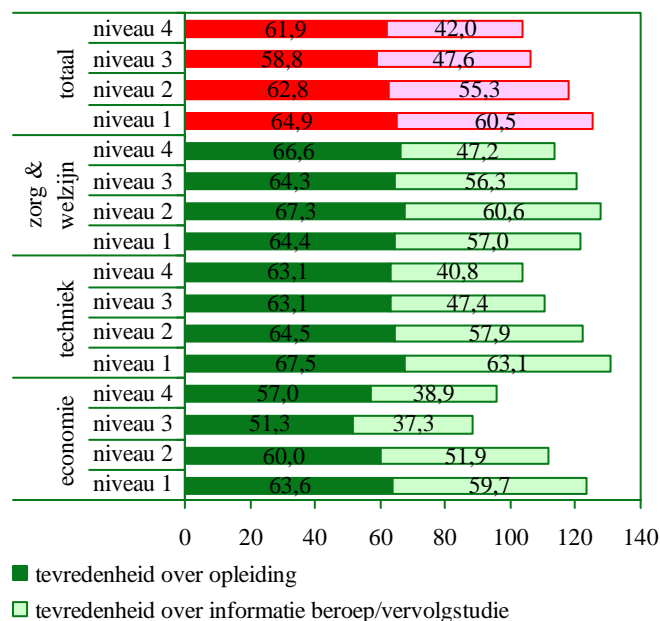
Figuur 27 - Tijdbesteding een aard computergebruik (gemiddeld in uren per week)

2.5 Deelnemerstevredenheid

De tevredenheid over de opleiding is bevraagd aan de hand van acht vragen, die zijn gereduceerd tot 2 factoren: tevredenheid over de opleiding in het algemeen en tevredenheid over de informatievoorziening aangaande beroep of vervolgstudie. Figuur 28 toont de resultaten.

Ruim 60 procent van de deelnemers is tevreden over de opleiding en 47 procent geeft een positief oordeel over de informatievoorziening ten aanzien van vervolgstudie of beroep.

Over het geheel genomen zijn economieleerlingen iets minder positief over hun opleiding dan leerlingen in de twee andere sectoren. Economie- en techniekdeelnemers (vooral niveau 3 en 4) zijn minder tevreden over de informatievoorziening over het beroep of vervolgoledingen.

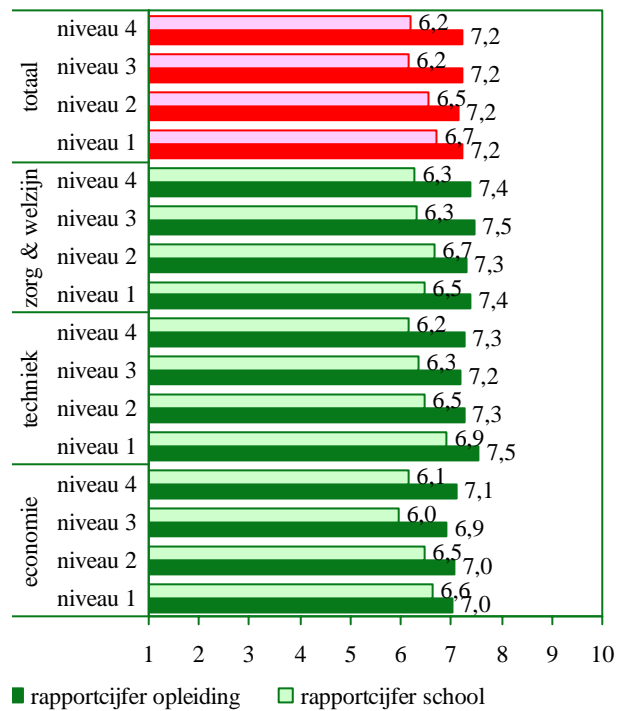

Figuur 28 - Percentage studenten dat tevreden is over de opleiding en informatievoorziening binnen de opleiding (%>3,5)

Het rapportcijfer dat deelnemers geven aan hun opleiding bedraagt gemiddeld een 7,2 (zie Figuur 29). De school als geheel wordt met een gemiddelde van 6,3 behoorlijk lager beoordeeld.

Economiedeelnemers beoordelen de opleiding het laagst (7,0); leerlingen in de sector zorg & welzijn geven het hoogste rapportcijfer (7,4). De verschillen tussen de niveaus hangen sterk af van de sector.

Ook de school als geheel wordt door economiedeelnemers minder goed beoordeeld dan door deelnemers in de overige sectoren. Over het geheel genomen zijn deelnemers in de lagere niveaus positiever over de school dan leerlingen in de hogere niveaus.

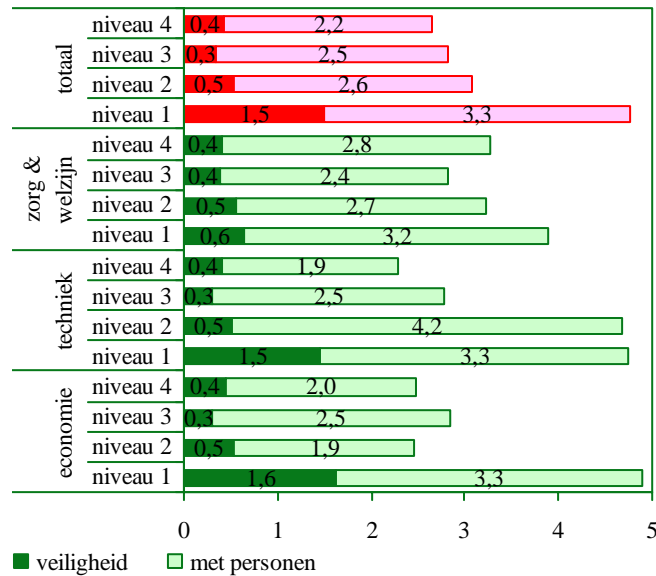

Figuur 29 - Rapportcijfer dat deelnemers geven aan de opleiding en aan de school als geheel (gemiddelden)

Aan deelnemers is gevraagd of zij tijdens de opleiding problemen ervaren in de sfeer van veiligheid (pesten, geweld, diefstal, discriminatie, seksuele bedreiging of drugsgebruik) of in de persoonlijke sfeer (met medeleerlingen, docenten of thuissituatie). De resultaten zijn weergegeven in Figuur 30. Het totale cluster van vragen (in totaal negen) is gereduceerd tot twee factoren.

Slecht 0,5 procent van de deelnemers heeft tijdens de opleiding problemen ervaren op het gebied van veiligheid. Het betreft hier 131 personen, die verhoudingsgewijs meer in niveau 1 voorkomen dan in de andere niveaus.

Ongeveer 2,5 procent van de deelnemers heeft tijdens de opleiding problemen ervaren in de persoonlijke sfeer. Het betreft hier 648 personen. Er zijn geen opvallende verschillen tussen de niveaus of de sectoren.

Figuur 30 - Percentages deelnemers dat problemen ondervindt in het kader van veiligheid (pesten, drugs, criminaliteit, intimidatie) of met personen (docenten, medeleerlingen, thuis) (%>3,5)

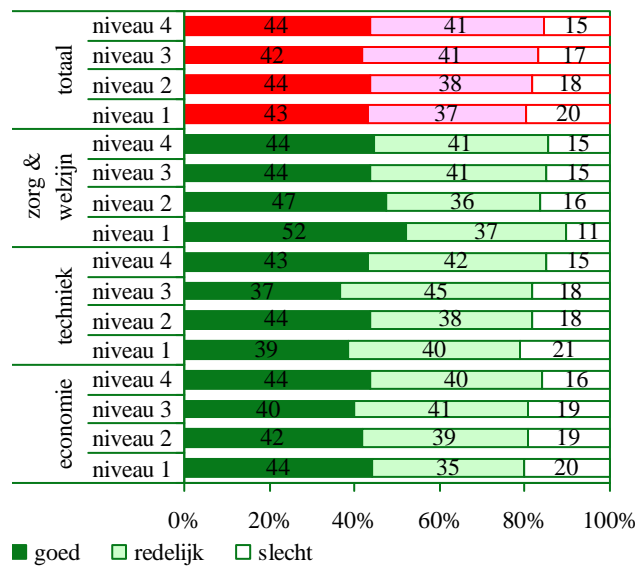
2.6 Studiefinanciering en financiële situatie

Met de voorgenomen invoering van de prestatiebeurs is het van belang dat er meer inzicht komt in de financiële positie van bve-deelnemers en de consequenties voor deze doelgroep van beleidsmaatregelen op het gebied van studiefinanciering. Om deze reden is een belangrijk onderdeel van de vragenlijst gereserveerd voor financiële gegevens van de deelnemers¹³. Het oordeel van deelnemers over de eigen financiële situatie is weergegeven in Figuur 31.

Ruim 43 procent van de deelnemers beoordeelt de eigen situatie positief; 40 procent is redelijk tevreden over de financiële situatie en 16 procent is hierover ontevreden. In deze laatste groep zijn de economiedeelnemers licht oververtegenwoordigd (18 procent). In de lagere niveaus treffen we verhoudingsgewijs meer leerlingen aan met een negatief oordeel over de financiële positie.

In het hoger onderwijs zijn voltijdstudenten iets minder tevreden over de financiële situatie: 40 procent van de ho-studenten kwalificeert de eigen financiële situatie als 'goed'; 31 procent is redelijk tevreden en voor 26 procent van de studenten in het hoger onderwijs is de financiële situatie slecht.

¹³ In hoofdstuk 4 wordt verslag gedaan van verdiepende analyses ten aanzien van dit onderwerp.

Figuur 31 - Oordeel deelnemers over de eigen financiële situatie (percentages)

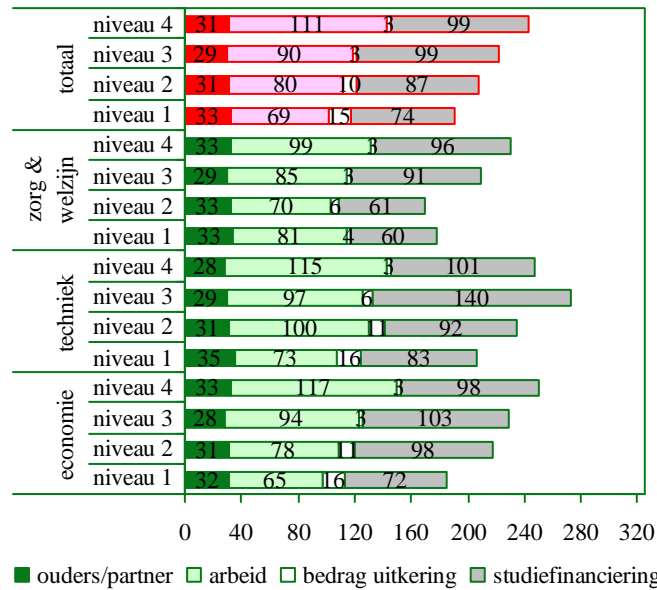
De maandelijkse inkomsten uit diverse inkomstenbronnen zijn weergegeven in Figuur 32. Gemiddeld hebben de bve-deelnemers €230 per maand te besteden¹⁴. In het hoger onderwijs zijn de (financiële) inkomsten van voltijdstudenten veel hoger: €626 gemiddeld per maand (€901 inclusief ov-kaart en bijdragen in natura).

De deelnemers ontvangen van hun ouders ongeveer 13 procent (€31) van hun totale inkomsten van hun ouders in de vorm van zakgeld of ouderlijke bijdrage. In het hbo is dit aandeel ongeveer 8 procent van het totale inkomen; in het wo 16 procent.

Bve-deelnemers genereren maandelijks ruim 40 procent van hun inkomen (€99) uit betaalde arbeid (in het hbo is dit 48 procent; in het wo 35 procent).

Zo'n 42 procent (€96) van de totale inkomsten bestaat uit studiefinanciering: beurs én lening (in het hbo is het aandeel studiefinanciering 21 procent; in het wo 25 procent) en gemiddeld vijf procent van de komt uit een eventuele uitkering.

¹⁴ Het betreft hier de gemiddelde bedragen per deelnemer. Indien een deelnemer geen inkomsten ontvangt uit een van de bronnen, is een bedrag van '0' toegekend. In het tabellenboek zijn tevens inkomstenstabellen opgenomen voor alleen de groep waarop de inkomstenbron van toepassing is.

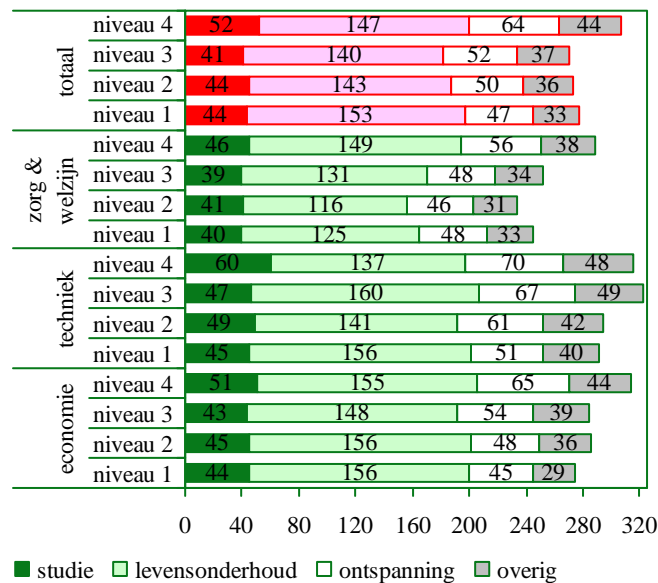
Figuur 32 - Maandelijkse inkomsten uit verschillende bronnen (euro)

De hoogte van de ouderlijke bijdrage verschilt nauwelijks tussen de sectoren of niveaus. Leerlingen in niveau 4 verdienen in vergelijking met de overige niveaus (vooral niveau 1 en 2) gemiddeld meer geld met betaald werk of een bijbaantje: het gemiddeld verschil met niveau 1 en 2 is €30 à €40 per maand. Techniekdeelnemers verdienen meer geld met werk of een bijbaantje dan deelnemers in de andere twee sectoren (vooral deelnemers in de sector zorg & welzijn: €109 versus €90 per maand). Het bedrag dat deelnemers ontvangen uit een uitkering is in niveau 1 en 2 hoger dan in niveau 3 en 4. Deelnemers in niveau 1 ontvangen minder studiefinanciering dan de overige deelnemers.

Uit de getotaliseerde inkomensgegevens blijkt dat leerlingen in de sector zorg & welzijn (vooral in vergelijking met techniek) minder inkomsten hebben (ongeveer €30 per maand verschil). De inkomsten worden beduidend hoger naarmate het niveau toeneemt. Leerlingen in niveau 1 hebben gemiddeld €40 minder dan het totaal gemiddelde van €230; leerlingen in niveau 4 zitten ongeveer €14 boven dit gemiddelde.

De totale uitgaven bedragen gemiddeld €291¹⁵. Inclusief lesgeld komt dit bedrag uit op €370. De uitgaven exclusief lesgeld zijn ruim €30 hoger dan de gemiddelde inkomsten. Figuur 33 toont de gemiddelden per sector en niveau.

15 Exclusief het verplichte bedrag voor lesgeld (ongeveer €80 per maand). Dit is geen variabel bedrag en heeft daarom geen invloed op de verschillen tussen de groepen.

Figuur 33 - Maandelijke uitgaven aan verschillende doelen (euro)

Ongeveer 17 procent (€48) van de uitgaven (vrijwillige bijdrage, reiskosten, boeken en leermiddelen, exclusief schoolgeld) wordt besteed aan de studie. Met het schoolgeld meegerekend bedragen de studiekosten in totaal 34 procent van de totale uitgaven (€127). Dit is relatief meer dan in het hoger onderwijs, waar ongeveer een kwart van de inkomsten uit studiekosten bestaat. In absolute zin is het hoger onderwijs echter duurder: €160 gemiddeld per maand.

De helft van de uitgaven (exclusief schoolgeld) zijn voor levensonderhoud (huisvesting, eten/drinken, kleding, uiterlijke verzorging en verzekeringen: €145). In het hoger onderwijs wordt ongeveer 60 procent van de totale uitgaven besteed aan levensonderhoud (ongeveer €360 per maand). Dit verschil heeft zeker ook te maken met het feit dat veel studenten in het hoger onderwijs uitwonend zijn.

Ongeveer 20 procent van de totale uitgaven van mbo-deelnemers is voor ontspanning (sporten, uitgaan: €58). Dit is relatief meer, maar in absolute zin minder dan in het hoger onderwijs, waar studenten gemiddeld €95 aan ontspanning uitgeven, 15 procent van de totale uitgaven.

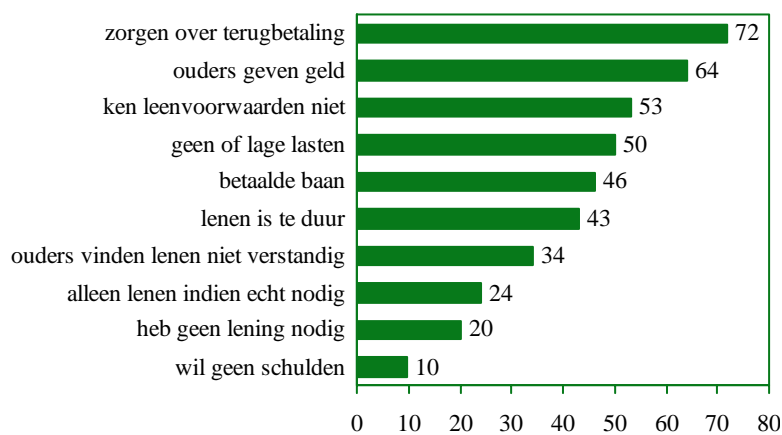
De overige kosten (mobiele telefoon en vervoermiddelen) bedragen per maand gemiddeld €40; 14 procent van de totale uitgaven.

Er is een positieve samenhang vastgesteld tussen de hoogte van de uitgaven en de hoogte van de inkomsten ($r=0,34$; $p<0,001$). Naarmate de inkomsten toenemen, stijgen ook de uitgaven.

We zien dan ook in het uitgavenpatroon soortgelijke verschillen tussen sectoren en niveaus als in het inkomstenpatroon. Techniekleerlingen geven het meeste geld uit, gevolgd door de deelnemers in de sector economie. In de sector zorg & welzijn geven deelnemers ongeveer €25 minder uit dan het totaal gemiddelde bedrag van €291. In niveau 4 wordt over de gehele linie meer geld uitgegeven dan in de overige niveaus.

Van de totale respondentgroep hebben 10.666 deelnemers in niveau 3 en 4¹⁶ recht op studiefinanciering¹⁷. In totaal heeft 55 procent van de deelnemers in niveau 3 daarnaast ook recht op een aanvullende beurs; in niveau 4 ligt dit aandeel gemiddeld iets lager (47 procent). Er zijn nauwelijks verschillen tussen de sectoren. Relatief weinig studenten maken gebruik van de mogelijkheid om te lenen bij de IB-Groep: 6,5 procent, in totaal 692 deelnemers. Aan de groep deelnemers die geen gebruik maakt van een lening via de IB-Groep (9.974) is gevraagd wat de redenen hiervan zijn (Figuur 34). Omdat de verschillen tussen de sectoren en de niveaus minimaal zijn, zijn alleen de totalen weergegeven.

Zorgen over terugbetaling zijn, samen met onbekendheid met leenvoorwaarden, voor een grote groep deelnemers een reden om af te zien van een lening (respectievelijk 72 en 53 procent). Voor bijna tweederde van de leerlingen in niveau 3 en 4 is ook het feit dat zij een ouderlijke bijdrage ontvangen een reden om de mogelijkheid tot lenen te laten schieten. Daarnaast vindt ongeveer eenderde van de ouders lenen onverstandig. Ongeveer de helft geeft aan geen lening nodig te hebben. Voor 46 procent van de deelnemers is lenen niet noodzakelijk, omdat zij een betaalde baan hebben.

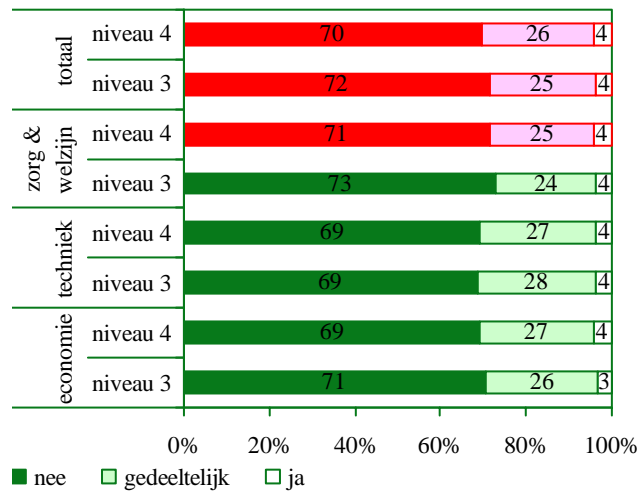
Figuur 34 - Percentage deelnemers voor wie bovenstaande redenen om niet te lenen belangrijk zijn.

16 Vragen over leengedrag en prestatiebeurs zijn alleen voorgelegd aan deelnemers in niveau 3-4.

17 Deze gegevens zijn ontleend aan de Informatie Beheer Groep.

De laatste vragen hebben betrekking op kennis ten aanzien van de invoering van de prestatiebeurs en de studiestrategie die deelnemers naar verwachting gaan volgen als de prestatiebeurs is ingevoerd.

Slechts weinig bve-deelnemers in niveau 3 en 4 zijn op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs (Figuur 35).

Figuur 35 - Bekendheid met de invoering van de prestatiebeurs

Gemiddeld geeft 70 procent van de deelnemers in niveau 4 en 72 procent van de deelnemers in niveau 3 te kennen niet op de hoogte te zijn van de invoering van de prestatiebeurs. Een kwart van de deelnemers is deels op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs. Slechts vier procent weet precies waar het om gaat bij de invoering van de prestatiebeurs. De verschillen tussen de sectoren en niveaus zijn klein.

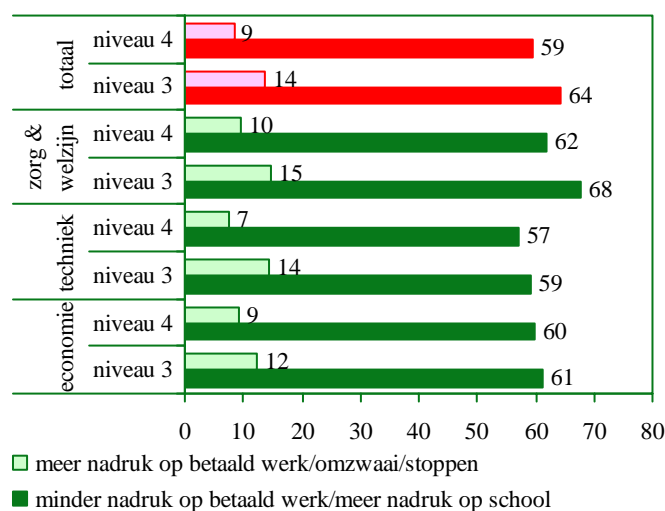
Vervolgens is nagegaan wat de studiestrategie van deelnemers naar verwachting zal zijn na invoering van de prestatiebeurs. Aan de hand van de volgende vraag: 'Stel: je moet je studiebeurs helemaal terugbetalen als je je mbo-diploma niet haalt. Wat zou je dan anders gaan doen in je opleiding?' konden deelnemers een aantal antwoordcategorieën aankruisen. De antwoordpatronen waren te herleiden tot twee dominante factoren die inhoudelijk benoemd zijn als:

- meer 'nadruk op betaald werk/omzwaai/ stoppen': (meer werken, stoppen of opleiding in de beroepsbegeleidende leerweg kiezen) en
- 'minder nadruk op betaald werk/meer nadruk op school': meer tijd aan school besteden (meer tijd aan opleiding besteden, alle lessen gaan volgen en minder werken).

Figuur 36 geeft de percentages weer van studenten die aangeven de genoemde studie-strategieën te gaan volgen.

Naar verwachting zal 61 procent (59 procent van de deelnemers in niveau 4 en 64 procent van de deelnemers in niveau 3) minder nadruk op betaald werk gaan leggen en meer aandacht aan de opleiding gaan besteden.

Ruim 10 procent zal vermoedelijk méér nadruk op betaald werk leggen, omzwaaien of stoppen na invoering van de prestatiebeurs (9 procent in niveau 4 en 14 procent in niveau 3).

Figuur 36 - Verwachte studiestrategie deelnemers niveau 3-4 na invoering van de prestatiebeurs (%>3,5)

Minder nadruk op betaald werk en meer aandacht voor de opleiding zien we naar verhouding iets vaker in de sector zorg & welzijn en iets minder vaak bij deelnemers in de sector techniek.

In vergelijking met de sector techniek zullen verhoudingsgewijs meer deelnemers binnen economie en zorg & welzijn de strategie volgen van meer betaald werk, omzwaai of stoppen met de opleiding. Een soortgelijk verschil zien we tussen de niveaus: in vergelijking met niveau 4 geven iets meer deelnemers uit niveau 3 aan wellicht te gaan stoppen, de tijdbesteding aan de studie te verminderen of om te zwaaien naar een bbl-opleiding.

3 Inzicht in studiehouding

De volgende vraag komt in dit hoofdstuk aan de orde: welke factoren zijn bepalend voor de studiehouding van deelnemers?

De resultaten laten het volgende beeld zien: vrouwen, allochtonen en deelnemers op niveau 1-2, tonen een positievere studiehouding dan mannen, niet-allochtonen en deelnemers op niveau 3-4. Gemotiveerde deelnemers, die zowel theoretische als praktijkvakken leuk vinden en niet of nauwelijks spijbelen of te laat komen, laten een positievere studiehouding zien dan de deelnemers waarbij dit niet het geval is. Dit zijn kortweg de belangrijkste resultaten uit dit hoofdstuk, waarin gezocht is naar een verklaring voor de verschillen in studiehouding van bve-deelnemers.

3.1 Inleiding op het thema

Het onderwijs in de bve-sector kenmerkt zich door de combinatie van theorie en praktijk. Deelnemers worden in toenemende mate beoordeeld aan de hand van beroepsspecifieke competentieprofielen. Dit betekent dat er grote variatie tussen opleidingen bestaat in de wijze waarop zij studieprestaties en studievoortgang in kaart brengen. Door het ontbreken van een generiek studiepuntensysteem zijn hieromtrent ook geen vragen in de bve-deelnemersmonitor opgenomen. Deze monitor verschaft dus geen informatie over de kwantitatieve schoolprestaties van deelnemers (er zijn geen gegevens over het aantal behaalde studiepunten in relatie tot de totale studielast). Wel is de studiehouding van bve-deelnemers ten aanzien van hun opleiding onderzocht.

In dit hoofdstuk gaan we na welke individuele leerlingkenmerken of factoren in het leerproces van invloed zijn op de studiehouding van deelnemers. Sommige deelnemers laten een zeer positieve studiehouding zien; voor andere deelnemers is de attitude ten aanzien van de opleiding ronduit negatief te noemen.

De vraag die we ons hierbij stellen is: welke factoren zijn bepalend voor de studiehouding van deelnemers?

De analyses in dit hoofdstuk zijn in drie stappen uitgevoerd: allereerst is gekeken welke kenmerken of factoren afzonderlijk (bivariaat) samenhangen met de studiehouding. Hiervoor is een indeling gemaakt in achtergrondkenmerken; keuzeoriëntatie en studiekeuzemotieven; motivatie, studiegedrag en tijdbesteding; deelnemerstevredenheid en probleemervaring.

Vervolgens is door middel van een regressieanalyse onderzocht of de factoren die afzonderlijk een relatie vertonen met studiehouding ook gelijktijdig nog van invloed zijn op de studiehouding en wat de omvang is van deze invloed.

Tenslotte is voor alleen die kenmerken die in onderlinge samenhang nog een significante bijdrage leveren een finale analyse uitgevoerd.

Uit eerder onderzoek¹⁸ is gebleken dat studiehouding en studie-inzet een belangrijke invloed uitoefenen op school- en studieprestaties. In deze deelnemersmonitor zijn vragen gesteld die betrekking hebben op de studiehouding van deelnemers. Het betreft de volgende vragen:

- ik vind het belangrijk dat ik goede cijfers haal;
- ik maak bijna altijd mijn huiswerk;
- ik vind het belangrijk dat docenten tevreden zijn over mij;
- ik ben tevreden over mijn prestaties op school;
- ik doe mijn best om zo snel mogelijk mijn diploma te halen;
- ik vind het belangrijk om alle lessen te volgen op school.

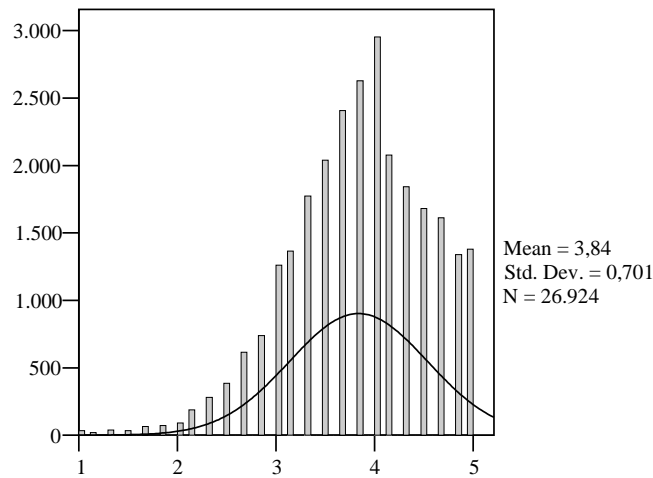
Op basis van deze vragen is een schaal geconstrueerd (zie bijlage 3) die inhoudelijk benoemd is als '(positieve) studiehouding'. Hierbij geldt: hoe hoger de deelnemer op deze schaal scoort, hoe positiever zijn of haar studiehouding is. Gezien de eerder genoemde samenhang tussen studiehouding en studieprestaties kunnen we veronderstellen dat een positieve studiehouding een indicatie geeft van goede studieprestaties. Figuur 37 toont de verdeling van respondenten over deze schaal¹⁹.

Zoals eerder is geconstateerd, toont bijna driekwart van de deelnemers een positieve studiehouding. De studiehouding van techniekstudenten is het meest negatief; in de hoge niveaus is de studiehouding van deelnemers als minder positief te kwalificeren dan in de lagere niveaus. Hoewel de studiehouding doorgaans als positief te bestemmen is, zien we duidelijke verschillen tussen de deelnemers.²⁰

18 Zie onder andere: Van den Broek, Kerstens, Hulsen & Sijbers, 2004. Studeren in het hoger onderwijs. Studentenmonitor 2003. Den Haag: Sdu; Ark, A. van der & Vorst, H.C.M. (1994). Biografische, cognitieve, structurele en affectieve kenmerken als voorspellers van studieprestaties in de Propaedeuse Psychologie. Amsterdam: Faculteit der Psychologie UvA.

19 Weergegeven zijn de gemiddelde schaalscores (1=negatief; 5=positief). In alle analyses zijn verder de (gewogen) factorscores gebruikt (zie ook bijlage 3).

20 Sommige deelnemers laten een positieve studiehouding zien; bij andere deelnemers is de studiehouding als negatief te kwalificeren.

Figuur 37 - Verdeling van respondenten over de schaal 'positieve studie-attitude' (N=26.916)

In dit hoofdstuk gaan we na of er een verklaring mogelijk is voor het feit dat deelnemers een positieve dan wel een negatieve studiehouding laten zien door achtereenvolgens te kijken naar de invloed op de studiehouding van achtergrondkenmerken; studiekeuzemotieven en studieoriëntatie; motivatie, studiegedrag en tijdbesteding en de deelnemerstevredenheid en probleemervaring.

3.2 Achtergrondkenmerken

In deze paragraaf gaan we na welke achtergrondkenmerken zijn gerelateerd aan studiehouding. Hiertoe zijn de gemiddelde scores van deelnemers op de schaal 'studiehouding' op basis van enkele achtergrondkenmerken onderling vergeleken, te weten:

- betaalde baan (nee, ja);
- geslacht (man, vrouw);
- niveau van de opleiding (niveau 1-2, niveau 3-4);
- studiefinanciering (nee, ja);
- studiejaar (eerstejaars, ouderejaars);
- sector (economie, techniek, zorg & welzijn);
- woonsituatie (thuis-, uitwonend);
- etniciteit (niet Wet SAMEN, allochtoon Wet SAMEN);
- gehandicapt (nee, ja);
- vooropleidingsniveau (lbo, mavo, mbo, havo/vwo);
- doubleren primair onderwijs (nee, ja);
- doubleren voortgezet onderwijs (nee, ja).

We zien bij vrijwel alle kenmerken verschillen in de studiehouding van deelnemers (zie Tabel 5)²¹.

Tabel 5 - Studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden)

	gem	std	N	df	F
geen baan	0,08	1,02	8491	1	12,67 *
betaalde baan	-0,04	0,99	18425		
man	-0,14	1,00	12864	1	261,30 *
vrouw	0,13	0,98	14052		
niveau 1-2	0,18	1,03	5753	1	81,46 *
niveau 3-4	-0,05	0,99	21164		
sf-	0,03	1,00	14742	1	0,04 (n.s.)
sf+	-0,04	1,00	12174		
eerstejaars	0,05	1,01	14500	1	13,40 *
ouderejaars	-0,06	0,98	12414		
economie	-0,03	1,02	11244	2	38,65 *
techniek	-0,12	0,99	6887		
zorg & welzijn	0,14	0,96	8785		
thuiswonend	-0,01	1,00	24329	1	0,10 (n.s.)
uitwonend	0,10	1,03	2587		
niet Wet SAMEN	-0,05	0,99	22212	1	196,05 *
allochtoon SAMEN	0,25	1,00	4705		
niet gehandicapt	0,00	1,00	24437	1	5,34 (n.s.)
gehandicapt	0,02	1,01	2480		
<i>hoogst genoten vooropleiding</i>					
lbo / vmbo-b	0,07	1,01	8171	3	6,97 *
mavo/vmbo-t	-0,07	0,98	14548		
mbo	0,13	0,99	1679		
havo/vwo	-0,11	1,05	908		
niet gedoubleerd in basisonderwijs	-0,02	1,00	22248	1	16,48 *
gedoubleerd in basisonderwijs	0,08	0,99	4669		
niet gedoubleerd in voortgezet onderwijs	0,03	0,99	22942	1	93,00 *
gedoubleerd in voortgezet onderwijs	-0,15	1,04	3975		

* $p < 0,001$

21 Een score van '0' staat voor het gemiddelde van de respondentgroep; een score groter dan '0' staat voor een meer dan gemiddeld positieve studiehouding; een score lager dan '0' staat voor een meer negatieve studiehouding.

Het grootste verschil in studiehouding wordt aangetroffen tussen allochtonen (volgens de doelgroepbepaling van de Wet SAMEN) en niet-allochtonen. Hierbij geldt dat allochtonen een aanzienlijk betere studiehouding hebben dan niet-allochtonen. Daarnaast is er nog een aantal opmerkelijke verschillen. Zo hebben vrouwen doorgaans een betere studiehouding dan mannen en laten deelnemers met een vooropleiding in het beroepsonderwijs in relatie tot deelnemers met havo/vwo als vooropleiding een betere studiehouding zien.

Deelnemers uit niveau 1-2 hebben een betere studiehouding dan deelnemers uit niveau 3-4; techniekleerlingen laten een negatievere studiehouding zien dan leerlingen uit de sector zorg & welzijn.

Voor een aantal andere deelnemerskenmerken is de samenhang (correlaties) berekend tussen studiehouding en:

- leeftijd;
- opleidingsniveau ouders;
- theoretische gerichtheid van de deelnemer;
- praktijkgerichtheid van de deelnemer.

Tabel 6 - Samenhang tussen achtergrondkenmerken en studiehouding

	r	N
leeftijd	-0,02 (n.s.)	26.299
hoogste opleiding ouders	-0,06 (n.s.)	26.936
praktijkgerichtheid	0,34 *	26.936
theoretische gerichtheid	0,44 *	26.936

(Pearson's r; $p < 0,001$)

Alle gevonden samenhangen zijn significant (Tabel 6). Er is een vrij sterke relatie tussen de theoretische gerichtheid van deelnemers en hun studiehouding: naarmate zij theoretische vakken leuker vinden, is hun studiehouding positiever. In iets mindere mate geldt dit ook voor de deelnemers die vooral praktijkgericht zijn.

De studiehouding hangt niet samen met de leeftijd van de deelnemers of het opleidingsniveau van hun ouders.

3.3 Studiekeuzemotieven en studieoriëntatie

In de enquête is aan de deelnemers een serie van elf mogelijke keuzemotieven voorgesteld, waarbij is gevraagd om bij ieder motief aan te geven in welke mate het betreffende motief een rol heeft gespeeld bij het maken van de opleidingskeuze. Deze set vragen is middels een factoranalyse (zie bijlage 3) gereduceerd tot vier factoren. Inhoudelijk zijn deze factoren als volgt benoemd:

- inhoud: de deelnemer kiest vooral op basis van opleidingsinhoudelijke motieven;
- stimulans: de deelnemer laat zich bij de studiekeuze sterk beïnvloeden door derden (stimulans van ouders, decaan van de vorige school);
- werk: de deelnemer maakt een studiekeuze op basis van beroepsmogelijkheden, arbeidskansen en salarispectief;
- reistijd: de deelnemer kiest vooral op basis van niet-inhoudelijke redenen, zoals een korte reistijd naar de opleiding of de aanwezigheid van vrienden, kennissen.

Ook is onderzocht hoe intensief deelnemers zich hebben georiënteerd bij het maken van een studiekeuze door gebruik te maken van diverse informatiebronnen (internet, telefonische informatie, brochures en dergelijke).

Naarmate deelnemers zich uitvoeriger hebben georiënteerd (meerdere bronnen hebben geraadpleegd) scoren ze hoger op de (naderhand samengestelde) variabele: intensiteit studieoriëntatie.

Tabel 7 bevat een overzicht van de samenhangen tussen studiekeuzemotieven, intensiteit studieoriëntatie en studiehouding.

Tabel 7 - Samenhang tussen studiekeuzemotieven, studieoriëntatie en studiehouding

	r	N
studiekeuze op basis van inhoud	0,35 *	26.915
studiekeuze op basis van stimulans ouders/decaan	0,15 *	26.915
studiekeuze op basis van salaris/arbeidskansen	0,02 *	26.915
studiekeuze op basis van korte reisafstand/vrienden	0,01 n.s.	26.915
intensiteit studieoriëntatie	0,11 *	26.915

(Pearson's r; $p < 0,001$)

Deelnemers die om inhoudelijke redenen voor hun opleiding en school hebben gekozen, hebben doorgaans een betere studiehouding. Ook deelnemers die zich bij hun studiekeuze hebben laten leiden door het advies van ouders en/of decaan voortgezet onderwijs, tonen een positieve studiehouding.

Ook blijkt dat naarmate deelnemers zich uitvoeriger hebben georiënteerd bij het maken van een studiekeuze, zij een betere studiehouding laten zien.

De overige studiekeuzemotieven hebben nauwelijks invloed op de studiehouding.

3.4 Motivatie, studiegedrag en tijdbesteding

In deze paragraaf staat de samenhang tussen studiehouding enerzijds en motivatie, studiegedrag en tijdbesteding anderzijds centraal (Tabel 8).

Motivatie heeft een sterke positieve invloed op studiehouding. Ook tonen deelnemers een betere studiehouding naarmate zij meer tijd besteden aan school (lessen, stage, huiswerk en dergelijke). Naarmate deelnemers vaker spijbelen of te laat komen, verslechtert hun studiehouding. Dit geldt ook naargelang deelnemers meer tijd besteden aan betaald werk. De factoren die van invloed zijn op studiehouding vertonen ook onderling een samenhang. Enerzijds is er een groep deelnemers die frequent spijbelt, regelmatig te laat komt, slechts in geringe mate gemotiveerd is en naar verhouding veel tijd aan werk en weinig tijd aan school besteedt. Anderzijds zien we een groep die juist niet of nauwelijks spijbelt of te laat komt, gemotiveerd is relatief veel tijd aan school en weinig tijd aan werk besteedt²².

Tabel 8 - Samenhang tussen motivatie, studiegedrag, tijdbesteding en studiehouding

	huidige motivatie	spijbel- gedrag	te laat komen	bestede tijd aan school	bestede tijd aan werk	positieve studie- houding
motivatie start opleiding	0,08 *	-0,06 *	-0,07 *	0,02 (n.s.)	-0,01 (n.s.)	0,22 *
huidige motivatie		-0,30 *	-0,18 *	0,10 *	-0,07 *	0,46 *
spijbelgedrag			0,26 *	-0,10 *	0,11 *	-0,40 *
te laat komen				-0,06 *	0,07 *	-0,25 *
bestede tijd aan school					-0,02 (n.s.)	0,10 *
bestede tijd aan werk						-0,07 *

(Pearson's r; $p < 0,001$)

Ook is gekeken of de deelnemer verwacht binnen de gestelde termijn de opleiding te kunnen afronden of dat hij of zij bij voorbaat verwacht studieovertraging op te lopen. Tabel 9 toont de scores op de schaal studiehouding van deelnemers die verwachten overtraging op te lopen en deelnemers die verwachten geen overtraging op te lopen.

²² Tabel 5.42 in het tabellenboek geeft een overzicht van het profiel van deze studenten naar niveau, sector en geslacht.

Tabel 9 - Studiehouding naar verwachte studievertraging (gemiddelden)

	gem	std	N	df	F
geen vertraging	0,03	0,98	21868	1	68,05 *
vertraging	-0,06	1,06	3420		

Deelnemers die verwachten studievertraging op te lopen, hebben een negatievere studiehouding dan degenen die verwachten hun opleiding binnen de tijd die er voor staat af te ronden.

3.5 Deelnemerstevredenheid en probleemervaring

Om de deelnemerstevredenheid te kunnen meten is een serie stellingen voorgelegd over de opleiding. Aan de deelnemers is gevraagd aan te geven in hoeverre zij het ermee eens dan wel oneens zijn met de volgende acht stellingen:

- ik krijg voldoende persoonlijke aandacht op school;
- op onze school is er voldoende rust en orde;
- ik voel me veilig op school;
- de docenten zijn voldoende gemotiveerd;
- docenten behandelen ons als kleine kinderen;
- ik ga met plezier naar school;
- ik krijg voldoende informatie over de beroepen die ik kan uitoefenen;
- ik krijg voldoende informatie over vervolgoopleidingen die ik kan volgen.

Deze stellingen zijn aan de hand van een factoranalyse gereduceerd tot twee factoren, die als volgt benoemd zijn: tevredenheid over school en tevredenheid over de informatievoorziening op school.

Een volgende indicator voor deelnemerstevredenheid is het rapportcijfer dat deelnemers geven aan hun opleiding en aan hun school.

Verder is aan deelnemers gevraagd in welke mate zij tijdens de opleiding problemen ervaren die te maken hebben met de thuissituatie; met docenten; met medeleerlingen; met pesten, geweld, diefstal, discriminatie, seksuele bedreiging en met drugsgebruik. Deze negen vragen over probleemervaring zijn aan de hand van een factoranalyse gereduceerd tot twee verschillende factoren.

Inhoudelijk zijn deze factoren als volgt benoemd: problemen met veiligheid (discriminatie, drugs, geweld) en problemen in de persoonlijke sfeer (docenten, medeleerlingen, thuissituatie).

Tabel 10 toont de samenhang tussen deelnemerstevredenheid, probleemervaring en studiehouding.

Tabel 10 - Samenhang tussen deelnemerstevredenheid, probleemervaring en studiehouding (Pearson's r, p<0,001)

	rapport- cijfer opleiding	rapport- cijfer school	problemen met veiligheid	problemen met personen	positieve studie- houding
tevredenheid opleiding/school	0,40 *	0,55 *	-0,19 *	-0,30 *	0,26 *
tevredenheid informatievoorziening	0,36 *	0,34 *	0,03 *	-0,12 *	0,23 *
rapportcijfer opleiding		0,43 *	-0,07 *	-0,18 *	0,30 *
rapportcijfer school			-0,06 *	-0,21 *	0,21 *
problemen met veiligheid					-0,06 *
problemen met personen					-0,22 *

De studiehouding verbetert naarmate deelnemers meer tevreden zijn over hun opleiding en over de informatievoorziening die zij op school krijgen omtrent beroepen en vervolgoopleidingen. Ook geven deelnemers met een positieve studiehouding een hoger rapportcijfer aan de school en de opleiding dan deelnemers met een minder positieve studiehouding. Daartegenover zien we dat naarmate deelnemers meer problemen hebben, vooral als deze zich voordoen in de persoonlijke sfeer, hun studiehouding verslechtert. Probleemervaring heeft echter niet alleen een negatieve uitwerking op de studiehouding, maar ook op alle andere indicatoren voor de tevredenheid van deelnemers.

3.6 Studiehouding nader verklaard

In deze laatste paragraaf gaan we na in hoeverre de afzonderlijke kenmerken van leerlingen die samenhangen met studiehouding ook in 'onderlinge samenhang' de houding ten aanzien van de studie kunnen verklaren.

Hiertoe is een regressiemodel²³ opgesteld waarin alleen die variabelen zijn opgenomen die ook enkelvoudig een significante relatie vertonen met studiehouding en waarvan we bovendien over voldoende valide antwoorden kunnen beschikken.

De variabele 'inkomen ouders' is niet meegenomen omdat deze gegevens alleen zijn gevraagd aan deelnemers die een opleiding volgen op niveau 3 of 4. Opname van deze variabele zou een volledige uitval van deelnemers uit niveau 1 en 2 betekenen.

²³ Voor uitleg over regressieanalyse zie bijlage 3.

Ook is de variabele 'het al dan niet hebben van een baan' niet in de analyses opgenomen, maar het aantal uren per week dat deelnemers aan deze baan besteden. Aan deelnemers zonder baan is op deze variabele de waarde '0' toegekend.

Tenslotte zijn voor de analyses de categorieën van de variabelen sector en hoogste vooropleiding deelnemer omgezet in dummy-variabelen²⁴. De sectorindeling is omgezet in twee variabelen waarbij de sector zorg & welzijn als referentiecategorie is gekozen. Bij de variabele vooropleiding zijn de deelnemers met een havo of vwo-opleiding als referentiecategorie genomen.

Tabel 11 toont de resultaten van de analyse. Via de methode *regression* (SPSS) is het best passende model berekend. Met dit model wordt 45 procent van de verschillen in studiehouding verklaard (*adjusted R²*). Alle aangegeven verbanden representeren de unieke bijdrage van het betreffende kenmerk onder constanthouding van alle andere kenmerken.

Sommige variabelen die enkelvoudig samenhangen met de factor studiehouding zijn na controle voor andere kenmerken niet meer significant. De oorspronkelijk geconstateerde verschillen worden zodanig verklaard door een of meer andere kenmerken, dat het oorspronkelijke verband komt te vervallen. Zo zien we bijvoorbeeld doorgaans een negatievere studiehouding bij studenten in de sector techniek. Omdat in de sector techniek mannelijke deelnemers sterk oververtegenwoordigd zijn en mannen een negatievere studiehouding hebben dan vrouwen verdwijnen door het opnemen van geslacht in het regressiemodel de eerder geconstateerde resultaten in de sector techniek.

Tabel 11 bevat een model met alle hiervoor beschreven variabelen en verklaart hiermee bijna de helft (45 procent) van de verschillen in studiehouding.

²⁴ In een regressieanalyse kan worden gewerkt met dummy-variabelen, een nominale variabele met twee categorieën die de waarde '0' (voldoet niet) en '1' (voldoet wel) kan aannemen. De constant geeft het gemiddelde weer van de groep met de waarde '0'; de effectmaat geeft het verschil op de afhankelijke variabele weer tussen deze twee categorieën. Dit alles onder constanthouding van alle andere onafhankelijke predictoren. Het aantal te gebruiken dummies in de regressieanalyse dient altijd één minder te zijn dan het aantal categorieën van een variabele.

Tabel 11 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele studiehouding: percentage verklaarde variantie 45,1 (alle variabelen)

	B	β
(Constant)	-0,66	*
Achtergrondkenmerken	geslacht (0=man, 1=vrouw)	0,16 0,08 *
	niveau (0=niveau 1-2, 1=niveau 3-4)	-0,11 -0,04 *
	eerstejaars/ouderejaars (0=eerstejaars, 1=ouderejaars)	0,00 0,00 (n.s.)
	sector techniek (0=overig, 1=techniek)	0,00 0,00 (n.s.)
	sector economie (0=overig, 1=economie)	0,07 0,03 *
	Wet SAMEN (0=nee, 1=allochtoon Wet SAMEN)	0,23 0,07 *
	hoogst genoten vooropleiding lbo (0=overig, 1=lbo)	0,03 0,01 (n.s.)
	hoogst genoten vooropleiding mavo (0=overig, 1=mavo)	0,00 0,00 (n.s.)
	hoogst genoten vooropleiding mbo (0=overig, 1=mbo)	0,12 0,03 (n.s.)
	doubleren basisschool (0=nee, 1=ja)	0,05 0,02 (n.s.)
	doubleren voortgezet onderwijs (0=nee, 1=ja)	-0,05 -0,02 (n.s.)
	praktijkgerichtheid	0,21 0,21 *
	theoretische gerichtheid	0,27 0,27 *
Motiven & keuze-oriëntatie	studiekeuze op basis van inhoud	0,02 0,02 (n.s.)
	studiekeuze op basis van stimulans ouders/decaan	0,06 0,06 *
	studiekeuze op basis van salaris/arbeidskansen	-0,01 -0,01 (n.s.)
	intensiteit studieoriëntatie	0,02 0,04 *
Motivatie, studiegedrag & tijdbesteding	motivatie start opleiding	0,16 0,13 *
	huidige motivatie	0,18 0,19 *
	spijbelgedrag	-0,25 -0,19 *
	te laat komen	-0,16 -0,09 *
	bestede tijd aan school	0,00 0,03 *
	bestede tijd aan werk	0,00 0,00 (n.s.)
	verwachte studievertraging (0=nee, 1=ja)	-0,08 -0,03 *
Leerlineg-tevredenheid & probleemervaring	tevredenheid over opleiding/school	0,02 0,02 (n.s.)
	tevredenheid over informatievoorziening	0,01 0,01 (n.s.)
	rapportcijfer opleiding	-0,01 -0,01 (n.s.)
	rapportcijfer school	-0,03 -0,05 *
	problemen met veiligheid	0,00 0,00 (n.s.)
	problemen met personen	-0,06 -0,06 *

p < 0,001

We hebben bovenstaande analyses herhaald met alleen de significante deelnemerskenmerken uit Tabel 11. Ook dit model verklaart 45 procent van alle verschillen in studiehouding.

In de beschrijving van de resultaten gaan we uit van de invloed van deelnemerskenmerken op studiehouding zoals weergegeven in Tabel 12.

Tabel 12 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele studiehouding (selectie variabelen met significant effect op studiehouding)

	B	β
(Constant)	-0,73	*
theoretische gerichtheid	0,27	0,27 *
Wet SAMEN (0=nee, 1=allochtoon Wet SAMEN)	0,27	0,10 *
praktijkgerichtheid	0,21	0,21 *
huidige motivatie	0,18	0,19 *
geslacht (0=man, 1=vrouw)	0,16	0,08 *
motivatie start opleiding	0,15	0,12 *
sector (0=overig, 1=economie)	0,06	0,03 *
studiekeuze op basis van stimulans ouders/decaan	0,04	0,04 *
intensiteit studieoriëntatie	0,01	0,03 *
bestede tijd aan school	0,00	0,03 *
rapportcijfer school	-0,01	-0,02 *
problemen met personen	-0,05	-0,05 *
verwachte studievertraging	-0,07	-0,02 *
te laat komen	-0,15	-0,08 *
niveau (0=niveau 1-2, 1=niveau 3-4)	-0,15	-0,06 *
spijbelgedrag	-0,25	-0,19 *

Hieronder worden de belangrijkste resultaten puntsgewijs weergegeven.

- De theoretische gerichtheid van deelnemers is in belangrijke mate gerelateerd aan hun studiehouding. Deelnemers die theoretische vakken leuk vinden, laten over het algemeen een positieve studiehouding zien. Ook heeft de mate van praktijkgerichtheid een positief effect op de studiehouding. Er bestaat overigens een onderlinge samenhang tussen theoretische en praktijkgerichtheid.
- Allochtone deelnemers laten doorgaans een betere studiehouding zien dan niet-allochtone deelnemers.
- Spijbelgedrag heeft een negatieve invloed op de studiehouding.
- Deelnemers die vaak *te laat komen*, laten doorgaans een negatievere studiehouding zien.

- De *motivatie* van deelnemers bij de start van de opleiding alsook de huidige *motivatie* hangen samen met *studiehouding*: naarmate deelnemers meer gemotiveerd zijn, is hun *studiehouding* beter.
- *Vrouwen* tonen een betere *studiehouding* dan mannen.
- Deelnemers die een opleiding volgen op *niveau 1-2* laten een betere *studiehouding* zien dan deelnemers die een opleiding volgen op *niveau 3-4*.

3.7 Samenvatting

In dit hoofdstuk is aandacht besteed aan factoren die de verschillen in *studiehouding* van deelnemers kunnen duiden. De centrale vraag hierbij luidt als volgt: *welke factoren zijn bepalend voor de studiehouding van deelnemers?*

In eerste instantie is gekeken naar enkelvoudige samenhangen tussen een aantal kenmerken en *studiehouding*. Veel van de onderscheiden deelnemerkenmerken vertonen een positief of negatief verband met *studiehouding*. Hieronder volgt een resumé van de belangrijkste resultaten.

- Allochtonen (volgens de doelgroepdefinitie van de Wet Samen) hebben een betere *studiehouding* dan de overige deelnemers.
- Vrouwen hebben een betere *studiehouding* dan mannen.
- Deelnemers uit de sector zorg & welzijn hebben een betere *studiehouding* dan deelnemers uit de sector techniek.
- Deelnemers die een opleiding op *niveau 1-2* volgen hebben een betere *studiehouding* dan deelnemers in *niveau 3-4*.
- Deelnemers die een vooropleiding in het regulier voortgezet onderwijs hebben gevolgd (havo/vwo) hebben een negatievere *studiehouding* dan deelnemers die binnen de beroepskolom zijn doorgestroomd.
- Naarmate deelnemers theoretische en praktische vakken leuker vinden, laten zij een positievere *studiehouding* zien.
- Deelnemers die vooral om inhoudelijke redenen voor hun opleiding en school hebben gekozen, tonen doorgaans een betere *studiehouding*.
- Deelnemers die zich bij hun studiekeuze hebben laten leiden door hun ouders of de decaan in het voortgezet onderwijs laten doorgaans een positieve *studiehouding* zien.
- Naarmate deelnemers zich uitvoeriger oriënteren bij het maken van een studiekeuze, tonen zij een betere *studiehouding*.
- Gemotiveerde deelnemers laten in de regel ook een positieve *studiehouding* zien.
- Naarmate deelnemers meer tijd aan school besteden (volgen van lessen, maken van huiswerk, stage), laten zij een betere *studiehouding* zien.

- Naarmate deelnemers meer tijd aan betaald werk besteden, verslechtert hun studiehouding.
- Naarmate deelnemers vaker spijbelen of te laat komen, verslechtert hun studiehouding.
- Deelnemers die bij voorbaat verwachten een studievertraging op te lopen, hebben een minder positieve studiehouding dan deelnemers die verwachten binnen de reguliere tijd te kunnen afstuderen.
- Naarmate deelnemers meer tevreden zijn over hun opleiding en school, hebben zij een betere studiehouding.
- Naarmate deelnemers meer problemen ervaren, vooral in de persoonlijke sfeer, verslechtert hun studiehouding.

De geconstateerde samenhang van een aantal kenmerken met studiehouding verdwijnt op het moment dat gecontroleerd wordt voor andere indicatoren. Zo vervallen de verbanden tussen studiehouding en vooropleiding; deelnemerstevredenheid; studiekeuze op basis van inhoud; en tijdbesteding aan betaald werk.

De meest in het oog lopende relatie met studiehouding zien we bij de volgende deelnemerskenmerken: theoretische en praktijkgerichtheid; etniciteit; geslacht; niveau, motivatie en studiegedrag. In andere woorden: vrouwen, allochtonen en deelnemers op niveau 1-2, hebben een positievere studiehouding dan mannen, niet-allochtonen en deelnemers op niveau 3-4. Verder kan geconcludeerd worden dat deelnemers die goed gemotiveerd zijn, zowel theoretische als praktijkvakken leuk vinden en niet of nauwelijks spijbelen of te laat komen, een positievere studiehouding hebben dan de deelnemers waarbij dit niet het geval is.

Deze kenmerken verklaren 45 procent van alle verschillen in studiehouding. Meer dan de helft van de verschillen kan dus niet worden verklaard met de gemeten deelnemerskenmerken. Het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om sterk individueel bepaalde en specifieke karakteristieken die in dit onderzoek niet zijn gemeten. Desondanks kunnen we concluderen dat een aanzienlijk deel van de verschillen goed interpreteerbaar is.

De resultaten uit dit hoofdstuk ondersteunen verwachtingen ten aanzien van de studiehouding van deelnemers. Op basis hiervan is een pleidooi voor een begeleidingsstrategie met nadruk op reflectief, doelgericht en persoonlijke begeleiding van deelnemers gedurende de studieoriëntatie en het studieproces gerechtvaardigd. Het werken met een persoonlijk ontwikkelingsplan zou hieraan bijvoorbeeld kunnen bijdragen.

4 Financiën, tijdbesteding, leengedrag en studiestrategie

In dit hoofdstuk gaan we na of verschillen in inkomsten, tijdbesteding en studiestrategieën een relatie vertonen met specifieke deelnemerskenmerken. Hieruit blijkt onder meer dat niet de hoogte van het totale inkomen, maar vooral de wijze waarop dit is samengesteld, verband houdt met de sociaal-economische achtergrond van de bve-deelnemers. Minder recht op studiefinanciering wordt gecompenseerd door ouderbijdrage en betaald werk. Dit laatste gaat niet of nauwelijks ten koste van de tijd die men aan school spendeert.

Relatief veel allochtone leerlingen lenen. Deelnemers die lenen zijn vaak ouder en hebben meer maandelijks inkomsten, die zij veelal nodig hebben voor het bekostigen van primaire kosten (levensonderhoud en studie). Weerstanden tegenover lenen laten zich veder moeilijk verklaren.

Ruim 70 procent is niet op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs in het mbo. Desalniettemin zal naar verwachting de invoering ervan voor ruim 60 procent leiden tot een toename van de tijdbesteding aan school.

4.1 Inleiding op het thema

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de financiële situatie van deelnemers in relatie tot leerlingkenmerken. In vier paragrafen zullen achtereenvolgens de volgende vragen aan de orde worden gesteld:

- 1 Zijn verschillen in de financiële positie van deelnemers te herleiden tot hun sociaal-economische achtergrond?
- 2 Moeten vanwege een ongunstige financiële positie bepaalde groepen deelnemers meer tijd besteden aan betaalde arbeid en gaat dit ten koste van de tijdbesteding aan de opleiding?
- 3 Welke groepen deelnemers maken al dan niet gebruik van de mogelijkheid tot lenen en wat zijn hiervan de redenen?
- 4 Zullen als gevolg van de invoering van de prestatiebeurs bepaalde groepen deelnemers besluiten hun studie te staken, meer tijd aan betaalde arbeid te gaan besteden of om te zwaaien naar een ander traject?

Verschillen tussen deelnemers op bovenstaande aspecten zullen steeds worden gerelateerd aan de sociaal-economische herkomst van de deelnemers.

Sociaal-economische herkomst is een samengesteld kenmerk dat is in de vragenlijst bevraagd aan de hand van drie karakteristieken van het milieu van herkomst: inkomen van de ouders, opleiding van de ouders en etnische herkomst.

Allereerst is een factorscore berekend op basis van opleiding en inkomen van de ouders. Vanwege het feit dat het inkomen van de ouders niet aan de laagste twee niveaus is gevraagd, zijn de ontbrekende scores voor niveau 1 en 2 op basis van opleidingsniveau, sector en niveau geschat met behulp van de module MVA²⁵. Dit leverde ongeveer een verdubbeling van de valide scores op. De scores op de schaal 'sociaal-economische status (SES)' lopen van -3,59 tot 3,28. Het gemiddelde van de steekproef is door de schatting van de ontbrekende gegevens niet precies 0, maar ligt daar met -0,49 iets onder. De scores zijn vervolgens onderverdeeld in vijf groepen (percentielscores) van laag naar hoog.

Tabel 13 toont de aantallen per klasse met daarbij het gemiddelde opleidingsniveau, het gemiddelde inkomen en het percentage allochtone deelnemers per klasse. Het gemiddelde inkomens- en opleidingsniveau stijgt uiteraard naarmate de sociale klasse stijgt. Het percentage allochtone deelnemers (gemiddeld voor deze groep van 17.168 deelnemers: 16,9 procent) is in de laagste klasse hoger dan in de overige klassen.

Tabel 13 - Indeling van respondenten in klasse sociaal-economische herkomst: gemiddeld opleidings- en inkomensniveau en percentage allochtone deelnemers per klasse

sociaal-economische herkomst	totaal aantal	valide N opleiding	hoogste opleiding ouders	valide N inkomen	inkomen ouders	% allochtoon
--	3.766	2.901	1,63	1.669	1.696	23,3
-	4.338	3.526	2,61	2.171	2.469	14,8
- +	3.614	2.670	3,26	1.409	3.135	17,0
+	4.085	3.017	4,92	1.913	3.288	17,4
++	3.730	2.946	6,04	1.736	5.129	16,6
totaal	19.534	15.059	3,67	8.899	3.125	17,7
		F=8788,01; df=4 pct. var: 70%		F=2380,93; df=4 pct. var: 52%		$\chi^2=110,30$; df=4

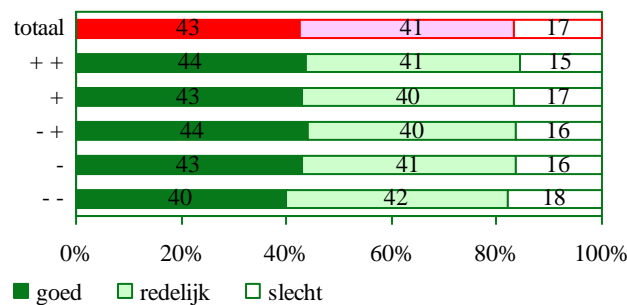
p<0,001. Opleidingsniveau ouders 0=lo; 1=lbo; 2=mavo; 3=mbo; 4=havo; 5=vwo; 6=hbo; 7=wo.

25 MVA (Missing Values Analysis) is een module binnen het pakket SPSS voor het schatten van gemiddelden, standaardafwijkingen, covarianties en correlaties. Deze module maakt desgewenst gebruik van de methode regressie of EM (expectation-maximization). Met behulp van deze module is het mogelijk ontbrekende scores te vervangen door geschatte scores.

In dit hoofdstuk worden, afhankelijk van de vraagstelling, beide indicatoren voor sociaal milieu (de schaalvariabele en de groepsindeling) geanalyseerd.

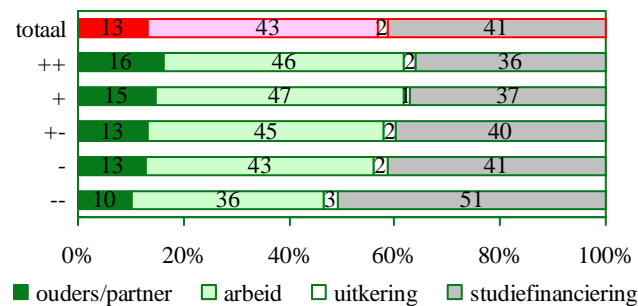
4.2 De financiële positie van deelnemers

Het oordeel over de financiële situatie is voor de vijf onderscheiden groepen nagenoeg gelijk (Figuur 38): 43 procent is tevreden; 41 procent is redelijk tevreden en gemiddeld 17 procent is ontevreden ($\chi^2=18,91$; $df=8$; $p>0,01$).

Figuur 38 - Oordeel financiële situatie naar sociaal-economische status (percentages)

Het aandeel van de afzonderlijke inkomsten ten opzichte van de totale inkomsten verschilt per SES-categorie. In de lagere SES-groepen is het aandeel studiefinanciering groter dan in de hogere SES-groepen. Dit gaat ten koste van het aandeel dat voor rekening komt van betaalde arbeid.²⁶ (Figuur 39).

Figuur 39 - Samenstelling van het inkomen van deelnemers naar sociale klasse

²⁶ Bevat ontbrekende scores: N totaal=10.530.

De hoogte van de een aantal afzonderlijke inkomstenbronnen verschilt per SES-groep (Tabel 14).

Tabel 14 - Gemiddelde netto-inkomsten in € per maand voor de onderscheiden SES-groepen

	N	ouders/partner		arbeid		uitkering		studie-financiering		totale inkomsten	
		gem	std	gem	std	gem	std	gem	std	gem	std
--	3.766	25	38,4	91	117,2	7	48,4	127	177,4	251	226,6
-	4.338	29	37,2	98	113,8	5	42,8	94	152,7	227	201,0
- +	3.614	30	40,2	100	120,5	5	40,0	90	150,1	225	201,7
+	4.085	33	40,5	104	123,4	3	32,4	82	145,5	222	197,4
++	3.730	38	46,1	108	126,4	5	42,3	85	150,0	237	203,2
totaal	19.534	31	40,7	100	120,3	5	41,4	95	156,2	232	206,2
		F=51,71* df=4		F=11,07* df=4		F=4,14 df=4		F=53,02* df=4		F=12,71* df=4	

* p<0,001

De grootste verschillen tussen de SES-groepen zien we op het gebied van ouderlijke bijdrage. Deelnemers uit de hogere sociale milieus ontvangen meer ouderlijke bijdrage dan de lagere sociale milieus. Ook ten aanzien van studiefinanciering zien we verschillen. Deelnemers uit de lagere SES-groepen ontvangen in de regel meer studiefinanciering. De hoogte van het inkomen uit betaalde arbeid of bijbaantje alsook de totale inkomsten variëren slechts in geringe mate tussen de SES-groepen.

4.3 Financiën en tijdbesteding

In deze paragraaf gaan we na of er een relatie bestaat tussen de inkomenssituatie van bve-deelnemers, de tijdbesteding aan studie en werk en de redenen waarom deelnemers betaald werk verrichten.

Het aantal uren per week dat deelnemers besteden aan school en werk is nagenoeg gelijk voor de onderscheiden SES-groepen, gemiddeld respectievelijk 40,4 en 6,8 uur per week²⁷. De samenhang tussen tijdbesteding aan school en werk is niet significant ($r=-0,02$; $p>0,01$). Dat betekent dat tijd die aan werken wordt besteed in principe niet ten koste gaat van de tijd die leerlingen besteden aan hun opleiding.

27 Betreft werkenden en niet-werkenden: aan deelnemers die niet werken, is de waarde '0' toegekend. Totaalgemiddelde voor alleen werkenden bedraagt 10,7 uur per week.

Tabel 15 toont de samenhang tussen tijdbesteding aan school en arbeid en de inkomsten uit de verschillende bronnen. De inkomsten stijgen logischerwijs naarmate er meer tijd aan betaald werk wordt besteed. Dit heeft ook tot gevolg dat de totale inkomsten nauw samenhangen met de tijd die wordt besteed aan betaald werk. De overige correlaties zijn over het algemeen zwak.

Tabel 15 - Samenhang tussen tijdbesteding aan school en werk en inkomsten uit verschillende bronnen (Pearson's r)

inkomstenbronnen	school (N=23.483)	werk (N=15.519)
ouders/partner	-0,03 *	-0,01 (n.s.)
arbeid	0,02 *	0,68 *
uitkering	0,01 (n.s.)	-0,06 *
studiefinanciering	0,09 *	-0,06 *
totale inkomsten	0,08 *	0,34 *

* $p < 0,001$

De tijdbesteding aan werk en school hangt voorts (matig) samen met de motivatie, de werkhouding en het spijbelgedrag van de deelnemers. Naarmate deelnemers meer gemotiveerd zijn en een betere werkhouding laten zien, neemt de tijd die zij aan school besteden toe (in beide gevallen $r=0,10$; $p < 0,001$).

Naarmate de motivatie lager is en de studiehouding als meer negatief kan worden gekwalificeerd, neemt de tijd aan betaald werk toe (respectievelijk $-0,05$ en $-0,08$; $p < 0,001$). Deze verbanden zijn echter zwak.

Naarmate deelnemers meer spijbelen besteden zij minder tijd aan school ($r=-0,09$; $p < 0,001$) en meer tijd aan betaald werk ($r=0,09$; $p < 0,001$).

In een regressieanalyse is nagegaan welke deelnemerskenmerken het meest verklarend zijn voor de tijd die aan school wordt besteed.

De vraag hierbij stellen is: 'Besteden deelnemers naarmate zij meer studiefinanciering ontvangen, meer tijd aan school en minder tijd aan betaald werk?'. Naast gegevens over studiefinanciering, zijn opgenomen: attitudinale kenmerken (studiehouding, motivatie en spijbelgedrag) en achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, etniciteit, SES en opleidingsniveau). Tabel 16 toont de resultaten.

Tabel 16 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele tijdbesteding aan school

	B	β
(Constant)	1,47	
<i>Achtergrondkenmerken</i>		
geslacht (0=man; 1=vrouw)	0,26	0,01 (n.s.)
leeftijd	1,94	0,16 *
niveau (0=niveau 1-2; 1=niveau 3-4)	2,50	0,05 *
Wet SAMEN (0=geen doelgroep; 1=allochtoon)	-2,22	-0,04 *
sociaal-economische herkomst	-0,32	-0,02 (n.s.)
<i>Financiën en tijd</i>		
studiefinanciering	-0,00	-0,00 (n.s.)
tijdbesteding aan betaald werk	0,06	0,02 (n.s.)
<i>Attitudinale kenmerken</i>		
huidige motivatie	0,96	0,05 *
positieve studieattitude	0,99	0,05 *
spijbelgedrag	-2,33	-0,09 *

* $p < 0,001$

Het gepresenteerde regressiemodel verklaart slecht vijf procent van de totale verschillen in tijdbesteding aan school. Tijdbesteding aan betaalde arbeid en de hoogte van de studiefinanciering hebben geen invloed van betekenis op de tijd die deelnemers aan school besteden. Leeftijd is van grote invloed: oudere deelnemers besteden meer tijd aan school dan jongere deelnemers. Daarnaast kunnen we concluderen dat deelnemers in niveau 3 en 4 meer tijd besteden aan school dan deelnemers in niveau 1 en 2.

Allochtone deelnemers besteden gemiddeld minder tijd aan hun opleiding dan niet-allochtone deelnemers²⁸. Er is geen relatie tussen tijdbesteding aan school en de sociaal-economische herkomst van de deelnemers.

Voor het grootste deel spelen attitudinale factoren een rol in de tijdbesteding. Zoals we al eerder zagen, blijft het positieve effect van motivatie en een positieve studiehouding, ook na controle voor alle andere kenmerken, overeind. Dit geldt ook voor het eerder geconstateerde negatieve effect van spijbelgedrag.

28 Dit lijkt in tegenspraak met de resultaten uit het vorige hoofdstuk waaruit bleek dat de studiehouding van allochtone deelnemers doorgaans positiever is dan de studiehouding van niet-allochtone deelnemers. Het effect van studiehouding is hier constant gehouden: dat betekent in de voorspelling dat naarmate de studiehouding stijgt, ook de tijdbesteding aan school stijgt, zowel voor allochtone als voor niet-allochtone deelnemers.

Tenslotte is gekeken naar de verschillende redenen om betaald werk te verrichten²⁹. Op basis van een aantal vragen zijn drie factoren geconstrueerd: beweegredenen die te maken hebben met het betalen van primaire kosten, het opdoen van werkervaring en het kunnen doen van extra uitgaven. Voor deelnemers uit de lagere SES-groepen is werken om primaire kosten te betalen een belangrijker beweegreden dan voor de hogere SES-groepen ($r=-0,07$; $p<0,001$).

Werken vanwege werkervaring of om primaire kosten te kunnen betalen hangt in positieve zin samen met de tijd die aan school en aan betaalde arbeid wordt besteed. Ook op basis van deze gegevens kunnen we concluderen dat betaalde arbeid niet concurreert met de tijd die deelnemers besteden aan hun opleiding (Tabel 17).

Tabel 17 - Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds

	werkervaring opdoen/ voor school	om primaire kosten te betalen	om extra uitgaven te doen
<i>Tijdbesteding</i>			
tijdbesteding aan school	0,08 *	0,06 *	-0,01
tijdbesteding aan werk	0,14 *	0,12 *	0,03 *
<i>Inkomsten</i>			
ouders/partner	-0,03 *	-0,18 *	0,05 *
arbeid	0,05 *	0,13 *	0,04 *
uitkering	0,01 (n.s.)	0,08 *	-0,02 (n.s.)
studiefinanciering	0,03 *	0,46 *	-0,07 *
totale inkomsten	0,04 *	0,37 *	-0,02 (n.s.)

* $p<0,001$

Tevens blijkt uit Tabel 17 dat deelnemers die werken om hun primaire kosten te betalen minder geld ontvangen van hun ouders, meer studiefinanciering krijgen, meer geld verdienen met werken en derhalve in totaal meer inkomsten hebben. Het gaat hier vooral om de oudere deelnemers die wellicht meer selfsupporting zijn.

Werken om extra uitgaven te kunnen doen is belangrijker naarmate leerlingen minder studiefinanciering ontvangen en iets meer geld krijgen van hun ouders. Deze deelnemers zijn doorgaans iets jonger. Deze laatste verbanden zijn echter zwak.

²⁹ Deze variabelen zijn niet in de regressieanalyses opgenomen, omdat de vragen over redenen om betaald werk te verrichten alleen gesteld zijn aan de werkenden. Hierdoor zou de groep niet-werkenden buiten de regressieanalyses gehouden zijn.

4.4 Leengedrag en leenaversie

Ruim 45 procent van de respondentgroep ontvangt studiefinanciering (N=12.536)³⁰: een basisbeurs, aanvullende beurs en/of rentedragende lening. Nagenoeg alle studiefinancieringsgerechtigden ontvangen een basisbeurs (99 procent). De helft (N=6.333) heeft een aanvullende beurs en 7,5 procent van deze groep (N=942) maakt gebruik van de mogelijkheid tot lenen bij de IB-Groep. De lagere sociale milieus krijgen meer aanvullende beurs dan de hogere sociale milieus ($r=-0,27$; $p<0,001$).

In deze paragraaf gaan we na wat het profiel is van leerlingen die een lening hebben bij de Informatie Beheer Groep en wat de redenen zijn van de niet-leners om van de mogelijkheid tot lenen af te zien.

Er is geen verschil in leengedrag tussen mannen en vrouwen. Iets meer deelnemers in de lagere niveaus maken gebruik van de mogelijkheid tot lenen (13,4 versus 6,5 procent: $\chi^2=108,40$; $df=1$; $p<0,001$). Er is echter geen lineair verband vastgelegd tussen de hoogte van de sociale klasse en het al dan niet lenen. Er is een groot verschil in leengedrag tussen allochtone doelgroepdeelnemers en niet-doelgroepdeelnemers. Van de allochtone deelnemers heeft 17,5 procent een rentedragende lening tegenover vijf procent van de deelnemers die niet tot de doelgroep behoren. ($\chi^2=461,28$; $df=1$; $p<0,001$).

In Tabel 18 zijn op basis van een aantal deelnemerskenmerken de leners vergeleken met de niet-leners.

Deelnemers die gebruik maken van een rentedragende lening zijn gemiddeld ruim een jaar ouder dan deelnemers die hiervan geen gebruik maken, zij besteden gemiddeld minder tijd aan betaalde arbeid en verzuimen iets vaker. Wat betreft de overige attitude kenmerken zijn er geen verschillen tussen de leners en niet-leners.

De groep leners verdient gemiddeld minder met betaald werk en heeft meer inkomen uit een uitkering. De totale uitgaven van de leners zijn behoorlijk hoger dan die van de niet-leners.

Dit wordt vooral veroorzaakt door de uitgaven voor levensonderhoud (niet weergegeven in tabel). Als reden om betaald werk te verrichten noemen de leners vaker de noodzaak voor het betalen van primaire kosten (school en levensonderhoud) en minder vaak het opdoen van werkervaring en het doen van extra uitgaven.

30 De analyses in deze paragraaf zijn alleen gebaseerd op de studiefinancieringsgerechtigden.

Tabel 18 - Samenhang tussen deelnemerskenmerken en het al dan niet hebben van een studielening bij de IB-Groep (gemiddelden)

	geen studielening	studielening	totaal	F
<i>Achtergrondkenmerken</i>				
leeftijd	19,91	21,03	20,00	617,05 *
sociaal-economische herkomst	-0,04	0,01	-0,04	1,72 (n.s.)
<i>Tijdbesteding en motivatie</i>				
tijdbesteding betaalde arbeid	7,16	5,43	7,03	48,50 *
tijdbesteding school	43,53	41,88	43,41	4,98 (n.s.)
motivatie	2,54	2,58	2,54	1,40 (n.s.)
positieve studieattitude	-0,04	-0,03	-0,04	0,04 (n.s.)
spijbelgedrag	0,90	1,03	0,91	23,78 *
<i>Inkomsten</i>				
ouderlijke bijdrage	23,71	19,54	23,40	8,99 (n.s.)
arbeid	118,97	92,74	117,00	32,36 *
uitkering	7,33	25,51	8,70	97,41 *
totale uitgaven	259,18	588,02	376,67	528,42 *
<i>Redenen verrichten betaald werk</i>				
werkervaring/school	0,08	-0,16	0,06	23,07 *
primaire kosten	0,37	1,18	0,41	228,35 *
extra uitgaven	-0,02	-0,44	-0,04	70,06 *

Aan de niet-leners is gevraagd wat de motieven zijn om af te zien van een studielening³¹. Op basis van de 10 gestelde vragen zijn twee factoren geconstrueerd. De eerste factor is inhoudelijk benoemd als 'leenaversie' (lenen is te duur, wil geen schulden, zorgen over terugbetaling, ouders vinden lenen niet verstandig, alleen lenen indien echt nodig) en de tweede factor is omschreven als 'geen lening nodig' (heb geen lening nodig, geen of lage lasten, ouders geven geld, betaalde baan, ken leenvoorwaarden niet).

Tabel 19 toont voor de niet-leners de overige samenhangen tussen de redenen om af te zien van een lening enerzijds en deelnemerskenmerken anderzijds.

Het gepresenteerde regressiemodel voor de verklaring van leenaversie verklaart met de ingevoerde predictoren slechts 8 procent van de totale verschillen.

Veel beter gemodelleerd zijn de predictoren voor de mate waarin men een lening niet noodzakelijk acht (22 procent). De gepresenteerde coëfficiënten tonen de unieke inbreng van de kenmerken onder constanthouding van alle andere kenmerken.

31 Deze vraag is alleen voorgelegd aan de deelnemers in niveau 3 en 4.

Tabel 19 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabelen leenaversie(en geen lening nodig)

	leenaversie		geen lening nodig	
	B	β	B	β
(Constant)	0,24		0,50	
<i>Achtergrondkenmerken</i>				
geslacht (0=man; 1=vrouw)	0,13	0,07 *	-0,13	-0,07 *
Wet SAMEN (0=geen doelgroep; 1=allochtoon)	0,05	0,01 (n.s.)	-0,24	-0,07 *
leeftijd	0,00	0,00 (n.s.)	-0,01	-0,02 (n.s.)
sociaal-economische herkomst	-0,03	-0,03 (n.s.)	0,03	0,03 (n.s.)
<i>Tijdbesteding en motivatie</i>				
tijdbesteding betaalde arbeid	0,00	0,00 (n.s.)	-0,01	-0,04 (n.s.)
tijdbesteding school	0,00	-0,04 (n.s.)	0,00	0,01 (n.s.)
motivatie	-0,06	-0,06 *	0,02	0,02 (n.s.)
positieve studieattitude	0,09	0,09 *	0,09	0,10 *
spijbelgedrag	-0,03	-0,03 (n.s.)	0,02	0,02 (n.s.)
<i>Inkomsten</i>				
ouderlijke bijdrage	0,00	-0,02 (n.s.)	0,00	0,13 *
arbeid	-0,00	-0,07 *	0,00	0,08 *
uitkering	0,00	-0,01 (n.s.)	0,00	-0,04 (n.s.)
totale uitgaven	0,00	-0,01 (n.s.)	0,00	-0,08 *
<i>Redenen verrichten betaald werk</i>				
werkervaring/school	0,05	0,05 (n.s.)	0,08	0,08 *
primaire kosten	0,12	0,13 *	-0,30	-0,33 *
extra uitgaven	0,17	0,17 *	0,10	0,09 *

Niet-lenende vrouwen hebben een grotere leenaversie dan niet-lenende mannen. Ook hebben zij minder vaak dan mannen een lening nodig. Ook allochtone deelnemers die niet lenen geven vaker aan dat lenen niet nodig is dan niet-allochtone deelnemers.

Naarmate deelnemers minder gemotiveerd zijn, is de leenaversie groter. Opvallend is dat een positieve studieattitude eveneens zorgt voor een grotere leenaversie.

Deelnemers die niet lenen en weinig inkomsten ontvangen uit betaalde arbeid tonen een grotere leenaversie dan niet-lenende deelnemers die veel verdienen met werken.

Deelnemers die veel geld ontvangen van hun ouders en/of uit betaalde arbeid geven vaker als reden voor niet-lenen dat zij geen lening nodig hebben. Dit geldt eveneens voor deelnemers die weinig uitgaven hebben.

Oorzaken van niet-lenen hangen sterk samen met specifieke beweegredenen voor het verrichten van betaalde arbeid.

De leenaversie van niet-leners is groter naargelang werken van belang is voor het kunnen betalen van primaire kosten en/of het doen van extra uitgaven.

Leerlingen geven aan een lening minder nodig te hebben naarmate zij werken in het kader van werkervaring/school of voor het kunnen doen van extra uitgaven. Indien deelnemers werken in het kader van het kunnen betalen van primaire kosten, vinden zij een lening vaker noodzakelijk.

4.5 Prestatiebeurs en studiestrategie

In deze paragraaf gaan we in op de kennis van deelnemers over de invoering van de prestatiebeurs en de studiestrategie die zij naar aanleiding van deze wijzigingen naar verwachting zullen gaan volgen³².

De bve-deelnemers zijn slecht op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs: iets minder dan vier procent is goed op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs; een kwart is hiervan een beetje op de hoogte en 70 procent weet hier helemaal niets van.

Omdat de grootste groep deelnemers in dezelfde categorie scoort, zijn verschillen klein en is de verdeling zeer scheef. Dit maakt het lastig de kleine verschillen die er zijn te duiden. Met behulp van een regressiemodel is nagegaan welke deelnemerskenmerken een deel van de geconstateerde kleine verschillen verklaren. Tabel 20 toont de resultaten.

Een betere kennis over de prestatiebeurs is vastgesteld bij de volgende groepen:

- deelnemers die tevreden zijn over de informatie die de opleiding geeft over vervolgopleidingen en beroepskeuze;
- deelnemers die zich breed georiënteerd hebben bij de studiekeuze (van verschillende informatiebronnen gebruik maken);
- mannen;
- deelnemers met een ruim uitgavenpatroon;
- deelnemers die meer theoretisch gericht zijn;
- deelnemers met een basis- en/of aanvullende beurs;
- deelnemers die het voornemen hebben om verder te gaan studeren;
- deelnemers met een positief oordeel over de eigen financiële situatie;
- deelnemers met een positieve studieattitude.

32 Deze vragen zijn alleen voorgelegd aan de deelnemers in niveau 3 en 4.

Tabel 20 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele kennis prestatiebeurs

	B	β
(Constant)	1,27	
informatie beroep/vervolgstudie	0,06	0,10 **
oriëntatie-intensiteit	0,02	0,06 **
totale uitgaven	0,00	0,05 **
geslacht (0=man; 1=vrouw)	-0,05	-0,04 **
theoretisch gericht	0,03	0,05 **
krijgt aanvullende beurs (0=nee; 1=ja)	0,06	0,05 **
verder studeren (0=nee; 1=ja)	0,04	0,04 **
krijgt basisbeurs (0=nee; 1=ja)	0,04	0,04 **
financiële situatie (1=goed; 3=slecht)	-0,03	-0,03 **
positieve studieattitude	0,01	0,02 *

* $p < 0,005$; ** $p < 0,001$

Tenslotte is aan leerlingen gevraagd welke strategie zij naar verwachting zullen gaan volgen als de prestatiebeurs is ingevoerd. Hierbij is de volgende informatie gegeven: ‘Stel: je moet je studiebeurs helemaal terugbetalen als je je mbo-diploma niet haalt. Wat zou je dan anders gaan doen in je opleiding?’.

De deelnemers konden aan de hand van zes vragen hun verwachte studiestrategie aangeven. Op basis hiervan zijn twee factoren geconstrueerd: ‘meer tijd aan school besteden’ (meer tijd aan opleiding besteden, alle lessen volgen, minder gaan werken) of ‘meer tijd aan werk besteden/omzwaaien/stoppen’ (naar bbl, meer werken, stoppen met opleiding).

In totaal 61 procent van de deelnemers geeft expliciet aan meer tijd aan de opleiding te gaan besteden. Slechts tien procent verwacht de tijdbesteding aan school te reduceren, om te zwaaien of te gaan stoppen met de opleiding. De overige deelnemers kiezen niet expliciet voor een studiestrategie na invoering van de prestatiebeurs.

De gekozen studiestrategie hangt zwak samen met de kennis van de prestatiebeurs. Naarmate deelnemers meer kennis hebben van de prestatiebeurs kiezen zij er iets vaker voor om meer tijd aan school te gaan besteden ($r=0,03$; $p < 0,001$).

In een regressieanalyse is nagegaan welke basisindicatoren uit dit onderzoek samenhangen met een mogelijk te kiezen studiestrategie naar aanleiding van de invoering van de prestatiebeurs. Tabel 21 toont de resultaten.

Tabel 21 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabelen studiestrategieën na invoering prestatiebeurs

	meer tijd aan school besteden		meer tijd aan werk besteden/omzwaaien/stoppen	
	B	β	B	β
(Constant)	-0,10		-0,22	
geslacht (0=man; 1=vrouw)	0,16	0,08 **	0,13	0,06 **
positieve studieattitude	0,22	0,22 **	-0,05	-0,05 **
informatie beroep/vervolgstudie	0,08	0,08 **	0,03	0,03 **
oriëntatie-intensiteit	0,02	0,04 **	0,02	0,03 **
krijgt aanvullende beurs (0=nee; 1=ja)	0,07	0,03 *	0,04	0,02 (n.s.)
krijgt basisbeurs (0=nee; 1=ja)	-0,13	-0,07 **	0,18	0,09 **
totale uitgaven	0,00	-0,01 (n.s.)	0,00	0,01 (n.s.)
theoretisch gericht	0,06	0,05 **	-0,08	-0,08 **
financiële situatie (1=goed; 3=slecht)	-0,03	-0,02 (n.s.)	0,10	0,07 **
verder studeren (0=nee; 1=ja)	0,09	0,04 **	-0,30	-0,15 **

De resultaten zijn als volgt te interpreteren:

- voor beide studiestrategieën geldt dat vrouwen deze meer zullen volgen dan mannen;
- deelnemers met een positieve studieattitude zullen eerder meer tijd gaan besteden aan school en minder snel geneigd zijn om meer te gaan werken, om te zwaaien of te stoppen;
- naarmate deelnemers meer tevreden zijn over informatie van school over beroep of vervolgstudie zullen zij meer expliciet een keuze maken voor een van beide strategieën, hoewel de voorkeur uitgaat naar het meer tijd gaan besteden aan school; dit geldt eveneens voor de breedte waarin deelnemers zich hebben georiënteerd bij de opleidingskeuze;
- deelnemers met een aanvullende beurs zijn eerder geneigd om meer tijd te gaan besteden aan school; dit geldt juist niet voor deelnemers met een basisbeurs: deze deelnemers zijn juist eerder geneigd om meer tijd aan werk te gaan besteden, om te zwaaien of te stoppen; dit betekent over het algemeen dat het hebben van een beurs een negatief effect heeft op de kans dat deelnemers meer tijd zullen gaan besteden aan school³³;
- de totale uitgaven vertonen geen samenhang met de verwachte studiestrategie;

³³ Deelnemers met een aanvullende beurs hebben ook een basisbeurs. Alle effecten zijn onder constanthouding van alle andere kenmerken. Het effect van de aanvullende beurs komt dus bovenop dat van de basisbeurs. Voor alleen basisbeurs is het effect -0,13; voor basis- en aanvullende beurs is dit -0,13 + 0,07 = -0,06. Dit betekent dat de niet-sf-gerechtigden (jonger dan 18 jaar) eerder zullen kiezen voor het uitbreiden van te besteden tijd aan school.

- naarmate deelnemers meer theoretisch gericht zijn, zullen zij eerder kiezen voor uitbreiden van de studietijd en minder voor meer werken, omzwaaien of stoppen;
- een ongunstige financiële situatie zal eerder leiden tot inkrimpen van studietijd, meer werken, omzwaaien of stoppen;
- deelnemers die voornemens zijn om na het behalen van het mbo-diploma verder te gaan studeren zullen meer tijd gaan besteden aan hun opleiding en niet de strategie van meer werken, omzwaaien of stoppen volgen.

4.6 Samenvatting

In dit hoofdstuk is aandacht besteed aan financiën, tijdbesteding, leengedrag en studiestrategie. Achtereenvolgens kwamen aan de orde: de financiële positie van deelnemers, de relatie tussen financiën en tijdbesteding, leengedrag en leenaversie en de prestatiebeurs en studiestrategie. Deze aspecten zijn onderzocht aan de hand van een aantal vragen. In deze paragraaf vatten we aan de hand van deze vragen de resultaten samen.

Zijn verschillen in de financiële positie van deelnemers te herleiden tot hun sociaal-economische achtergrond?

De totale inkomsten vertonen nauwelijks een relatie met de sociaal-economische herkomst van de deelnemers. Lagere SES groepen krijgen vooral meer studiefinanciering; hogere SES-groepen ontvangen meer ouderlijke bijdrage. De wijze waarop het inkomen is samengesteld varieert tussen de SES-groepen: de lagere SES-groepen genereren ongeveer de helft van hun inkomen uit studiefinanciering en minder dan de helft uit ouderlijke bijdrage en arbeid; het inkomen van de hogere SES-groepen is voor 60 procent samengesteld uit ouderlijke bijdrage en arbeid; het aandeel studiefinanciering varieert voor deze groepen tussen 36 en 40 procent.

Moeten vanwege een ongunstige financiële positie bepaalde groepen deelnemers meer tijd besteden aan betaalde arbeid en gaat dit ten koste van de tijdbesteding aan de opleiding?

Tijdbesteding van bve-deelnemers laat zich moeilijk verklaren. De analyses geven geen handvat voor een negatief dan wel positief effect van de hoogte van studiefinanciering op de tijd die deelnemers aan school dan wel aan betaald werk besteden. Tijdbesteding aan betaalde arbeid lijkt dan ook niet of nauwelijks ten koste te gaan van de tijd die deelnemers benutten voor de opleiding. Een positieve studiehouding, motivatie en weinig spijbelen komt de tijd die deelnemers steken in de opleiding ten goede.

Daarnaast hebben we kunnen vaststellen dat vooral deelnemers die meer geld nodig hebben om primaire kosten te betalen (levensonderhoud en opleiding) nagenoeg uit alle bronnen, met uitzondering van de ouderlijke bijdrage, ook meer geld ontvangen. Het betreft hier veelal de oudere deelnemers.

Welke groepen deelnemers maken al dan niet gebruik van de mogelijkheid tot lenen en wat zijn hiervan de redenen?

Ongeveer 7,5 procent maakt gebruik van de mogelijkheid tot lenen bij de IB-Groep: oververtegenwoordigd zijn deelnemers uit de lagere niveaus en allochtone doelgroep-deelnemers. Leners zijn ouder dan niet-leners, werken minder, ontvangen dan ook minder geld uit betaalde arbeid en meer uit een uitkering. Zij hebben hogere uitgaven, vooral op het gebied van levensonderhoud. Als zij werken, gebeurt dit vooral ten behoeve van het betalen van primaire kosten (studie en levensonderhoud). De leners spijbelen vaker dan de niet-leners.

Leenaversie laat zich moeilijk verklaren door deelnemerskenmerken. Een grotere leenaversie zien we bij vrouwen en allochtone deelnemers, bij minder gemotiveerde deelnemers en bij deelnemers met een positieve studiehouding.

Deelnemers die meer werken, hebben een minder expliciete aversie tegen lenen. Vanwege het feit dat zij oftewel minder uitgaven hebben dan wel inkomsten ontvangen uit arbeid en/of meer geld ontvangen van hun ouders hebben zij dan ook minder vaak een lening nodig.

Weerstand tegen lenen zijn groter bij de deelnemers die oftewel werken om primaire kosten te kunnen betalen, oftewel werken om extra uitgaven te kunnen doen.

Vanwege het feit dat de niet-lenende, vaak oudere deelnemer, werkt om primaire kosten te kunnen betalen, is voor deze groep een lening dan ook niet noodzakelijk.

Zullen als gevolg van de invoering van de prestatiebeurs bepaalde groepen deelnemers besluiten hun studie te staken of om te zwaaien naar een gemakkelijker traject?

Allereerst kunnen we concluderen dat bve-deelnemers zeer slecht op de hoogte zijn van de invoering van de prestatiebeurs: 70 procent is hiervan totaal niet op de hoogte. Deelnemers die goede voorlichting van de school hebben ontvangen over vervolgmogelijkheden, een bewuste studiekeuze hebben gemaakt, een positieve studieattitude tonen, theoretisch gericht zijn en/of voornemens zijn om verder te gaan studeren zijn doorgaans beter op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs. Dit geldt ook voor de studiefinancieringsgerechtigden, deelnemers met een relatief hoog uitgavenpatroon en/of een positief oordeel over de eigen financiële positie.

Ruim 61 procent geeft aan dat de prestatiebeurs zal leiden tot uitbreiding van de tijd die aan school wordt besteed. Bij ongeveer tien procent zal de prestatiebeurs leiden tot meer tijdbesteding aan betaalde arbeid, omzwaaien of stoppen met de opleiding.

De overige deelnemers kiezen niet expliciet voor een studiestrategie na invoering van de prestatiebeurs.

De goed geïnformeerde en georiënteerde deelnemers met een positieve studiehouding en plannen om door te studeren, zullen na invoering van de prestatiebeurs naar verwachting harder gaan werken op school. Over het geheel genomen zal deze groep minder snel geneigd zijn om meer te gaan werken, om te zwaaien of te stoppen. Deze laatste strategie zal veeleer worden gevolgd door deelnemers met alleen een basisbeurs of een ongunstige financiële situatie.

Tabellenboek

1 Achtergrondkenmerken

Tabel 5.1 - Geslacht en leeftijd	75
Tabel 5.2 - Woonsituatie	76
Tabel 5.3 - Etniciteit, taal en doelgroep	77
Tabel 5.4 - Studeren met een handicap	78
Tabel 5.5 - Hoogste opleidingsniveau van de ouders	79
Tabel 5.6 - Gemiddeld netto inkomen van de ouders	80
Tabel 5.7 - Hoogst genoten vooropleiding van de deelnemers	81

2 Onderwijsroute en studieverwachting

Tabel 5.8 - Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs	82
Tabel 5.9 - Feitelijke en verwachte studieduur	83
Tabel 5.10 - Activiteit vorig studiejaar	84
Tabel 5.11 - Soort mbo-opleiding vorig jaar gevolgd	85
Tabel 5.12 - Redenen om van opleiding te veranderen	86
Tabel 5.13 - Percentage dat tijdelijk de opleiding heeft gestaakt en duur studieonderbreking	87
Tabel 5.14 - Percentage dat verwacht de opleiding te zullen afronden en toekomstperspectief	88
Tabel 5.15 - Percentage dat verwacht de opleiding NIET te zullen afronden en toekomstperspectief	89

3 Studiekeuzemotieven en studieoriëntatie

Tabel 5.16 - Studiekeuzemotieven	90
Tabel 5.17 - Informatiebronnen studiekeuzeoriëntatie	91
Tabel 5.18 - Oordeel over informatiebronnen studiekeuzeoriëntatie	92
Tabel 5.19 - Mate waar in keuze informatie klopt met werkelijkheid	93

4 Studiehouding en motivatie

Tabel 5.20 - Motivatie bij start opleiding, huidige motivatie en motivatieontwikkeling	94
Tabel 5.21 - Studiehouding en oordeel over moeilijkheidsgraad opleiding	95
Tabel 5.22 - Spijbelrequentie	96
Tabel 5.23 - Reden spijbelen	97
Tabel 5.24 - Frequentie te laat op school	98
Tabel 5.25 - Profiel van de positief georiënteerde leerling naar etniciteit, geslacht, sector en niveau	99
Tabel 5.26 - Praktijkgerichtheid en theoretische gerichtheid	101

5	Tijdbesteding	
	Tabel 5.27 - Tijdbesteding	102
	Tabel 5.28 - Redenen om betaald werk te verrichten	103
	Tabel 5.29 - Tijdbesteding aan werk en gemiddeld uurloon	104
	Tabel 5.30 - Tijdbesteding computergebruik	105
6	Deelnemerstevredenheid	
	Tabel 5.31 - Tevredenheid over opleiding algemeen en over informatie over beroep en vervolgstudie	106
	Tabel 5.32 - Rapportcijfer opleiding en rapportcijfer school	107
	Tabel 5.33 - Mate waarin leerlingen problemen ervaren in het kader van veiligheid (pesten, drugs, criminaliteit, intimidatie) of met personen (docenten, medeleerlingen, thuis)	108
7	Inkomsten en uitgaven	
	Tabel 5.34 - Inkomstenbronnen	109
	Tabel 5.35 - Gemiddelde netto-inkomsten in €per maand	110
	Tabel 5.36 - Gemiddelde netto-inkomsten in €per maand	111
	Tabel 5.37 - Gemiddelde uitgaven in €per maand	112
	Tabel 5.38 - Gemiddelde uitgaven in €per maand	113
8	Studiefinanciering en studiestrategie	
	Tabel 5.39 - Leenattitude: redenen niet lenen	114
	Tabel 5.40 - Studiestrategie bij invoering prestatiebeurs	115
	Tabel 5.41 - Kennis prestatiebeurs	116
	Tabel 5.42 - Verwachte studiestrategieën na invoering van de prestatiebeurs	117
	Tabel 5.43 - Oordeel financiële situatie	117

Tabel 5.1 - Geslacht en leeftijd

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	man	vrouw	leeftijd	man	vrouw	leeftijd	man	vrouw	leeftijd
economie	50	50	18,3	55	45	18,7	53	47	18,6
techniek	92	8	18,3	82	18	19,0	84	16	18,9
zorg & welzijn	16	84	18,1	12	88	18,6	13	87	18,6
geen baan	53	47	18,3	46	54	18,9	48	52	18,7
betaalde baan	51	49	18,2	47	53	18,7	48	52	18,6
thuiswonend	52	48	18,1	48	52	18,6	49	51	18,5
uitwonend	52	48	19,7	38	62	20,6	41	59	20,4
man	100		18,2	100		18,9	100		18,7
vrouw		100	18,3	0	100	18,7		100	18,6
eerstejaars	54	46	18,0	46	54	18,0	48	52	18,0
ouderejaars	47	53	19,1	47	53	19,5	47	53	19,5
niet Wet SAMEN	52	48	18,1	47	53	18,7	48	52	18,6
allochtoon SAMEN	52	48	18,6	44	56	19,2	47	53	19,0
sf-	54	46	17,5	44	56	17,6	47	53	17,6
sf+	50	50	19,8	49	51	20,0	49	51	20,0
totaal bol	52	48	18,3	47	53	18,8	48	52	18,7

Gemiddelde leeftijd per 31 mei 2004 en geslacht in % (bron: IB-Groep).

Tabel 5.2 - Woonsituatie

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	thuiswonend	uitwonend	thuiswonend	uitwonend	thuiswonend	uitwonend
economie	87	13	90	10	89	11
techniek	85	15	91	9	90	10
zorg & welzijn	94	6	91	9	92	8
geen baan	84	16	87	13	86	14
betaalde baan	91	9	93	7	92	8
man	88	12	93	7	92	8
vrouw	88	12	89	11	89	11
eerstejaars	90	10	94	6	93	7
ouderejaars	83	17	88	12	88	12
niet Wet SAMEN	95	5	94	6	94	6
allochtoon SAMEN	73	27	74	26	74	26
sf-	95	5	98	2	97	3
sf+	73	27	84	16	82	18
totaal bol	88	12	91	9	90	10

In percentages (bron: IB-Groep).

Tabel 5.3 - *Etniciteit, taal en doelgroep*

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	Wet SAMEN	taal niet-Nederlands	Wet SAMEN	taal niet-Nederlands	Wet SAMEN	taal niet-Nederlands
economie	39	32	21	15	26	20
techniek	26	21	8	6	12	9
zorg & welzijn	15	10	11	7	11	7
geen baan	44	36	24	18	30	23
betaalde baan	20	16	10	7	12	8
thuiswonend	26	20	11	8	14	10
uitwonend	70	61	40	34	48	41
man	31	25	13	10	17	13
vrouw	31	25	15	10	18	13
eerstejaars	31	26	15	11	20	15
ouderejaars	29	22	13	9	15	11
sf-	26	21	11	8	15	11
sf+	42	33	16	12	20	15
totaal bol	31	25	14	10	17	13

In percentages.

Tabel 5.4 - Studeren met een handicap

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	% met handicap	% hinder tijdens opleiding	% school houdt rekening met handicap	% met handicap	% hinder tijdens opleiding	% school houdt rekening met handicap	% met handicap	% hinder tijdens opleiding	% school houdt rekening met handicap
economie	9	81	71	9	75	65	9	77	67
techniek	13	80	65	15	80	64	14	80	64
zorg & welzijn	14	80	69	12	81	69	12	80	69
geen baan	11	78	68	13	79	67	13	79	67
betaalde baan	11	82	69	11	79	66	11	79	66
thuiswonend	11	80	69	12	78	67	12	79	67
uitwonend	9	81	63	13	84	60	12	84	60
man	11	80	69	13	76	64	12	77	65
vrouw	11	80	69	11	82	68	11	81	68
eerstejaars	11	79	69	12	78	71	12	78	70
ouderejaars	11	85	68	12	79	62	11	80	63
sf-	11	79	68	11	75	70	11	76	70
sf+	12	82	70	12	82	62	12	82	63
totaal bol	11	80	69	12	79	66	12	79	67

Tabel 5.5 - Hoogste opleidingsniveau van de ouders

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	po/lbo	vmbo/ mavo	mbo	havo/ vwo	ho	po/lbo	vmbo/ mavo	mbo	havo/ vwo	ho	po/lbo	vmbo/ mavo	mbo	havo/ vwo	ho
economie	15	26	22	15	21	9	24	22	17	28	10	25	22	16	26
techniek	10	27	26	16	22	8	20	27	14	31	8	21	27	14	30
zorg & welzijn	14	29	26	15	16	9	25	26	14	26	10	25	26	14	25
geen baan	14	26	22	15	23	11	22	23	14	30	12	23	23	14	28
betaalde baan	13	28	25	16	19	8	24	26	15	28	9	24	25	15	26
thuiswonend	13	28	24	16	20	8	23	25	15	28	9	24	25	15	26
uitwonend	25	20	21	13	22	14	20	20	14	31	16	20	20	14	29
man	11	25	23	17	24	7	21	24	16	32	8	22	24	17	30
vrouw	17	29	25	13	16	10	25	26	14	25	11	26	26	14	23
eerstejaars	14	26	24	16	21	8	24	24	17	27	10	24	24	16	25
ouderejaars	14	29	23	14	19	9	23	25	14	29	10	23	25	14	28
niet Wet SAMEN	11	28	25	17	19	7	23	26	15	28	8	24	26	15	27
allochtoon SAMEN	22	23	19	12	24	20	24	17	14	25	20	24	18	13	25
sf-	12	28	24	16	19	8	24	25	17	27	9	25	25	17	25
sf+	18	24	22	13	22	10	22	25	14	29	11	23	25	13	28
totaal bol	14	27	24	15	20	9	23	25	15	28	10	24	25	15	27

In percentages.

Tabel 5.6 - Gemiddeld netto inkomen van de ouders

	niveau 3	niveau 4	totaal
economie	2.902	3.228	3.127
techniek	3.104	3.180	3.175
zorg & welzijn	2.758	3.121	2.975
geen baan	2.562	2.918	2.806
betaalde baan	2.966	3.272	3.191
thuiswonend	2.889	3.218	3.126
uitwonend	2.384	2.801	2.683
man	3.055	3.294	3.244
vrouw	2.717	3.047	2.933
eerstejaars	2.815	3.163	3.056
ouderejaars	2.876	3.196	3.115
niet Wet SAMEN	3.003	3.333	3.243
allochtoon SAMEN	2.075	2.263	2.203
sf-	2.904	3.198	3.110
sf+	2.768	3.164	3.061
totaal bol	2.843	3.181	3.087

In €per maand; vragen over inkomsten van de ouders zijn niet voorgelegd aan deelnemers uit niveau 1 en 2.

Tabel 5.7 - Hoogst genoten vooropleiding van de deelnemers

	niveau 1-2				niveau 3-4				totaal			
	lbo/ beroeps- gericht vmbo-b	mavo/ vmbo-t	mbo	havo/ vwo	lbo/ beroeps- gericht vmbo-b	mavo/ vmbo-t	mbo	havo/ vwo	lbo/ beroeps- gericht vmbo-b	mavo/ vmbo-t	mbo	havo/ vwo
economie	67	23	8	1	20	69	8	4	32	57	8	3
techniek	68	23	8	2	25	65	4	6	32	58	5	6
zorg & welzijn	69	24	5	2	28	63	7	3	33	57	7	3
geen baan	70	19	9	2	26	62	8	4	37	51	8	3
betaalde baan	66	26	6	2	23	67	6	4	30	60	6	4
thuiswonend	69	24	6	1	24	67	5	4	33	58	6	3
uitwonend	57	22	18	3	19	55	17	9	27	48	17	8
man	66	25	7	1	23	67	6	4	32	58	6	4
vrouw	70	21	7	2	25	64	7	4	33	57	7	3
eerstejaars	73	20	6	1	30	59	7	4	41	49	7	3
ouderejaars	54	33	10	3	18	71	6	4	22	67	7	4
sf-	74	22	4	1	30	68	1	1	40	57	2	1
sf+	56	26	14	3	18	63	12	7	23	58	12	6
totaal bol	68	23	7	2	24	65	7	4	32	57	7	4

In percentages.

Tabel 5.8 - Doubleren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	basisschool	voortgezet onderwijs	basisschool	voortgezet onderwijs	basisschool	voortgezet onderwijs
economie	25	16	14	17	17	16
techniek	27	14	18	15	19	15
zorg & welzijn	25	12	14	13	16	13
geen baan	26	17	16	16	19	16
betaalde baan	25	13	14	14	16	14
thuiswonend	25	14	15	14	17	14
uitwonend	29	22	20	26	23	25
man	27	16	17	16	19	16
vrouw	25	14	13	13	16	13
eerstejaars	26	15	16	14	19	14
ouderejaars	26	15	15	16	16	15
niet Wet SAMEN	26	13	15	14	17	14
allochtoon SAMEN	26	18	18	20	21	19
sf-	22	12	10	8	13	9
sf+	33	21	20	22	22	22
totaal bol	26	15	15	15	17	15

In percentages.

Tabel 5.9 - Feitelijke en verwachte studieduur

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	feitelijke studieduur	verwachte studieduur	feitelijke studieduur	verwachte studieduur	feitelijke studieduur	verwachte studieduur
economie	2,17	2,63	3,36	3,45	3,01	3,23
techniek	2,25	2,77	3,90	4,02	3,59	3,79
zorg & welzijn	2,32	2,94	3,25	3,36	3,12	3,30
geen baan	2,15	2,76	3,42	3,56	3,04	3,33
betaalde baan	2,27	2,71	3,48	3,57	3,26	3,43
thuiswonend	2,22	2,72	3,47	3,57	3,21	3,40
uitwonend	2,15	2,84	3,39	3,53	3,06	3,35
man	2,20	2,70	3,61	3,74	3,28	3,50
vrouw	2,23	2,77	3,33	3,42	3,12	3,30
eerstejaars	2,10	2,63	3,39	3,47	3,00	3,23
ouderejaars	2,56	3,01	3,53	3,66	3,42	3,58
niet Wet SAMEN	2,25	2,67	3,49	3,58	3,26	3,42
allochtoon SAMEN	2,14	2,88	3,32	3,52	2,87	3,28
sf-	2,15	2,69	3,46	3,57	3,11	3,34
sf+	2,35	2,83	3,46	3,57	3,30	3,47
totaal bol	2,22	2,73	3,46	3,57	3,19	3,40

Gemiddelden (jaren).

Tabel 5.10 - Activiteit vorig studiejaar

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	andere mbo- opleiding	voortgezet onderwijs	werken, cursus	andere mbo- opleiding	voortgezet onderwijs	werken, cursus	andere mbo- opleiding	voortgezet onderwijs	werken, cursus
economie	16	71	13	15	77	7	16	75	9
techniek	13	68	18	10	82	8	11	78	11
zorg & welzijn	10	82	9	17	76	7	15	77	7
geen baan	15	67	18	17	74	9	16	71	13
betaalde baan	14	78	9	14	80	6	14	79	7
thuiswonend	13	77	10	13	81	6	13	80	7
uitwonend	23	38	39	39	32	29	32	34	34
man	14	71	15	14	78	8	14	76	10
vrouw	14	75	11	15	78	7	15	77	8
niet Wet SAMEN	13	78	9	13	80	7	13	79	7
allochtoon SAMEN	17	62	21	22	67	11	20	65	15
sf-	9	82	9	5	92	2	7	89	4
sf+	34	35	31	48	26	26	44	29	27
totaal bol	14	73	13	15	78	7	15	76	9

Percentages: alleen instroom 2003 of 2004.

Tabel 5.11 - Soort mbo-opleiding vorig jaar gevolgd

	niveau 1-2				niveau 3-4				totaal			
	voltijd bol	deeltijd bol	bbl	educatie	voltijd bol	deeltijd bol	bbl	educatie	voltijd bol	deeltijd bol	bbl	educatie
economie	73	6	15	5	87	2	10	1	81	4	12	3
techniek	81	3	13	3	88	3	9	0	86	3	11	1
zorg & welzijn	71	11	15	3	85	4	10	1	83	5	10	2
geen baan	75	5	15	5	87	3	8	2	83	4	10	3
betaalde baan	74	7	15	4	86	3	10	1	83	4	11	2
thuiswonend	73	6	16	5	86	3	10	1	82	4	12	2
uitwonend	81	8	7	4	89	2	8	1	87	4	7	2
man	75	5	14	6	87	2	10	1	83	3	11	3
vrouw	74	8	15	3	86	4	9	1	83	5	11	2
eerstejaars	74	6	15	5	86	3	10	1	83	4	11	2
ouderejaars	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
niet Wet SAMEN	73	6	16	5	86	3	10	1	83	4	11	2
allochtoon SAMEN	76	7	13	4	86	3	9	2	82	5	11	3
sf-	71	6	16	7	79	4	14	2	76	5	15	4
sf+	78	7	13	2	89	3	8	1	87	4	9	1
totaal bol	74	6	15	5	86	3	10	1	83	4	11	2

Percentages: alleen instroom 2003-2004 (aantal andere mbo-opleiding gevolgd totaal=2186).

Tabel 5.12 - Redenen om van opleiding te veranderen

	% omzwaai binnen beroeps- onderwijs	niveau 1-2 redenen omzwaai binnen eroepsonderwijs					% omzwaai binnen beroeps- onderwijs	niveau 3-4 redenen omzwaai binnen beroeps- onderwijs					% omzwaai binnen beroeps- onderwijs	totaal redenen omzwaai binnen beroepsonderwijs				
		diploma	niet leuk	beroep niet leuk	te moeilijk	anders		diploma	niet leuk	beroep niet leuk	te moeilijk	anders		diploma	niet leuk	beroep niet leuk	te moeilijk	anders
economie	18	20	39	28	8	23	12	25	41	22	7	21	14	23	40	24	8	22
techniek	16	25	35	23	13	25	10	26	41	20	9	22	11	26	39	21	10	22
zorg & welzijn	11	26	32	30	10	20	11	30	34	22	9	20	11	30	34	23	9	20
geen baan	17	22	36	25	8	25	13	26	38	24	7	26	14	25	37	24	8	25
betaalde baan	15	22	38	29	11	21	10	28	39	20	8	18	11	26	39	22	9	19
thuiswonend	15	24	37	27	10	22	9	27	40	22	9	20	10	26	39	23	9	21
uitwonend	22	16	36	27	10	29	31	29	36	21	6	24	29	26	36	22	7	25
man	17	23	39	27	10	22	11	25	41	22	8	22	13	24	41	23	9	22
vrouw	14	22	34	28	9	24	11	29	36	21	8	20	12	27	36	23	8	21
eerstejaars	15	22	37	27	10	23	7	32	35	20	7	21	10	29	36	23	8	22
ouderejaars	19	22	34	27	10	22	14	21	44	23	9	20	15	21	42	24	9	21
niet Wet SAMEN	15	23	34	28	11	24	11	27	39	22	8	21	11	26	38	23	9	21
allochtoon SAMEN	17	21	42	26	7	22	15	29	37	21	6	22	16	26	39	23	7	22
sf-	12	23	36	28	9	23	3	16	47	26	10	23	6	19	42	27	9	23
sf+	25	22	38	26	11	23	20	30	36	20	8	20	21	29	37	21	8	21
totaal bol	16	22	37	27	10	23	11	27	39	21	8	21	12	26	38	23	8	21

Percentages: alleen instroom 2003-2004 (aantal andere mbo-opleiding gevolgd totaal=2186).

Tabel 5.13 - Percentage dat tijdelijk de opleiding heeft gestaakt en duur studieonderbreking

	tijdelijk gestopt	niveau 1-2		tijdelijk gestopt	niveau 3-4		tijdelijk gestopt	totaal	
		duur studieonderbreking			duur studieonderbreking			duur studieonderbreking	
		< 1 jr.	> 1 jr.		< 1 jr.	> 1 jr.		< 1 jr.	> 1 jr.
economie	5	86	14	2	82	18	3	84	16
techniek	6	81	19	2	81	19	3	81	19
zorg & welzijn	3	84	16	3	81	19	3	81	19
geen baan	6	87	13	4	79	21	4	82	18
betaalde baan	4	82	18	2	83	17	2	82	18
thuiswonend	4	86	14	2	85	15	3	85	15
uitwonend	11	80	20	6	67	33	7	72	28
man	5	86	14	3	82	18	3	83	17
vrouw	4	83	17	2	80	20	3	81	19
eerstejaars	5	84	16	3	83	17	3	83	17
ouderejaars	4	85	15	2	80	20	3	80	20
niet Wet SAMEN	4	83	17	2	82	18	3	83	17
allochtoon SAMEN	6	87	13	4	76	24	5	81	19
sf-	4	91	9	2	92	8	3	92	8
sf+	6	76	24	3	74	26	3	74	26
totaal bol	5	85	15	2	81	19	3	82	18

Percentages: totaal aantal tijdelijk gestopt=810.

Tabel 5.14 - Percentage dat verwacht de opleiding te zullen afronden en toekomstperspectief

	% oplei- ding afonden	niveau 1-2			% oplei- ding afonden	niveau 3-4			% oplei- ding afonden	totaal		
		perspectief				perspectief				perspectief		
		mbo	hbo	werken		mbo	hbo	werken		mbo	hbo	werken
economie	93	49	25	26	95	8	71	21	95	20	58	22
techniek	94	39	22	39	96	5	64	31	96	12	56	32
zorg & welzijn	95	50	18	32	96	15	56	28	96	21	51	29
geen baan	94	47	24	29	95	11	64	25	95	22	52	26
betaalde baan	94	47	22	31	96	10	64	26	96	16	56	27
thuiswonend	94	47	22	31	96	10	64	26	95	18	55	27
uitwonend	93	48	27	26	96	7	63	30	95	17	54	29
man	94	43	25	31	95	7	69	24	95	16	59	26
vrouw	94	52	20	29	96	13	59	28	96	20	52	28
eerstejaars	93	48	22	30	93	10	64	26	93	22	51	27
ouderejaars	96	45	24	31	98	10	64	26	98	14	59	27
niet Wet SAMEN	94	47	18	35	96	10	61	28	96	17	54	29
allochtoon SAMEN	93	47	33	20	95	9	77	15	94	23	61	17
sf-	93	49	23	29	94	12	66	22	94	22	54	24
sf+	95	44	23	33	98	9	61	30	97	14	56	30
totaal bol	94	47	23	30	96	10	64	26	95	18	55	27

Tabel 5.15 - Percentage dat verwacht de opleiding NIET te zullen afronden en toekomstperspectief

	% opleiding niet afronden	niveau 1-2			% opleiding niet afronden	niveau 3-4			% opleiding niet afronden	totaal		
		werken	andere opleiding	combi werk/leren		werken	andere opleiding	combi werk/leren		werken	andere opleiding	combi werk/leren
economie	7	11	75	15	5	10	79	12	5	10	77	13
techniek	6	15	56	29	4	5	72	23	4	8	68	25
zorg & welzijn	5	14	62	24	4	9	74	17	4	10	72	18
geen baan	6	4	73	23	5	7	81	12	5	6	78	15
betaalde baan	6	18	65	17	4	9	73	19	4	11	71	18
thuiswonend	6	12	68	20	4	8	76	16	5	9	74	17
uitwonend	7	14	70	16	4	12	72	16	5	13	71	16
man	6	14	63	23	5	8	72	20	5	10	69	21
vrouw	6	10	75	15	4	8	79	12	4	9	78	13
eerstejaars	7	13	70	17	7	6	80	14	7	8	77	15
ouderejaars	4	10	59	31	2	18	58	24	2	16	58	26
niet Wet SAMEN	6	16	64	20	4	9	73	18	4	11	70	19
allochtoon SAMEN	7	4	78	18	5	5	90	6	6	5	85	11
sf-	7	11	70	19	6	6	80	14	6	7	77	16
sf+	5	15	65	20	2	15	64	21	3	15	65	21
totaal bol	6	12	68	19	4	8	75	16	5	9	74	17

Tabel 5.16 - Studiekeuzemotieven

	niveau 1-2				niveau 3-4				totaal			
	inhoud oplei- ding/ beroep	stimulans ouders/ decaan vo	salaris/ arbeids- kansen	korte reisaf- stand/ vrienden	inhoud oplei- ding/ beroep	stimulans ouders/ decaan vo	salaris/ arbeids- kansen	korte reisaf- stand/ vrienden	inhoud oplei- ding/ beroep	stimulans ouders/ decaan vo	salaris/ arbeids- kansen	korte reisaf- stand/ vrienden
economie	-0,02	-0,22	-0,11	0,25	-0,17	-0,09	0,08	0,04	-0,13	-0,13	0,02	0,10
techniek	0,19	-0,15	0,09	-0,05	-0,04	-0,04	0,36	-0,24	0,00	-0,06	0,31	-0,20
zorg & welzijn	0,19	0,14	-0,36	0,25	0,16	0,22	-0,26	0,00	0,16	0,21	-0,27	0,03
geen baan	0,13	-0,24	-0,14	0,24	0,00	-0,04	0,00	-0,05	0,04	-0,10	-0,04	0,04
betaalde baan	0,03	-0,04	-0,11	0,14	-0,03	0,06	0,05	-0,05	-0,02	0,04	0,02	-0,02
thuiswonend	0,06	-0,07	-0,12	0,19	-0,03	0,07	0,05	-0,03	-0,01	0,04	0,02	0,02
uitwonend	0,15	-0,54	-0,10	0,11	0,07	-0,30	-0,18	-0,27	0,09	-0,36	-0,16	-0,17
man	0,09	-0,15	-0,05	0,11	-0,15	-0,05	0,23	-0,04	-0,10	-0,07	0,17	0,00
vrouw	0,06	-0,10	-0,20	0,26	0,09	0,11	-0,14	-0,06	0,09	0,07	-0,15	0,00
eerstejaars	0,11	-0,13	-0,11	0,20	0,08	0,05	0,15	-0,03	0,09	-0,01	0,07	0,04
ouderejaars	-0,04	-0,11	-0,17	0,12	-0,12	0,02	-0,08	-0,07	-0,11	0,01	-0,09	-0,04
niet Wet SAMEN	0,04	0,01	-0,15	0,14	-0,03	0,09	0,01	-0,06	-0,02	0,08	-0,02	-0,02
allochtoon SAMEN	0,14	-0,42	-0,06	0,28	0,03	-0,33	0,18	0,01	0,07	-0,37	0,09	0,11
sf-	0,08	-0,07	-0,09	0,20	0,03	0,12	0,16	0,00	0,04	0,07	0,09	0,05
sf+	0,06	-0,26	-0,20	0,15	-0,07	-0,05	-0,10	-0,10	-0,05	-0,08	-0,11	-0,07
totaal bol	0,07	-0,13	-0,12	0,18	-0,02	0,04	0,03	-0,05	0,00	0,00	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=onbelangrijk; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=belangrijk.

Tabel 5.17 - Informatiebronnen studiekeuzeoriëntatie

	niveau 1-2						niveau 3-4						totaal					
	internet	voor-lichtingsbeurzen	open dagen	folders	decaan	telefoon	internet	voor-lichtingsbeurzen	open dagen	folders	decaan	telefoon	internet	voorlichtingsbeurzen	open dagen	folders	decaan	telefoon
economie	54	36	73	67	60	34	56	35	79	75	62	25	56	35	77	73	61	28
techniek	57	36	81	65	75	43	54	37	89	73	69	29	55	37	88	72	70	30
zorg & welzijn	47	31	79	72	62	27	48	31	81	75	62	23	48	31	81	75	62	24
geen baan	51	37	72	67	60	36	53	34	78	74	61	27	53	35	76	72	61	30
betaalde baan	53	33	77	70	62	29	52	33	82	75	63	24	52	33	81	74	63	25
thuiswonend	53	34	75	69	62	32	52	34	82	75	63	24	52	34	81	74	63	26
uitwonend	51	43	71	67	59	39	52	33	70	73	53	33	52	36	71	72	55	35
man	58	37	75	69	62	37	57	36	81	74	64	27	57	36	80	73	64	30
vrouw	48	32	74	68	60	29	49	32	81	75	61	23	49	32	79	74	61	24
eerstejaars	55	36	75	69	62	34	60	35	81	77	64	28	59	35	79	75	64	30
ouderejaars	45	32	75	67	60	28	45	32	82	73	61	22	45	32	81	72	61	23
niet Wet SAMEN	51	30	76	69	60	28	51	32	82	75	62	23	51	32	81	74	62	24
allochtoon SAMEN	54	44	72	67	64	41	57	40	76	75	65	36	56	41	74	72	64	38
sf-	53	34	76	69	63	31	57	36	84	77	68	25	56	36	82	75	67	27
sf+	50	35	71	68	57	34	47	30	77	72	56	25	48	31	77	71	56	26
totaal bol	52	35	75	69	61	32	52	33	81	75	62	25	52	34	80	73	62	26

In percentages. Centeringsbasis: gebruik van informatiebronnen versus alle overige respondenten, ongeacht oordeel over kwaliteit informatiebronnen.

Tabel 5.18 - Oordeel over informatiebronnen studiekeuzeoriëntatie

	niveau 1-2						niveau3-4						totaal					
	internet	studie- beurzen	info-dagen	folders	decaan vo	telefonisch	internet	studie- beurzen	info-dagen	folders	decaan vo	telefonisch	internet	studie- beurzen	info-dagen	folders	decaan vo	telefonisch
economie	3,8	3,4	4,3	4,0	3,8	3,2	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	2,8	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	2,9
techniek	3,7	3,4	4,1	3,6	3,6	3,2	3,4	3,3	4,0	3,6	3,4	2,9	3,5	3,3	4,0	3,6	3,4	3,0
zorg & welzijn	3,7	3,6	4,3	4,0	3,8	3,3	3,7	3,5	4,2	4,0	3,8	3,1	3,7	3,5	4,2	4,0	3,8	3,1
geen baan	3,7	3,3	4,3	4,0	3,8	3,2	3,7	3,4	4,2	3,9	3,6	2,9	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	3,0
betaalde baan	3,8	3,5	4,2	3,9	3,8	3,2	3,6	3,4	4,2	3,9	3,7	2,9	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	3,0
thuiswonend	3,8	3,4	4,3	4,0	3,8	3,2	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	2,9	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	3,0
uitwonend	3,7	3,5	4,2	3,9	3,8	3,2	3,6	3,2	4,0	3,8	3,6	3,1	3,6	3,3	4,0	3,8	3,7	3,1
man	3,8	3,3	4,2	3,8	3,7	3,2	3,6	3,3	4,1	3,8	3,6	2,8	3,7	3,3	4,1	3,8	3,6	2,9
vrouw	3,7	3,5	4,3	4,0	3,9	3,2	3,7	3,5	4,2	4,0	3,7	3,0	3,7	3,5	4,2	4,0	3,8	3,0
eerstejaars	3,8	3,5	4,3	4,0	3,8	3,2	3,7	3,4	4,3	4,0	3,7	2,9	3,8	3,4	4,3	4,0	3,8	3,0
ouderejaars	3,7	3,4	4,2	3,9	3,8	3,2	3,5	3,4	4,1	3,8	3,6	2,9	3,5	3,4	4,1	3,8	3,7	3,0
niet Wet SAMEN	3,8	3,4	4,2	3,9	3,8	3,3	3,6	3,4	4,2	3,9	3,7	2,9	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	3,0
allochtoon SAMEN	3,8	3,5	4,3	4,0	3,9	3,1	3,7	3,4	4,1	4,0	3,8	2,9	3,7	3,4	4,2	4,0	3,8	3,0
sf-	3,8	3,5	4,3	4,0	3,8	3,2	3,7	3,4	4,3	4,0	3,8	2,7	3,7	3,4	4,3	4,0	3,8	2,9
sf+	3,7	3,4	4,2	3,9	3,8	3,2	3,6	3,4	4,0	3,8	3,6	3,1	3,6	3,4	4,1	3,8	3,6	3,1
totaal bol	3,8	3,4	4,2	4,0	3,8	3,2	3,6	3,4	4,2	3,9	3,7	2,9	3,7	3,4	4,2	3,9	3,7	3,0

Tabel 5.19 - Mate waar in keuze informatie klopt met werkelijkheid

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	nee	gedeeltelijk	ja	nee	gedeeltelijk	ja	nee	gedeeltelijk	ja
economie	15	31	55	20	33	47	19	32	49
techniek	5	30	65	7	34	58	7	34	60
zorg&welzijn	15	31	54	15	33	52	15	33	52
geen baan	11	29	59	15	31	54	14	30	56
betaalde baan	14	31	55	15	34	51	15	34	51
thuiswonend	13	31	56	15	33	52	15	33	53
uitwonend	12	29	59	16	34	51	15	32	53
man	12	31	57	15	33	51	15	33	52
vrouw	14	30	56	15	33	52	14	32	53
eerstejaars	12	29	59	12	30	57	12	30	58
ouderejaars	15	34	51	18	36	47	17	36	47
niet Wet SAMEN	14	32	54	15	33	52	15	33	52
allochtoon SAMEN	11	27	62	15	33	51	14	31	55
sf-	12	30	58	13	32	56	13	31	56
sf+	14	32	55	17	35	48	17	34	49
totaal bol	13	30	57	15	33	52	15	33	53

In percentages.

Tabel 5.20 - Motivatie bij start opleiding, huidige motivatie en motivatieontwikkeling

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	start opleiding	dit moment	motivatie- ontwikkeling	start opleiding	dit moment	motivatie- ontwikkeling	start opleiding	dit moment	motivatie- ontwikkeling
economie	4,1	3,6	-0,54	4,3	3,5	-0,81	4,2	3,5	-0,73
techniek	4,2	3,8	-0,40	4,3	3,6	-0,71	4,3	3,6	-0,65
zorg&welzijn	4,2	3,8	-0,47	4,4	3,8	-0,63	4,4	3,8	-0,61
geen baan	4,1	3,7	-0,38	4,3	3,6	-0,68	4,2	3,6	-0,59
betaalde baan	4,2	3,6	-0,58	4,3	3,6	-0,73	4,3	3,6	-0,71
thuiswonend	4,2	3,7	-0,51	4,3	3,6	-0,72	4,3	3,6	-0,68
uitwonend	4,1	3,7	-0,40	4,3	3,6	-0,70	4,2	3,6	-0,62
man	4,2	3,7	-0,49	4,3	3,5	-0,81	4,2	3,5	-0,74
vrouw	4,2	3,7	-0,49	4,4	3,7	-0,64	4,3	3,7	-0,61
eerstejaars	4,1	3,7	-0,44	4,3	3,7	-0,63	4,3	3,7	-0,58
ouderejaars	4,2	3,6	-0,65	4,3	3,5	-0,80	4,3	3,5	-0,78
niet Wet SAMEN	4,2	3,6	-0,60	4,3	3,6	-0,73	4,3	3,6	-0,71
allochtoon SAMEN	4,0	3,7	-0,26	4,2	3,6	-0,63	4,1	3,6	-0,49
sf-	4,1	3,7	-0,46	4,3	3,7	-0,65	4,3	3,7	-0,60
sf+	4,2	3,6	-0,57	4,3	3,5	-0,79	4,3	3,5	-0,76
totaal bol	4,2	3,7	-0,49	4,3	3,6	-0,72	4,3	3,6	-0,67

Motivatie (gemiddelden 1=zeer slecht; 5=zeer goed) en motivatieontwikkeling (huidige motivatie minus motivatie bij aanvang).

Tabel 5.21 - Studiehouding en oordeel over moeilijkheidsgraad opleiding

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	positieve studieattitude	opleiding moeilijk	positieve studieattitude	opleiding moeilijk	positieve studieattitude	opleiding moeilijk
economie	0,19	-0,02	-0,12	-0,03	-0,03	-0,03
techniek	0,05	0,18	-0,16	0,17	-0,12	0,17
zorg & welzijn	0,27	-0,05	0,11	-0,10	0,14	-0,09
geen baan	0,24	0,06	0,01	0,02	0,08	0,04
betaalde baan	0,13	-0,02	-0,07	-0,02	-0,04	-0,02
thuiswonend	0,16	0,01	-0,05	0,01	-0,01	0,01
uitwonend	0,34	0,03	0,01	-0,10	0,10	-0,07
man	0,09	0,03	-0,22	0,04	-0,14	0,04
vrouw	0,27	0,00	0,10	-0,05	0,13	-0,04
eerstejaars	0,20	0,01	-0,01	0,09	0,05	0,06
ouderejaars	0,12	0,03	-0,09	-0,09	-0,06	-0,08
niet Wet SAMEN	0,07	-0,01	-0,08	-0,02	-0,05	-0,02
allochtoon SAMEN	0,41	0,07	0,15	0,07	0,25	0,07
sf-	0,16	0,00	-0,02	0,07	0,03	0,05
sf+	0,22	0,05	-0,08	-0,08	-0,04	-0,06
totaal bol	0,18	0,02	-0,05	0,00	0,00	0,00

Factor- en standaardscores: <0=negatieve studiehouding/lage moeilijkheidsgraad; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=positieve studiehouding/hoge moeilijkheidsgraad.

Tabel 5.22 - Spijbfrequentie

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	nooit	soms	vaak	nooit	soms	vaak	nooit	soms	vaak
economie	45	52	3	29	67	4	34	63	4
techniek	43	54	3	31	66	4	33	63	4
zorg & welzijn	48	50	2	36	62	2	38	61	2
geen baan	46	51	3	36	61	3	39	58	3
betaalde baan	44	53	2	30	67	3	33	64	3
thuiswonend	46	51	3	33	64	3	36	62	3
uitwonend	36	60	4	25	71	4	28	68	4
man	45	52	3	31	64	4	35	61	4
vrouw	45	53	2	32	65	2	35	63	2
eerstejaars	47	50	3	36	61	3	39	58	3
ouderejaars	38	59	2	28	69	3	29	67	3
niet Wet SAMEN	46	52	2	32	65	3	34	63	3
allochtoon SAMEN	42	54	4	34	63	3	37	60	3
sf-	48	49	3	37	61	3	40	58	3
sf+	39	58	2	27	69	4	29	68	3
totaal bol	45	52	3	32	65	3	35	62	3

In percentages.

Tabel 5.23 - Reden spijbelen

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	slaaptekort	vrienden/ sport	werk	desinteresse	anders	slaaptekort	vrienden/ sport	werk	desinteresse	anders	slaaptekort	vrienden/ sport	werk	desinteresse	anders
economie	27	11	7	46	58	32	19	10	61	47	31	18	10	58	49
techniek	22	17	9	44	54	28	16	13	60	50	27	16	13	58	50
zorg & welzijn	22	13	8	42	62	27	16	9	50	57	26	16	9	49	57
geen baan	26	15	3	38	63	31	17	4	54	56	30	17	3	50	58
betaalde baan	24	11	12	50	54	29	18	13	60	48	28	17	13	58	49
thuiswonend	25	14	8	47	56	29	19	11	60	49	28	18	10	58	50
uitwonend	29	11	7	45	57	35	13	13	49	55	34	13	12	48	56
man	24	14	9	46	58	31	20	13	62	48	30	19	12	60	50
vrouw	25	11	6	43	58	27	14	8	53	53	27	14	8	51	54
eerstejaars	25	13	6	43	60	30	19	9	57	50	29	17	9	54	53
ouderejaars	24	14	12	51	49	30	17	12	61	49	29	17	12	60	49
niet Wet SAMEN	20	13	8	49	59	28	19	12	60	49	27	18	11	59	51
allochtoon SAMEN	34	13	7	35	54	37	10	5	44	55	36	11	6	41	55
sf-	23	13	7	47	56	28	20	9	61	49	27	19	8	57	51
sf+	28	12	9	41	60	31	16	13	56	51	30	15	12	55	52
totaal bol	25	13	8	45	58	29	18	11	58	50	29	17	10	56	51

Som van de percentages >100 in verband met meer antwoorden mogelijk.

Tabel 5.24 - Frequentie te laat op school

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	nooit	soms	vaak	nooit	soms	vaak	nooit	soms	vaak
economie	33	61	6	33	60	7	33	60	7
techniek	32	64	4	33	59	7	33	60	7
zorg & welzijn	41	56	3	40	56	4	40	56	4
geen baan	33	62	5	36	58	6	35	59	6
betaalde baan	36	60	4	36	59	6	36	59	6
thuiswonend	35	60	5	36	58	6	36	58	6
uitwonend	27	66	6	26	65	8	27	65	8
man	33	62	5	32	60	8	32	61	7
vrouw	37	59	5	38	57	5	38	57	5
eerstejaars	35	60	5	37	58	5	36	58	5
ouderejaars	32	63	5	34	59	7	34	60	6
niet Wet SAMEN	39	57	4	37	57	6	38	57	5
allochtoon SAMEN	25	68	6	24	68	8	24	68	7
sf-	36	60	4	38	57	5	38	58	5
sf+	32	62	6	33	60	7	33	60	7
totaal bol	35	61	5	36	58	6	35	59	6

In percentages.

Tabel 5.25 - Profiel van de positief georiënteerde leerling naar etniciteit, geslacht, sector en niveau

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
<i>economie</i>									
Nederlands	0,03	0,14	0,09	-0,28	-0,05	-0,18	-0,21	0,00	-0,12
Surinaams	0,04	0,15	0,10	-0,30	-0,10	-0,18	-0,17	-0,01	-0,08
Antilliaans	-0,22	-0,26	-0,25	-0,36	-0,31	-0,33	-0,31	-0,28	-0,29
Marokkaans	0,28	0,35	0,32	0,06	0,24	0,15	0,15	0,29	0,22
Turks	0,07	0,18	0,13	-0,07	0,11	0,01	-0,01	0,15	0,07
overig	0,31	0,20	0,26	-0,04	0,04	0,00	0,16	0,12	0,14
totaal	0,08	0,15	0,12	-0,25	-0,03	-0,15	-0,16	0,02	-0,08
<i>techniek</i>									
Nederlands	0,07	0,09	0,07	-0,13	-0,02	-0,11	-0,10	-0,01	-0,09
Surinaams	0,17	0,18	0,17	-0,21	0,10	-0,13	-0,09	0,11	-0,05
Antilliaans	-0,05	1,40	0,00	-0,03	-0,06	-0,03	-0,04	0,06	-0,02
Marokkaans	0,22	-0,51	0,21	0,18	-0,43	0,02	0,20	-0,43	0,11
Turks	0,26	0,33	0,26	0,23	-1,07	0,12	0,24	-0,84	0,18
overig	0,44	-0,49	0,41	-0,12	0,08	-0,07	0,25	0,01	0,22
totaal	0,12	0,08	0,12	-0,13	-0,02	-0,11	-0,08	-0,01	-0,07

Tabel 5.25 - vervolg - Profiel van de positief georiënteerde leerling naar etniciteit, geslacht, sector en niveau

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw	totaal
<i>zorg & welzijn</i>									
Nederlands	0,26	0,24	0,25	-0,06	0,15	0,13	0,00	0,17	0,14
Surinaams	-0,19	0,26	0,21	-0,27	0,06	0,02	-0,25	0,09	0,05
Antilliaans	0,90	0,11	0,13	0,06	-0,21	-0,17	0,11	-0,14	-0,11
Marokkaans	0,66	0,37	0,40	0,07	0,30	0,28	0,18	0,31	0,30
Turks	0,13	0,64	0,60	0,08	0,23	0,21	0,09	0,32	0,30
overig	0,07	0,32	0,29	0,24	0,17	0,18	0,21	0,20	0,20
totaal	0,25	0,26	0,26	-0,05	0,15	0,13	0,00	0,17	0,15
<i>totaal</i>									
Nederlands	0,07	0,19	0,13	-0,19	0,08	-0,05	-0,14	0,10	-0,02
Surinaams	0,07	0,18	0,12	-0,27	-0,02	-0,12	-0,15	0,03	-0,04
Antilliaans	-0,13	-0,16	-0,14	-0,19	-0,25	-0,22	-0,17	-0,21	-0,19
Marokkaans	0,27	0,35	0,31	0,09	0,24	0,17	0,17	0,28	0,23
Turks	0,12	0,26	0,19	0,01	0,14	0,08	0,05	0,19	0,13
overig	0,37	0,20	0,31	-0,05	0,09	0,03	0,20	0,14	0,17
totaal	0,11	0,19	0,15	-0,17	0,08	-0,04	-0,11	0,10	0,00

Factor- en standaardscores: <0=negatieve studiehouding; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=positieve studiehouding. Het profiel van de leerling is samengesteld uit: positieve studiehouding, goede motivatie, weinig problemen, weinig/nooit spijbelen en weinig/nooit te laat komen.

Tabel 5.26 - *Praktijkgerichtheid en theoretische gerichtheid*

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	praktijk-gerichtheid	theoretische gerichtheid	praktijk-gerichtheid	theoretische gerichtheid	praktijk-gerichtheid	theoretische gerichtheid
economie	-0,10	0,08	-0,24	0,00	-0,20	0,03
techniek	0,26	-0,11	0,05	-0,04	0,09	-0,05
zorg & welzijn	0,25	-0,09	0,18	0,02	0,19	0,01
geen baan	0,03	0,12	-0,03	0,06	-0,01	0,08
betaalde baan	0,08	-0,09	-0,01	-0,02	0,01	-0,04
thuiswonend	0,06	-0,04	-0,01	-0,01	0,00	-0,02
uitwonend	0,01	0,30	-0,06	0,13	-0,04	0,18
man	0,07	-0,02	-0,09	-0,05	-0,05	-0,04
vrouw	0,03	0,03	0,05	0,04	0,04	0,04
eerstejaars	0,07	0,02	0,04	0,01	0,05	0,01
ouderejaars	0,01	-0,05	-0,06	-0,01	-0,05	-0,01
niet Wet SAMEN	0,10	-0,14	0,00	-0,03	0,02	-0,05
allochtoon SAMEN	-0,04	0,32	-0,13	0,19	-0,10	0,24
sf-	0,07	-0,04	0,04	-0,02	0,05	-0,03
sf+	0,02	0,09	-0,07	0,02	-0,06	0,03
totaal bol	0,05	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=geringe mate; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=in sterke mate.

Tabel 5.27 - Tijdbesteding

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	school	werk	vrije tijd	school	werk	vrije tijd	school	werk	vrije tijd
economie	37,8	11,6	13,9	40,8	11,2	15,0	40,0	11,3	14,7
techniek	37,6	11,7	14,8	41,1	10,5	16,9	40,5	10,6	16,5
zorg & welzijn	37,8	10,4	13,5	41,1	10,0	14,2	40,7	10,1	14,1
geen baan	36,9		13,5	41,0		14,7	39,9		14,4
betaalde baan	38,4	11,3	14,4	41,0	10,6	15,4	40,6	10,7	15,2
thuiswonend	37,7	11,2	14,2	40,9	10,5	15,4	40,3	10,6	15,2
uitwonend	38,1	12,6	12,0	42,1	11,8	13,1	41,1	12,0	12,8
man	37,6	11,8	15,3	40,5	11,0	16,8	39,9	11,2	16,5
vrouw	37,9	10,8	12,6	41,4	10,2	13,9	40,8	10,3	13,6
eerstejaars	36,2	11,4	14,0	36,7	10,3	15,2	36,6	10,6	14,8
ouderejaars	42,3	11,2	14,1	44,9	10,8	15,3	44,6	10,8	15,1
niet Wet SAMEN	38,1	11,1	14,5	41,1	10,5	15,6	40,6	10,6	15,4
allochtoon SAMEN	37,1	12,5	12,5	40,1	11,8	12,3	39,0	12,0	12,4
sf-	36,7	11,2	14,2	38,2	10,1	15,2	37,8	10,4	14,9
sf+	40,1	11,7	13,5	43,9	11,0	15,3	43,4	11,1	15,0
totaal bol	37,8	11,3	14,0	41,0	10,6	15,2	40,3	10,7	15,0

In uren gemiddeld per week.

Tabel 5.28 - Redenen om betaald werk te verrichten

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	werkerva- ring/school	primaire kosten	extra uitgaven	werkerva- ring/school	primaire kosten	extra uitgaven	werkerva- ring/school	primaire kosten	extra uitgaven
economie	0,14	0,10	-0,15	-0,03	-0,03	-0,02	0,01	0,00	-0,05
techniek	0,12	0,07	-0,12	-0,08	0,07	0,03	-0,05	0,07	0,01
zorg & welzijn	0,12	-0,14	-0,06	0,01	-0,04	0,07	0,03	-0,05	0,05
thuiswonend	0,13	-0,09	-0,10	-0,03	-0,10	0,04	0,00	-0,10	0,02
uitwonend	0,11	1,26	-0,37	-0,03	1,15	-0,15	0,00	1,17	-0,20
man	0,10	0,06	-0,16	-0,09	0,03	-0,02	-0,05	0,03	-0,05
vrouw	0,16	0,01	-0,08	0,03	-0,04	0,07	0,05	-0,03	0,05
eerstejaars	0,12	-0,07	-0,10	-0,10	-0,19	0,05	-0,05	-0,16	0,01
ouderejaars	0,16	0,30	-0,17	0,04	0,16	0,01	0,05	0,17	-0,01
niet Wet SAMEN	0,12	-0,13	-0,07	-0,03	-0,08	0,04	-0,01	-0,09	0,03
allochtoon SAMEN	0,17	0,66	-0,31	0,01	0,67	-0,14	0,06	0,67	-0,19
sf-	0,12	-0,23	-0,10	-0,10	-0,37	0,07	-0,05	-0,34	0,03
sf+	0,16	0,65	-0,17	0,05	0,38	-0,03	0,06	0,41	-0,04
totaal bol	0,13	0,03	-0,12	-0,03	-0,01	0,03	0,00	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=geringe mate redenen; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=in sterke mate redenen.

Tabel 5.29 - Tijdbesteding aan werk en gemiddeld uurloon

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	werk	uurloon	werk	uurloon	werk	uurloon
economie	11,6	4,53	11,2	4,90	11,3	4,81
techniek	11,7	4,84	10,5	5,18	10,6	5,13
zorg & welzijn	10,4	4,31	10,0	4,87	10,1	4,80
thuiswonend	11,2	4,45	10,5	4,86	10,6	4,79
uitwonend	12,6	5,58	11,8	6,29	12,0	6,15
man	11,8	4,75	11,0	5,20	11,2	5,11
vrouw	10,8	4,33	10,2	4,76	10,3	4,69
eerstejaars	11,4	4,33	10,3	4,37	10,6	4,36
ouderejaars	11,2	5,10	10,8	5,51	10,8	5,47
niet Wet SAMEN	11,1	4,50	10,5	4,95	10,6	4,88
allochtoon SAMEN	12,5	4,75	11,8	5,08	12,0	4,98
sf-	11,2	4,19	10,1	4,13	10,4	4,14
sf+	11,7	5,44	11,0	5,90	11,1	5,85
totaal bol	11,3	4,54	10,6	4,96	10,7	4,89

In uren gemiddeld per week en loon gemiddeld per uur in €

Tabel 5.30 - Tijdbesteding computergebruik

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	voor school	chatten/ internet	spelletjes	voor school	chatten/ internet	spelletjes	voor school	chatten/ internet	spelletjes
economie	3,8	9,7	2,5	4,3	9,2	2,5	4,2	9,4	2,5
techniek	3,0	8,4	3,0	4,6	7,6	2,5	4,4	7,8	2,6
zorg & welzijn	3,7	7,8	1,8	4,5	6,7	1,3	4,4	6,9	1,4
geen baan	3,8	9,1	2,7	4,7	8,1	2,3	4,5	8,4	2,4
betaalde baan	3,5	8,9	2,3	4,4	7,8	2,0	4,2	8,0	2,1
thuiswonend	3,5	9,3	2,5	4,4	8,1	2,1	4,2	8,3	2,2
uitwonend	4,9	5,9	1,8	5,2	5,9	1,3	5,1	5,9	1,4
man	3,2	10,1	3,3	4,3	9,3	3,1	4,1	9,5	3,2
vrouw	4,0	7,9	1,6	4,6	6,6	1,2	4,5	6,9	1,2
eerstejaars	3,5	9,3	2,5	4,2	8,7	2,3	4,0	8,9	2,3
ouderejaars	3,9	8,1	2,3	4,7	7,2	1,9	4,6	7,3	2,0
niet Wet SAMEN	3,3	9,1	2,6	4,3	7,8	2,1	4,2	8,0	2,2
allochtoon SAMEN	4,5	8,6	2,0	5,5	8,4	1,8	5,1	8,5	1,9
sf-	3,3	9,4	2,6	4,1	8,7	2,2	3,9	8,9	2,3
sf+	4,3	8,0	2,1	4,9	7,0	1,9	4,8	7,2	1,9
totaal bol	3,6	9,0	2,5	4,5	7,9	2,1	4,3	8,1	2,1

In uren gemiddeld per week.

Tabel 5.31 - Tevredenheid over opleiding algemeen en over informatie over beroep en vervolgstudie

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	opleiding	informatie beroep/ vervolg- studie	opleiding	informatie beroep/ vervolg- studie	opleiding	informatie beroep/ vervolg- studie
economie	-0,07	0,21	-0,10	-0,19	-0,09	-0,07
techniek	-0,01	0,33	0,08	-0,17	0,07	-0,07
zorg & welzijn	0,03	0,36	0,07	0,12	0,06	0,15
geen baan	0,00	0,29	0,01	-0,07	0,01	0,03
betaalde baan	-0,06	0,25	0,01	-0,07	0,00	-0,02
thuiswonend	-0,04	0,27	0,02	-0,07	0,01	0,00
uitwonend	0,02	0,28	-0,10	-0,09	-0,07	0,01
man	0,01	0,27	0,00	-0,17	0,01	-0,07
vrouw	-0,08	0,27	0,01	0,01	-0,01	0,06
eerstejaars	0,00	0,31	0,10	0,00	0,07	0,09
ouderejaars	-0,14	0,15	-0,08	-0,14	-0,08	-0,11
niet Wet SAMEN	-0,07	0,26	0,02	-0,07	0,00	-0,01
allochtoon SAMEN	0,04	0,28	-0,05	-0,10	-0,01	0,05
sf-	-0,02	0,30	0,10	-0,03	0,07	0,05
sf+	-0,07	0,20	-0,08	-0,11	-0,08	-0,07
totaal bol	-0,03	0,27	0,01	-0,07	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=ontevreden; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=tevreden.

Tabel 5.32 - Rapportcijfer opleiding en rapportcijfer school

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	rapportcijfer opleiding	rapportcijfer school	rapportcijfer opleiding	rapportcijfer school	rapportcijfer opleiding	rapportcijfer school
economie	7,04	6,53	7,03	6,09	7,03	6,21
techniek	7,37	6,64	7,25	6,18	7,28	6,26
zorg & welzijn	7,30	6,66	7,41	6,30	7,40	6,35
geen baan	7,18	6,69	7,25	6,24	7,23	6,38
betaalde baan	7,16	6,50	7,22	6,16	7,21	6,22
thuiswonend	7,17	6,56	7,23	6,19	7,21	6,27
uitwonend	7,19	6,75	7,21	6,09	7,21	6,27
man	7,15	6,60	7,07	6,06	7,09	6,19
vrouw	7,19	6,56	7,36	6,29	7,33	6,35
eerstejaars	7,22	6,67	7,36	6,47	7,32	6,53
ouderejaars	7,03	6,32	7,10	5,92	7,09	5,97
niet Wet SAMEN	7,17	6,51	7,22	6,18	7,21	6,24
allochtoon SAMEN	7,18	6,75	7,25	6,20	7,22	6,41
sf-	7,19	6,65	7,34	6,42	7,30	6,48
sf+	7,11	6,44	7,10	5,94	7,11	6,01
totaal bol	7,17	6,58	7,23	6,19	7,21	6,27

Gemiddelden (1-10).

Tabel 5.33 - Mate waarin leerlingen problemen ervaren in het kader van veiligheid (pesten, drugs, criminaliteit, intimidatie) of met personen (docenten, medeleerlingen, thuis)

	niveau 1-2		niveau 3-4		totaal	
	veiligheid	met personen	veiligheid	met personen	veiligheid	met personen
economie	0,11	-0,05	-0,01	-0,03	0,02	-0,04
techniek	0,16	-0,04	0,02	-0,05	0,05	-0,05
zorg & welzijn	0,05	0,05	-0,08	0,09	-0,07	0,08
geen baan	0,13	-0,01	0,00	0,02	0,04	0,01
betaalde baan	0,09	-0,04	-0,04	0,00	-0,02	0,00
thuiswonend	0,09	-0,05	-0,03	-0,02	-0,01	-0,02
uitwonend	0,24	0,16	0,01	0,25	0,07	0,23
man	0,15	-0,05	0,05	-0,05	0,07	-0,05
vrouw	0,06	0,00	-0,10	0,06	-0,06	0,05
eerstejaars	0,10	-0,05	-0,02	-0,02	0,01	-0,03
ouderejaars	0,11	0,04	-0,03	0,03	-0,02	0,03
niet Wet SAMEN	0,13	0,00	-0,03	0,01	0,00	0,00
allochtoon SAMEN	0,07	-0,08	-0,02	0,01	0,01	-0,02
sf-	0,10	-0,05	-0,04	-0,03	0,00	-0,04
sf+	0,11	0,02	-0,02	0,05	0,00	0,04
totaal bol	0,11	-0,03	-0,03	0,01	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=weinig; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=veel.

Tabel 5.34 - Inkomstenbronnen

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	ouders	partner	uitkering	studebeurs	studietoelening	ouders	partner	uitkering	studebeurs	studietoelening	ouders	partner	uitkering	studebeurs	studietoelening
economie	67	12	4	32	5	68	8	1	48	3	68	9	2	43	4
techniek	65	9	5	33	5	64	5	2	55	3	64	6	2	51	4
zorg & welzijn	76	17	3	29	2	71	13	1	46	3	72	14	2	44	3
geen baan	68	12	6	33	6	69	9	3	52	5	68	10	4	46	5
betaalde baan	69	13	3	30	3	68	9	1	48	2	68	10	1	45	2
thuiswonend	74	13	3	26	2	71	9	1	45	2	72	9	2	41	2
uitwonend	31	13	15	71	21	39	14	4	89	19	37	14	7	84	20
man	67	8	4	30	4	65	4	2	52	3	65	5	2	46	4
vrouw	70	18	4	33	4	71	13	1	47	3	71	14	2	44	3
eerstejaars	73	13	4	20	3	77	9	1	21	2	76	10	2	21	3
ouderejaars	57	12	5	64	6	60	9	2	75	4	60	10	2	74	4
niet Wet SAMEN	74	14	3	26	2	70	9	1	48	2	71	10	1	44	2
allochtoon SAMEN	57	9	7	43	9	54	8	3	58	10	55	8	5	52	9
sf-	81	13	2	0	0	85	9	1	0	0	84	10	1	0	0
sf+	42	11	8	100	13	51	9	2	100	6	49	10	3	100	8
totaal bol	69	13	4	31	4	68	9	1	49	3	68	10	2	45	3

In percentages: vragen over studiefinanciering zijn gebaseerd op gegevens IB-Groep. De percentages gelden voor de totale respondentgroep, ongeacht recht op studiefinanciering.

Tabel 5.35 - Gemiddelde netto-inkomsten in € per maand

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten
economie	50	180	75	284	237	56	187	75	208	266	54	186	75	224	258
techniek	51	200	78	269	250	52	191	150	189	267	52	192	103	199	264
zorg & welzijn	48	147	41	208	191	54	160	94	205	243	53	158	70	205	236
geen baan	55	50	116	306	184	55	82	137	249	192	55	79	124	261	189
betaalde baan	45	177	30	231	264	54	179	69	181	282	52	178	47	187	279
thuiswonend	49	171	29	194	188	53	174	79	162	231	52	174	50	166	222
uitwonend	56	233	231	458	530	80	233	161	402	517	73	233	203	415	520
man	48	195	66	261	233	51	197	91	190	266	50	197	76	200	259
vrouw	51	157	74	269	226	57	162	101	213	251	56	161	86	221	246
eerstejaars	51	171	68	287	202	52	156	65	234	200	52	160	67	249	201
ouderejaars	45	192	71	246	306	57	199	120	193	307	56	198	99	198	307
niet Wet SAMEN	47	170	38	197	196	54	176	81	174	244	52	175	57	176	235
allochtoon SAMEN	57	204	134	360	307	59	204	157	343	352	58	204	140	348	335
sf-	50	161	29		135	52	146	22		149	51	150	27		145
sf+	47	212	126	265	402	59	214	123	201	353	57	214	124	211	360
totaal bol	50	177	69	265	230	54	179	95	201	258	53	178	80	211	252

Gemiddelden alleen berekend op basis van geldige antwoorden: de bedragen van de totale inkomsten zijn in deze tabel geen sommatie van de afzonderlijke bedragen.

Tabel 5.36 - Gemiddelde netto-inkomsten in € per maand

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten	ouders/ partner	arbeid	uitkering	studie- financiering	totale inkomsten
economie	31	74	12	90	207	31	110	3	100	243	31	99	6	97	233
techniek	33	89	13	88	223	28	114	3	104	249	29	109	5	101	244
zorg & welzijn	33	71	6	61	171	31	93	3	94	222	32	90	3	89	214
geen baan	37		19	101	157	30		6	129	165	32		10	121	163
betaalde baan	28	137	5	69	239	31	146	2	87	266	30	145	2	84	261
thuiswonend	33	78	4	51	166	31	105	2	74	212	32	99	3	69	202
uitwonend	21	74	61	324	481	25	108	11	357	500	24	99	24	348	495
man	31	85	12	78	206	27	118	3	98	247	28	110	5	93	237
vrouw	32	68	10	89	199	33	93	3	100	229	33	88	4	98	223
eerstejaars	34	73	11	58	175	34	90	2	50	175	34	85	4	52	175
ouderejaars	25	90	13	159	286	28	119	4	144	295	27	116	5	146	294
niet Wet SAMEN	32	85	6	52	176	32	109	2	83	225	32	104	3	77	216
allochtoon SAMEN	30	58	23	153	264	22	81	7	200	310	25	72	13	182	293
sf-	36	72	4	0	112	37	88	0	0	125	37	84	1	0	122
sf+	22	89	26	265	402	24	122	6	201	353	23	117	9	211	360
totaal bol	32	77	11	83	203	30	105	3	99	237	31	99	5	96	230

Gemiddelden berekend op basis van alle antwoorden; aan ontbrekende scores is de waarde 0 toegekend.

Tabel 5.37 - Gemiddelde uitgaven in € per maand

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal
economie	69	254	74	52	330	69	231	83	56	340	69	237	80	55	337
techniek	71	238	82	58	336	81	211	89	60	347	79	215	88	60	345
zorg & welzijn	66	189	67	46	272	64	207	69	49	309	65	204	69	49	303
geen baan	68	267	68	51	317	71	238	65	49	315	70	246	66	50	315
betaalde baan	69	215	78	53	320	71	209	84	57	337	71	210	83	56	334
thuiswonend	70	209	75	51	296	72	189	80	54	307	71	193	79	54	305
uitwonend	60	380	67	56	479	61	434	73	64	569	61	420	72	62	545
man	71	248	82	57	335	74	217	93	62	344	73	224	91	61	342
vrouw	66	223	65	46	301	68	216	67	48	320	68	218	67	48	316
eerstejaars	72	237	73	51	317	80	211	73	49	309	78	218	73	49	311
ouderejaars	59	233	77	55	325	62	222	86	61	351	62	223	85	60	348
niet Wet SAMEN	70	193	76	50	289	71	200	81	55	320	71	199	80	54	315
allochtoon SAMEN	64	322	69	56	388	67	317	71	59	400	66	319	70	58	396
sf-	75	215	73	48	293	83	185	71	45	286	81	193	72	46	288
sf+	52	270	76	60	374	56	243	88	64	377	56	247	87	64	377
totaal bol	69	236	74	52	319	71	217	80	55	331	70	221	79	54	328

Gemiddelden alleen berekend op basis van geldige antwoorden; totale uitgaven gemiddelde scores van de afzonderlijke bedragen zijn in deze tabel geen sommatie. In dit bedrag is het verplichte bedrag voor lesgeld (ongeveer €80 per maand) buiten beschouwing gelaten. Omdat dit geen variabel bedrag is, heeft dit geen invloed op de verschillen tussen de groepen.

Tabel 5.38 - Gemiddelde uitgaven in € per maand

	niveau 1-2					niveau 3-4					totaal				
	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal	studie	levensonder- houd	ontspanning	overig	totaal
economie	44	156	47	34	282	48	153	61	42	304	47	154	57	40	298
techniek	48	147	57	41	293	59	138	70	48	316	57	140	67	47	311
zorg & welzijn	41	117	47	31	235	43	141	52	36	273	43	138	52	36	268
geen baan	41	153	40	31	266	47	148	44	34	273	45	149	43	33	271
betaalde baan	47	140	56	38	281	50	144	67	45	305	49	143	65	44	301
thuiswonend	46	124	51	35	255	50	123	62	41	275	49	123	59	40	271
uitwonend	37	309	39	39	424	43	369	50	50	512	42	353	47	47	489
man	48	148	56	39	291	52	136	72	48	309	51	139	68	46	305
vrouw	41	143	41	30	256	46	152	51	36	285	45	150	49	35	279
eerstejaars	47	142	49	34	272	57	130	54	35	276	54	133	52	35	275
ouderejaars	36	158	51	39	284	42	160	67	48	316	41	159	65	47	312
niet Wet SAMEN	45	115	54	35	249	50	132	63	42	287	49	129	62	41	281
allochtoon SAMEN	42	216	38	34	330	47	223	41	40	351	45	220	40	38	343
sf-	51	120	49	32	252	61	108	54	33	256	58	112	52	33	255
sf+	31	201	49	42	324	37	183	67	51	337	36	185	65	49	335
totaal bol	44	146	49	35	274	49	145	60	42	296	48	145	58	40	291

Gemiddelden berekend op basis van alle antwoorden; aan ontbrekende scores is de waarde 0 toegekend. In dit bedrag is het verplichte bedrag voor lesgeld (ongeveer €80 per maand) buiten beschouwing gelaten. Omdat dit geen variabel bedrag is, heeft dit geen invloed op de verschillen tussen de groepen.

Tabel 5.39 - Leenattitude: redenen niet lenen

	niveau 3		niveau 4		totaal	
	leenaversie	lening niet nodig	leenaversie	lening niet nodig	leenaversie	lening niet nodig
economie	0,06	-0,19	-0,02	0,02	0,00	-0,04
techniek	0,06	-0,12	-0,08	0,08	-0,07	0,06
zorg & welzijn	0,15	-0,09	0,00	0,03	0,06	-0,01
geen baan	0,08	-0,51	-0,02	-0,30	0,01	-0,36
betaalde baan	0,12	0,04	-0,04	0,18	0,00	0,14
thuiswonend	0,10	-0,02	-0,04	0,14	-0,01	0,10
uitwonend	0,15	-0,76	0,00	-0,55	0,05	-0,61
man	-0,01	-0,15	-0,10	0,09	-0,08	0,05
vrouw	0,17	-0,12	0,04	-0,01	0,08	-0,04
eerstejaars	0,16	-0,23	-0,01	-0,20	0,05	-0,21
ouderejaars	0,08	-0,10	-0,04	0,10	-0,01	0,05
niet Wet SAMEN	0,09	-0,02	-0,06	0,13	-0,02	0,09
allochtoon SAMEN	0,15	-0,62	0,13	-0,50	0,14	-0,54
sf+	0,10	-0,13	-0,04	0,05	0,00	0,00
totaal bol	0,10	-0,13	-0,04	0,05	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=nauwelijks van toepassing; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=van toepassing: vraag NIET gesteld aan niveau 1-2.

Tabel 5.40 - Studiestrategie bij invoering prestatiebeurs

	niveau 3		niveau 4		totaal	
	meer tijd aan school	minder tijd aan school/ stoppen	meer tijd aan school	minder tijd aan school/ stoppen	meer tijd aan school	minder tijd aan school/ stoppen
economie	-0,02	0,11	-0,02	-0,10	-0,02	-0,03
techniek	-0,04	0,23	-0,10	-0,15	-0,09	-0,12
zorg & welzijn	0,20	0,28	0,04	0,02	0,10	0,13
geen baan	0,16	0,16	0,01	-0,10	0,06	-0,02
betaalde baan	0,05	0,23	-0,05	-0,07	-0,02	0,01
thuiswonend	0,08	0,20	-0,02	-0,09	0,01	-0,01
uitwonend	0,13	0,32	-0,12	0,00	-0,05	0,09
man	-0,11	0,17	-0,13	-0,11	-0,12	-0,05
vrouw	0,19	0,23	0,08	-0,05	0,12	0,05
eerstejaars	0,13	0,15	0,07	-0,09	0,09	-0,02
ouderejaars	0,04	0,27	-0,12	-0,07	-0,08	0,02
niet Wet SAMEN	0,04	0,21	-0,07	-0,09	-0,04	-0,01
allochtoon SAMEN	0,33	0,18	0,26	-0,02	0,28	0,05
sf-	0,09	0,05	0,08	-0,16	0,08	-0,09
sf+	0,09	0,40	-0,14	-0,01	-0,08	0,09
totaal bol	0,09	0,21	-0,03	-0,08	0,00	0,00

Gemiddelde factorscores: <0=nauwelijks van toepassing; 0=neutraal (steekproefgemiddelde); >0=van toepassing: vraag NIET gesteld aan niveau 1-2.

Tabel 5.41 - Kennis prestatiebeurs

	niveau 3			niveau 4			totaal		
	nee	gedeeltelijk	ja	nee	gedeeltelijk	ja	nee	gedeeltelijk	ja
economie	71	26	3	69	27	4	70	26	4
techniek	69	28	4	69	27	4	69	27	4
zorg & welzijn	73	24	4	71	25	4	72	24	4
geen baan	71	25	4	68	28	5	69	27	4
betaalde baan	72	25	3	70	26	4	71	25	4
thuiswonend	72	25	4	70	26	4	71	26	4
uitwonend	72	25	3	65	28	6	67	27	5
man	70	26	4	68	27	4	69	27	4
vrouw	73	24	3	71	25	4	72	25	3
eerstejaars	72	25	4	72	24	4	72	24	4
ouderejaars	72	25	3	67	28	4	69	27	4
niet Wet SAMEN	72	25	3	70	26	4	71	26	4
allochtoon SAMEN	69	27	5	66	29	6	67	28	5
sf-	72	24	3	73	24	3	73	24	3
sf+	71	26	4	66	29	5	68	28	5
totaal bol	72	25	4	70	26	4	70	26	4

In percentages: vraag NIET gesteld aan niveau 1-2.

Tabel 5.42 - Verwachte studiestrategieën na invoering van de prestatiebeurs

	niveau 3	niveau 4	totaal
naar BBL	35,5	23,1	26,7
meer werken	31,2	25,2	26,9
meer tijd aan opleiding besteden	73,6	71,4	72,0
alle lessen volgen	67,7	62,3	63,9
minder gaan werken	47,0	42,0	43,5
stoppen met opleiding	6,0	4,8	5,1

In percentages. Deze vraag is alleen voorgelegd aan deelnemers uit niveau 3 en 4. De weergegeven percentages zijn deelnemers die de betreffende studiestrategie in belangrijke mate onderschrijven.

Tabel 5.43 - Oordeel financiële situatie

	niveau 1-2			niveau 3-4			totaal		
	goed	redelijk	slecht	goed	redelijk	slecht	goed	redelijk	slecht
economie	42	38	20	42	41	17	42	40	18
techniek	42	39	20	43	42	15	43	41	16
zorg & welzijn	48	36	16	44	41	15	45	40	15
geen baan	39	38	23	36	42	22	37	41	22
betaalde baan	47	38	15	46	41	13	46	40	14
thuiswonend	46	38	16	46	40	14	46	40	14
uitwonend	21	40	39	18	48	34	19	46	35
man	42	38	19	43	41	16	43	40	17
vrouw	45	37	18	43	41	16	43	40	16
eerstejaars	45	37	18	46	39	15	45	39	16
ouderejaars	40	39	21	41	43	16	41	42	17
niet Wet SAMEN	47	37	16	46	40	14	46	40	14
allochtoon SAMEN	35	40	25	28	45	27	31	43	26
sf-	49	37	14	49	38	12	49	38	13
sf+	31	40	29	37	44	19	36	43	21
totaal bol	43	38	19	43	41	16	43	40	16

In percentages.

Bijlage 1: Vragenlijst bve deelnemersmonitor 2004

- 1 Op welk niveau volg je je opleiding?
 - niveau 1: assistent (uitvoeren van werkzaamheden onder begeleiding)
 - niveau 2: basisberoepsbeoefenaar (uitvoeren van werkzaamheden)
 - niveau 3: vakfunctionaris (volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden)
 - niveau 4: middenkaderfunctionaris/specialist (volledig zelfstandig uitvoeren van werkzaamheden)

- 2 Heb je momenteel een betaalde baan of een bijbaantje?
 - nee
 - ja

- 3 Welke opleiding volg je?

<u>economie/ICT</u> <ul style="list-style-type: none">☐ administratie/ICT/juridisch/beveiliging☐ handel/verkoop/communicatie☐ horeca☐ slagerij☐ textiel en confectie☐ toerisme☐ voeding <u>zorg & welzijn</u> <ul style="list-style-type: none">☐ gezondheidszorg☐ sport☐ verzorging☐ welzijn/pedagogisch/sociaal-juridisch	<u>techniek</u> <ul style="list-style-type: none">☐ bouwtechniek☐ carrosserie☐ elektrotechniek/laboratoriumtechniek☐ grafische-audiovisuele techniek/multimedia☐ hout- en meubeltechniek☐ installatietechniek☐ metaaltechniek☐ procestechniek☐ schilder☐ transport & logistiek☐ voertuigetechniek☐ weg- en waterbouw☐ landbouw en milieu
---	---

- 4 Hoe lang duurt je opleiding?
 - 1 jaar
 - 2 jaar
 - 3 jaar
 - 4 jaar

- 5 Hoeveel jaar denk je dat je (in totaal) over je opleiding gaat doen?
 - korter dan 1 jaar
 - 1 jaar
 - 2 jaar
 - 3 jaar
 - 4 jaar
 - 5 jaar
 - langer dan 5 jaar
 - weet ik niet

- 6 In welk jaar ben je met deze opleiding begonnen?
- 2004
 - 2003
 - 2002
 - 2001
 - 2000
 - vóór 2000
- 7 Wat heb je vorig schooljaar gedaan?
- een andere mbo-opleiding
 - middelbare school
 - gewerkt
 - cursus gevolgd
 - combinatie van werk en cursus
 - anders
- 8 Welke andere mbo-opleiding heb je vorig jaar gevolgd?:
- een andere voltijd bol-opleiding
 - een deeltijd bol-opleiding
 - een bbl-opleiding
 - een opleiding in de sector educatie
- 9 Ben wel eens van opleiding veranderd in het beroepsonderwijs?
- nee, ik heb nooit een andere beroepsopleiding gevolgd
 - ja, ik heb ook wel eens een andere beroepsopleiding gevolgd
- 10 Waarom ben je van opleiding veranderd?
- omdat ik het diploma van die opleiding had behaald
 - omdat ik het beroep achteraf toch niet leuk vond
 - omdat de opleiding te moeilijk was
 - om een andere reden
- 11 Welke van de onderstaande diploma's heb je behaald?
- lbo/vbo-diploma
 - mavo-diploma
 - vmbo-diploma leerwegondersteunend onderwijs
 - vmbo-diploma basisberoepsgerichte leerweg
 - vmbo-diploma kaderberoepsgerichte leerweg
 - vmbo-diploma gemengde leerweg
 - vmbo-diploma theoretische leerweg
 - diploma kmbo/leerlingwezen/in-service opleiding
 - een ander mbo-diploma
 - havo-diploma
 - vwo-diploma (atheneum/gymnasium)
 - propedeusediploma hbo
 - geen van deze diploma's

- 12 Ben je wel eens blijven zitten op de basisschool?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 13 Ben je wel eens blijven zitten op de middelbare school?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 14 Ben je wel eens een tijdje gestopt met de opleiding die je nu volgt?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 15 Hoe lang ben je toen (in totaal) gestopt?
- korter dan een jaar
 - langer dan een jaar
 - weet ik niet
- 16 Denk je er wel eens over om van opleiding te veranderen?
- nee
 - ja, omdat de opleiding moeilijk is
 - ja, omdat ik de opleiding niet leuk vond
 - ja, omdat ik het beroep toch niet zo leuk vind
 - ja, om een andere reden
- 17 Ga je je opleiding afmaken?
- ja
 - waarschijnlijk wel
 - waarschijnlijk niet
 - nee
 - weet ik niet
- 18 Wat ga je doen als je je opleiding niet afmaakt?
- werken
 - een nieuwe/andere opleiding
 - een combinatie van werken en leren
 - weet ik (nog) niet
- 19 Wat ga je doen als je je opleiding hebt afgerond?
- een andere mbo-opleiding
 - een andere opleiding aan een hogeschool (hbo)
 - werken
 - weet ik (nog) niet

- 20 Hoe is je woonsituatie?
- bij mijn ouders/verzorgers thuis
 - alleenwonend (op kamers of in een eigen woonruimte)
 - samenwonend met partner/gehuwd
 - anders
- 21 Wat is de hoogste opleiding van je ouders of verzorgers? Als je ouders een opleiding in het buitenland hebben gevolgd, geef dan de vergelijkbare opleiding in Nederland aan.
- lager onderwijs/basisonderwijs
 - lager beroepsonderwijs (lbo/vbo)
 - mavo, mulo of ulo
 - middelbaar beroepsonderwijs (mbo/leerlingwezen)
 - havo of mms
 - vwo (hbs, gymnasium of atheneum)
 - hoger beroepsonderwijs (hbo)
 - universiteit
 - niet van toepassing/ik weet het niet
- 22 Kun je ongeveer aangeven hoe hoog het netto inkomen van je ouders/verzorgers afzonderlijk per maand is?
- geen inkomen
 - minder dan €700
 - tussen de €700 en €1400
 - tussen de €1400 en €2100
 - tussen de €2100 en €2800
 - tussen de €2800 en €3500
 - tussen de €3500 en €4200
 - meer dan €4200
 - niet van toepassing/ik weet het niet
- 23 In welk land ben je geboren en in welk land zijn je ouders geboren?
- Nederland
 - Suriname
 - Antillen (inclusief Aruba)
 - Marokko
 - Turkije
 - voormalig Joegoslavië
 - Molukken, Nederlands Indië of Indonesië
 - een ander Europees, Noord-Amerikaans of Australisch land
 - een ander Afrikaans, Zuid-Amerikaans of Aziatisch land
 - niet van toepassing/ik weet het niet
- 24 Spreek je met je ouders Nederlands of een andere taal?
- (bijna) altijd Nederlands
 - Nederlands en een andere taal
 - (bijna) altijd een andere taal
 - niet van toepassing

- 25 Heb je een lichamelijke handicap, een functiebeperking, een chronische ziekte of dyslexie?
- nee
 - ja
- 26 Heb je hier last van tijdens je opleiding?
- nooit
 - soms
 - heel vaak
- 27 Houdt de school rekening met je handicap, functiebeperking, chronische ziekte of dyslexie?
- nee
 - ja
 - dat is niet nodig
- 28 Waarom heb je voor deze opleiding gekozen (alle vragen 1-5: 1=dit klopt helemaal niet; 5=dit klopt precies)
- Het is een leuke opleiding
 - Het is een goede opleiding
 - Er is hier veel studiebegeleiding
 - Deze opleiding is niet moeilijk
 - Je kunt er een leuk beroep mee uitoefenen
 - Je kunt er veel geld mee verdienen
 - Je kunt met deze opleiding gemakkelijk werk vinden
 - Mijn ouders vonden mij geschikt voor deze opleiding
 - Mijn vorige school vond mij geschikt voor deze opleiding
 - Mijn ouders of vrienden/vriendinnen gingen ook naar deze opleiding
 - Deze opleiding is dicht in de buurt
- 29 Hoe heb je informatie gezocht over je opleiding en wat vond je van deze informatie? (alle vragen 1-5: 1=zeer slecht; 5=zeer goed)
- via internet
 - op voorlichtingsbeurzen
 - op open dagen of infodagen
 - uit folders
 - via de decaan van de middelbare school
 - telefonisch
 - ik heb geen informatie gezocht
- 30 Klopt de informatie met hoe het werkelijk is bij de opleiding?
- klopt helemaal niet
 - klopt meestal niet
 - klopt een beetje
 - klopt redelijk goed
 - klopt precies

- 31 Wat vind je van je opleiding? (alle vragen 1-5: 1=nee, absoluut niet; 5=ja, zeer zeker)
- Ik krijg voldoende persoonlijke aandacht op school
 - Op onze school is er voldoende rust en orde
 - Ik voel me veilig op school
 - De docenten zijn voldoende gemotiveerd
 - Docenten behandelen ons als kleine kinderen
 - Ik ga met plezier naar school
 - Ik krijg voldoende informatie over de beroepen die ik kan uitoefenen
 - Ik krijg voldoende informatie over vervolgonopleidingen die ik kan volgen
- 32 Heb je tijdens je opleiding problemen ervaren: (alle vragen 1-5: 1=nooit; 5=heel vaak)
- in je thuissituatie
 - met docenten
 - met medeleerlingen/medecursisten
 - met pesten
 - met geweld
 - met diefstal
 - met discriminatie
 - met seksuele bedreiging
 - met drugsgebruik
- 33 Als je opnieuw een opleiding in het mbo zou kiezen, zou je dan weer dezelfde keuze maken?
- nee, absoluut niet
 - nee, ik denk het niet
 - misschien
 - ja, ik denk het wel
 - ja, zeer zeker wel
- 34 Welk rapportcijfer geef je je opleiding? (1-10)
- 35 Welk rapportcijfer geef je je school? (1-10)
- 36 Hoe is je motivatie voor je opleiding? (alle vragen 1-5: 1=zeer slecht; 5=zeer goed)
- mijn motivatie toen ik met deze opleiding begon was:
 - mijn motivatie op dit moment is :
- 37 In hoeverre passen onderstaande uitspraken bij jou? (alle vragen 1-5: 1=dit past helemaal niet bij mij; 5=dit past precies bij)
- Ik vind de opleiding moeilijk
 - Ik vind het belangrijk dat ik goede cijfers haal
 - Ik maak bijna altijd mijn huiswerk
 - Ik vind het belangrijk dat docenten tevreden zijn over mij
 - Ik ben tevreden over mijn prestaties op school
 - Ik doe mijn best om zo snel mogelijk mijn diploma te halen
 - Ik vind het belangrijk om alle lessen te volgen op school
 - Ik vind de praktijkvakken erg leuk
 - Ik vind de theoretische vakken erg leuk

- 38 Spijbel je wel eens?
- ik spijbel nooit
 - ik spijbel heel soms
 - ik spijbel ongeveer één of twee keer per week
 - ik spijbel dagelijks wel een uurtje
 - ik spijbel bijna altijd
- 39 Waarom spijbel je?
- omdat ik niet goed uitgeslapen ben
 - omdat ik liever tijd doorbreng met mijn vrienden
 - omdat ik liever ga sporten
 - omdat ik liever ga werken om geld te verdienen
 - omdat sommige lessen me niet interesseren
 - omdat de hele opleiding me niet interesseert
 - om andere redenen
- 40 Kom je wel eens te laat op school?
- nooit
 - soms
 - vaak
- 41 Krijg je wel eens geld van je ouders/verzorgers (zoals bijvoorbeeld zakgeld)?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
 - niet van toepassing
- 42 Hoeveel geld krijg je van je ouders/verzorgers? Kun je het bedrag per maand invullen (in hele euro's).
- 43 Krijg je wel eens geld van je partner?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
 - niet van toepassing
- 44 Hoeveel geld krijg je van je partner? Kun je het bedrag per maand invullen (in hele euro's).
- 45 Hoeveel geld verdien je met je baan of bijbaantje. Kun je het bedrag per maand invullen (in hele euro's).
- 46 Heb je een uitkering?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 47 Hoeveel geld krijg je op basis van deze uitkering? Kun je het gemiddelde bedrag per maand invullen (in hele euro's).

- 48 Ontvang je momenteel een studiebeurs van de Informatie Beheer Groep?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 49 Heb je ook een studielening van de Informatie Beheer Groep?
- nee
 - ja
 - weet ik niet
- 50 Waarom heb je geen studielening bij de Informatie Beheer Groep? (alle vragen 1-5: 1=dit klopt helemaal niet; 5=dit klopt precies)
- Mijn ouders geven me geld
 - Ik heb een baan waar ik geld mee verdien
 - Mijn ouders vinden het niet verstandig als ik geld leen
 - Ik heb geen lening nodig
 - Ik vind een studielening te duur
 - Ik wil geen schulden maken
 - Ik leen alleen maar als het echt nodig is
 - Ik weet niet of ik later genoeg zal verdienen om het terug te betalen
 - Ik ken de leenvoorwaarden van de IB-Groep niet
 - Ik heb geen of lage lasten
- 51 Als je 18 jaar of ouder bent, heb je recht op een studiebeurs. Stel: je moet je studiebeurs helemaal terugbetalen als je je mbo-diploma niet haalt. Wat zou je dan anders gaan doen in je opleiding? (alle vragen 1-5: 1=absoluut niet; 5=zeer zeker wel)
- Dan zou ik een opleiding in de bbl (beroepsbegeleidende leerweg) gekozen hebben
 - Dan zou ik meer gaan werken om betere kansen op de arbeidsmarkt te krijgen
 - Dan zou ik meer tijd gaan besteden aan mijn opleiding
 - Dan zou ik voortaan alle lessen gaan volgen
 - Dan zou ik minder gaan werken om meer tijd te kunnen besteden aan school
 - Dan zou ik stoppen met school
- 52 Ben je op de hoogte van de invoering van de prestatiebeurs voor niveau 3 en 4 in het mbo?
- nee, ik weet daar niets van
 - ik heb er wel iets over gehoord
 - ja, ik weet daar alles van
- 53 Hoe kun je jouw financiële situatie dit schooljaar het best omschrijven?
- goed, ik had geen financiële problemen
 - redelijk, ik kon rondkomen
 - slecht, ik kwam vaak geld tekort
- 54 Voor jouw opleiding moet lesgeld worden betaald. Wie betaalt dit lesgeld?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet

- 55 Het is mogelijk een vrijwillige bijdrage aan school te betalen. Wie betaalt deze vrijwillige bijdrage?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - weet ik niet
 - niet van toepassing, mijn school kent geen vrijwillige bijdrage
- 56 Weet je hoog deze vrijwillige bijdrage per jaar is?
- 57 Wie betaalt jouw studieboeken en studiematerialen?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 58 Weet je hoeveel geld per jaar ongeveer aan studieboeken en studiematerialen wordt betaald?
- 59 Wie betaalt jouw reiskosten (van en naar de opleiding of stageplaats)?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 60 Weet je hoe hoog je reiskosten per maand zijn?
- 61 Wie betaalt jouw huisvesting (woonlasten, gas, water, elektra)?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 62 Weet je hoeveel geld jouw huisvesting (woonlasten, gas, water, elektra) per maand kost?
- 63 Wie betaalt de kosten voor jouw eten en drinken?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 64 Weet je hoeveel geld per maand ongeveer wordt betaald voor jouw eten/drinken?
- 65 Wie betaalt de kosten voor jouw kleding en uiterlijke verzorging?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 66 Weet je hoeveel geld per maand aan kleding/uiterlijke verzorging wordt betaald?

- 67 Wie betaalt jouw verzekeringen?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 68 Weet je hoeveel geld deze verzekeringen ongeveer per maand kosten?
- 69 Wie betaalt de kosten voor jouw (mobiele) telefoon/internet?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
 - niet van toepassing
- 70 Weet je wat je (mobiele) telefoon/internet per maand kost?
- 71 Wie betaalt jouw vervoermiddelen (fiets, scooter, auto)?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 72 Wat kosten je vervoermiddelen (fiets, scooter, auto) ongeveer gemiddeld per maand?
- 73 Wie betaalt jouw kosten voor uitgaan?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
 - niet van toepassing
- 74 Weet wat uitgaan voor jou ongeveer per maand kost?
- 75 Wie betaalt jouw kosten voor sport en hobby's?
- mijn ouders/verzorgers
 - ik zelf
 - voor een deel mijn ouders en voor een deel ik zelf
 - weet ik niet
- 76 Hoeveel kosten sport en hobby's voor jou ongeveer per maand?
- 77 Hoeveel uur per week heb je dit schooljaar ongeveer besteed aan onderstaande activiteiten.
- het volgen van lessen op school
 - het maken van huiswerk
 - het volgen van stage (of BPV)
 - betaald werk/bijbaantje
 - reizen van en naar school
 - sporten en hobby's
 - uitgaan

- 78 Hoeveel verdien je met jouw baan of bijbaantje netto per uur?
- met mijn baan of bijbaantje verdien ik per uur..... euro en eurocent
 - weet ik niet
- 79 Waarom heb je een betaalde baan/bijbaantje? (alle vragen 1-5: 1=speelt geen rol; 5=speelt een belangrijke rol)
- Om mijn opleiding te betalen
 - Om mijn levensonderhoud te betalen
 - Om extra dingen te kunnen doen (bijvoorbeeld uitgaan, vakantie, sparen)
 - Omdat ik geen geld wil lenen
 - Om werkervaring op te doen
 - Omdat ik het leuk vind om te werken
 - Omdat werken een onderdeel van mijn opleiding is
- 80 Kun je thuis gebruik maken van een computer?
- ja, met internet
 - ja, zonder internet
 - nee, ik heb thuis geen computer
 - weet ik niet
- 81 Hoeveel uren gebruik je de computer ongeveer per week voor onderstaande activiteiten?
- voor school (werkstukken, huiswerk, opzoeken van informatie
 - chatten (MSN), muziek downloaden, overig internet
 - spelletjes)
- 82 Wil je vaker deelnemen aan enquêtes waarin je je mening kunt geven over school?
- nee
 - ja
- 83 Wil je hiervoor hier onder je e-mailadres invullen?

Bijlage 2: Overzicht tabellen en figuren

Figuur 1 -	Responspercentages ongewogen respons	8
Figuur 2 -	Deelnemers naar gemiddelde leeftijd	11
Figuur 3 -	Percentage mannen en vrouwen	12
Figuur 4 -	Percentage thuis- en uitwonende deelnemers	13
Figuur 5 -	Percentage deelnemers volgens doelgroepenbeleid van de Wet SAMEN en taal niet-Nederlands	14
Figuur 6 -	Percentage deelnemers met hinder van handicap, extra middelen als gevolg van handicap en waarvan de school rekening houdt met handicap	15
Figuur 7 -	Hoogst genoten opleiding van de ouders	16
Figuur 8 -	Gemiddeld netto gezinsinkomen per maand	16
Figuur 9 -	Hoogst genoten vooropleiding deelnemers	17
Figuur 10 -	Doubleren in basisonderwijs en/of voortgezet onderwijs	18
Figuur 11 -	Feitelijke en verwachte studieduur in jaren (gemiddelden)	18
Figuur 12 -	Activiteit vorig studiejaar (alleen instroom 2003-2004: N=14931)	19
Figuur 13 -	Verwachting ten aanzien van afronding opleiding	20
Figuur 14 -	Toekomstperspectief van leerlingen die verwachten hun opleiding te zullen afronden (N=25905)	21
Figuur 15 -	Toekomstperspectief van leerlingen die verwachten hun opleiding NIET te zullen afronden (N=1236)	21
Figuur 16 -	Percentages deelnemers voor wie opgegeven studiekeuzemotieven belangrijk zijn (%>3,5)	22
Figuur 17 -	Gebruik informatiebronnen bij studiekeuzeoriëntatie (%)	24
Figuur 18 -	Oordeel over de kwaliteit van de studiekeuze-informatie (1=zeer slecht; 5=zeer goed)	25
Figuur 19 -	Percentage deelnemers met positieve studieattitude en percentage dat de opleiding moeilijk vindt (%>3,5)	26
Figuur 20 -	Percentage praktijkgerichte en theoretische gerichte deelnemers	27
Figuur 21 -	Motivatie bij aanvang van de opleiding en op dit moment (1=niet gemotiveerd; 5=zeer gemotiveerd)	28
Figuur 22 -	Spijbfrequentie (percentages)	28
Figuur 23 -	Redenen spijbelen (percentages)	29
Figuur 24 -	Frequentie te laat op school (percentages)	30
Figuur 25 -	Tijdbesteding aan school, werk en vrije tijd (gemiddeld in uren per week)	31
Figuur 26 -	Percentages deelnemers voor wie opgegeven redenen om betaald werk te verrichten belangrijk zijn (%>3,5)	32

Figuur 27 - Tijdbesteding een aard computergebruik (gemiddeld in uren per week)	33
Figuur 28 - Percentage studenten dat tevreden is over de opleiding en informatievoorziening binnen de opleiding (%>3,5)	34
Figuur 29 - Rapportcijfer dat deelnemers geven aan de opleiding en aan de school als geheel (gemiddelden)	35
Figuur 30 - Percentages deelnemers dat problemen ondervindt in het kader van veiligheid (pesten, drugs, criminaliteit, intimidatie) of met personen (docenten, medeleerlingen, thuis) (%>3,5)	36
Figuur 31 - Oordeel deelnemers over de eigen financiële situatie (percentages)	37
Figuur 32 - Maandelijks inkomsten uit verschillende bronnen (euro)	39
Figuur 33 - Maandelijks uitgaven aan verschillende doelen (euro)	39
Figuur 34 - Percentage deelnemers voor wie bovenstaande redenen om niet te lenen belangrijk zijn.	41
Figuur 35 - Bekendheid met de invoering van de prestatiebeurs	41
Figuur 36 - Verwachte studiestrategie deelnemers niveau 3-4 na invoering van de prestatiebeurs (%>3,5)	42
Figuur 37 - Verdeling van respondenten over de schaal 'positieve studieattitude' (N=26.916)	45
Figuur 38 - Oordeel financiële situatie naar sociaal-economische status (percentages)	59
Figuur 39 - Samenstelling van het inkomen van deelnemers naar sociale klasse	59
Tabel 1 - Indicatie populatieaantallen bve-sector peiljaar 2003 (bron: Cfi 2002 en	3
Tabel 2 - Berekening steekproefomvang	5
Tabel 3 - Overzicht weegfactoren	8
Tabel 4 - Gewogen responsaantallen (N en %)	9
Tabel 5 - Studiehouding onderscheiden naar achtergrondkenmerken (gemiddelden)	46
Tabel 6 - Samenhang tussen achtergrondkenmerken en studiehouding	47
Tabel 7 - Samenhang tussen studiekeuzemotieven, studieoriëntatie en studiehouding	48
Tabel 8 - Samenhang tussen motivatie, studiegedrag, tijdbesteding en studiehouding	49
Tabel 9 - Studiehouding naar verwachte studievertraging (gemiddelden)	50
Tabel 10 - Samenhang tussen deelnemerstevredenheid, probleemervaring en studiehouding (Pearson's r, p<0,001)	51

Tabel 11 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele studiehouding: percentage verklaarde variantie 45,1 (alle variabelen)	53
Tabel 12 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele studiehouding (selectie variabelen met significant effect op studiehouding)	54
Tabel 13 - Indeling van respondenten in klasse sociaal-economische herkomst: gemiddeld opleidings- en inkomensniveau en percentage allochtone deelnemers per klasse	58
Tabel 14 - Gemiddelde netto-inkomsten in €per maand voor de onderscheiden SES-groepen	60
Tabel 15 - Samenhang tussen tijdbesteding aan school en werk en inkomsten uit verschillende bronnen (Pearson's r)	61
Tabel 16 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele tijdbesteding aan school	62
Tabel 17 - Samenhang tussen tijdbesteding en financiën enerzijds en redenen voor het verrichten van betaald werk anderzijds	63
Tabel 18 - Samenhang tussen deelnemerskenmerken en het al dan niet hebben van een studielening bij de IB-Groep (gemiddelden)	65
Tabel 19 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabelen leenaversie(en geen lening nodig)	66
Tabel 20 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabele kennis prestatiebeurs	68
Tabel 21 - Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten van deelnemerskenmerken op de afhankelijke variabelen studiestrategieën na invoering prestatiebeurs	69
Tabel 22 - Varimax-geroteerde factoroplossing studiekeuzemotieven (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	136
Tabel 23 - Ongeroteerde factoroplossing studiehouding (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	137
Tabel 24 - Varimax-geroteerde factoroplossing motieven verrichten betaald werk (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	137
Tabel 25 - Varimax-geroteerde factoroplossing tevredenheid (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	137
Tabel 26 - Varimax-geroteerde factoroplossing problemen tijdens opleiding (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	138
<i>Bve-deelnemersmonitor 2003-2004</i>	133

Tabel 27 -	Varimax-geroteerde factoroplossing redenen niet-lenen (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	138
Tabel 28 -	Varimax-geroteerde factoroplossing studiestrategie n.a.v. invoering prestatiebeurs (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)	138

Bijlage 3: Methodische uitleg

Regressie

Regressieanalyse is een methode ter opsporing van systematische verbanden onder de voorwaarde van een minimale totale invloed van de toevalsvariabele. Regressieanalyse wordt toegepast om de waarde van één variabele (kenmerk) te voorspellen uit één of meer andere variabelen of kenmerken. De variabele die men wil voorspellen wordt de ‘afhankelijke variabele’ genoemd; de predictoren worden ook wel ‘onafhankelijke variabelen’ genoemd.

Door een puntenwolk, die de samenhang tussen twee variabelen in beeld brengt, wordt een denkbeeldige lijn getrokken, die de samenhang tussen deze variabelen het best mogelijk voorspelt. Deze lijn wordt zodanig gekozen dat er een minimale kans is op een voorspellingsfout (zodanig dat de afstand van elk punt tot de lijn zo klein mogelijk is). Dit gebeurt met behulp van de methode van de zogenaamde kleinste kwadraten (de gekwadrateerde afwijkingen ten opzichte van het systematische moeten minimaal zijn). Deze methode werkt met een vergelijking bestaande uit regressoren of predictoren, de onafhankelijke variabelen (x) en parameters (a en b). De parameter ‘ b ’ is de berekende (ongestandaardiseerde) regressiecoëfficiënt; ‘ a ’ is de zogenaamde ‘constant’, meestal op te vatten als het algemeen gemiddelde van de afhankelijke variabele onder de conditie dat alle regressoren een waarde van ‘0’ hebben.

De parameters worden op een dusdanige wijze geschat dat de totale toevallige invloed op de afhankelijke variabele y minimaal is. Wanneer sprake is van slechts één onafhankelijke variabele (de regressor x) spreken we van enkelvoudige regressie. Bij meerdere regressoren hebben we te maken met multipele regressie. De volgende formules worden hierbij gehanteerd:

Enkelvoudig regressiemodel:

$$y = a + b * x$$

Meervoudig (multipel) regressiemodel:

$$y = a + b_1 * x_1 + b_2 * x_2 + \dots + b_n * x_n$$

In een regressieanalyse kan worden gewerkt met dummy-variabelen, een nominale variabele met twee categorieën die de waarde ‘0’ (voldoet niet) en ‘1’ (voldoet wel) kan aannemen. De constant geeft het gemiddelde weer van de groep met de waarde ‘0’; de effectmaat geeft het verschil op de afhankelijke variabele weer tussen deze twee categorieën. Dit alles onder constanthouding van alle andere onafhankelijke predictoren. Het aantal te gebruiken dummies in de regressieanalyse dient altijd één minder te zijn dan het aantal categorieën van een variabele.

Factoranalyses

Factoranalyse³⁴ is een multivariate techniek die wordt toegepast op het moment dat voor een persoon gegevens zijn verzameld op meerdere variabelen. Het doel van een factoranalyse is het beschrijven van de resultaten op deze vragen op basis van een kleiner aantal nieuwe variabelen. Ook in dit onderzoek zijn factoranalyses uitgevoerd. Hierbij gaan we ervan uit dat een set van vragen te herleiden is tot één achterliggende dimensie. Dit wordt doorgaans een 'latente variabele' of 'factor' genoemd. Door middel van factoranalyse is nagegaan of bepaalde vragen te herleiden zijn tot één factor en wat het gewicht is van de afzonderlijke vragen binnen deze factor. Dit gewicht komt tot uitdrukking in de factorlading (zie onderstaande tabellen) en kan variëren van -1 (negatieve bijdrage) tot en met 1 (positieve bijdrage). Uit de onderlinge verbanden tussen de afzonderlijke vragen worden de wegingsfactoren (factorladingen) geschat en kan de factor inhoudelijk benoemd worden. De factoroplossingen zijn in de onderhavige analyses bovendien geroteerd zodanig dat de uiteindelijk geconstrueerde factoren onderling geen samenhang meer vertonen. Op basis van de factorladingen of -gewichten zijn voor alle respondenten (regressie)factorescores berekend, een standaardscore met een gemiddelde van 0 en een standaardafwijking van 1. Onderstaande tabellen tonen de factorladingen van de in deze rapportage samengestelde factoren.

Tabel 22 - Varimax-geroteerde factoroplossing studiekeuzemotieven (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	inhoud opleiding/beroep	stimulans ouders/decaan	salaris/ arbeidskansen	reisafstand/ vrienden
goede opleiding	0,82			
leuke opleiding	0,80			
veel studiebegeleiding	0,76			
leuk beroep	0,54	0,31	0,32	
stimulans ouders		0,86		
stimulans vorige school		0,84		
veel geld verdienen			0,79	
makkelijk werk vinden			0,70	
opleiding niet moeilijk		0,31	-0,40	
familie/vrienden zelfde studie				0,75
korte reisafstand				0,68

34 Zie onder andere: Slotboom (1996). Statistiek in woorden. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Tabel 23 - Ongeroteerde factoroplossing studiehouding (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	studie- houding
goede cijfers halen belangrijk	0,75
altijd huiswerk maken	0,74
belangrijk dat docenten tevreden zijn	0,74
alle lessen volgen belangrijk	0,73
streven naar snelle studieafroning	0,73
tevreden over studieprestaties	0,64

Tabel 24 - Varimax-geroteerde factoroplossing motieven verrichten betaald werk (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	werkervaring/school	primaire kosten	extra uitgaven
werkervaring opdoen	0,84		
leuk om te werken	0,81		
werken is onderdeel opleiding	0,63		
betalen opleiding		0,84	
levensonderhoud		0,83	
extra uitgaven			0,84
niet willen lenen		0,35	0,59

Tabel 25 - Varimax-geroteerde factoroplossing tevredenheid (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	tevredenheid opleiding	tevredenheid informatie beroep/studiekeuze
veilig gevoel op school	0,76	
voldoende rust en orde op school	0,75	
docenten gemotiveerd	0,68	0,39
voldoende persoonlijke aandacht	0,62	0,42
plezier	0,61	0,33
schoolse interactie met docenten	-0,50	
informatie over voorbereiding vervolgstudie		0,88
informatie over beroepsvoorbereiding		0,85

Tabel 26 - Varimax-geroteerde factoroplossing problemen tijdens opleiding (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	problemen m.b.t. veiligheid	problemen met personen
geweld	0,80	
seksuele bedreiging	0,75	
drugs	0,71	
diefstal	0,71	
discriminatie	0,70	
pesten	0,60	0,35
problemen met docenten		0,75
problemen met medeleerlingen		0,71
problemen thuis		0,68

Tabel 27 - Varimax-geroteerde factoroplossing redenen niet-lenen (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	leenaversie	lening niet nodig
lenen is te duur	0,77	
wil geen schulden	0,69	
zorgen over terugbetaling	0,62	
ouders vinden lenen niet verstandig	0,55	
alleen lenen indien echt nodig	0,31	
heb geen lening nodig		0,70
geen of lage lasten		0,67
ouders geven geld		0,51
betaalde baan		0,35
ken leenvoorwaarden niet		0,30

Tabel 28 - Varimax-geroteerde factoroplossing studiestrategie n.a.v. invoering prestatiebeurs (weergegeven factorladingen $\leq -0,3$ of $\geq 0,3$)

	minder nadruk op betaald werk/ meer nadruk op school	meer nadruk op betaald werk/ omzwaai/stoppen
alle lessen volgen	0,88	
meer tijd aan opleiding besteden	0,87	
minder gaan werken	0,78	
meer werken		0,77
naar bbl		0,75
stoppen met opleiding	-0,33	0,58